

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE
BİR YÖNTEM OLARAK DRAMANIN KULLANIMI**

Yusuf CEYLAN

Danışman
Yard. Doç. Dr. Veli ÖZTÜRK

İZMİR 2006

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Bir Yöntem Olarak Dramanın Kullanımı**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....

Yusuf CEYLAN

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Yusuf CEYLAN
Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Programı : Yüksek Lisans
Tez Konusu : İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
Derslerinde Bir Yöntem Olarak Dramanın
Kullanımı

Sınav Tarihi ve Saati:

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ..... tarih ve ..... Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini ..... dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	O	OY BİRLİĞİ ile	O
DÜZELTME	O*	OY ÇOKLUĞU	O
RED edilmesine	O**	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. O***
Öğrenci sınava gelmemiştir. O**

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.	O	Evet
Tez mevcut hali ile basılabilir.	O	
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.	O	
Tezin basımı gerekliliği yoktur.	O	

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red	.....
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red	.....
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red	.....

ÖZET

Yüksek Lisans

**İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Bir Yöntem Olarak
Dramanın Kullanımı
Yusuf CEYLAN**

**Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimleri Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı**

Drama, bir konunun, olayın, fikrin oyunlaştırılarak canlandırmasına dayanan bir öğretim yöntemidir. Drama etkinlikleri, öğrencilerin doğrudan yaşantısına dayalı olduğu için bu yöntemle öğrenciler yaparak ve yaşayarak öğrenme fırsatı yakalarlar. Yaşantısal öğrenme, öğrenmenin kolay ve kalıcı hale gelmesinde önemli rol oynar. Drama, öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel düşünme yeteneklerinin gelişmesinde; karar verme, problem çözme ve etkili iletişim becerilerinin kazanılmasında etkili bir öğrenme yoludur.

Bu çalışmanın amacı İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde drama yönteminin etkili ve verimli bir şekilde nasıl kullanılabileceğini tespit etmektir. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde drama yönteminin kullanılmasıyla öğrenme zevkli hale gelecek ve ders süresince öğrencilerin motivasyonları ve dikkatleri yüksek düzeyde kalacaktır. Drama yönteminin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde kullanılması öğrencilerin yeteneklerinin bir bütün olarak gelişiminde ve İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi programında ağırlıklı olarak yer alan duyuşsal amaçların gerçekleştirilmesinde önemli bir işlev görecektir.

Anahtar Kelimeler: 1) Drama, 2) Drama Yöntemi, 3) Oyun, 4) İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri, 5) Duyuşsal Alan

ABSTRACT

Master Thesis

The Use Of Drama As A Method İn The Courses Of Religious Culture And Ethics At The Primary Schools

Yusuf CEYLAN

**Dokuz Eylul University
Institute Of Social Sciences
Department of Philosophy and Religious**

Drama is a teaching method based on the revival of a theme, an event or an idea by way of play. Since dramatic activities depend on merely experiences of students, this method ensures them to learn by doing and living. Experimental learning has a crucial role in making the learning easy and permanent. Drama is an effective way of learning in the development of creative and critical thinking ability in students; in getting the skills of decision making, problem solving and influential communication.

The aim of the thesis is to establish how to use effectively and productively the method of drama in the courses of the Religious Culture and Ethics. With the use of the method of drama in the courses of Religious Culture and Ethics, learning, we believe, will become enjoyable and throughout the course, the extent of motivation and interest of students is to be high in degree. Where the method of drama is used in the courses of Religious Culture and Ethics, it has an important function as the development of the abilities of students integrally and the realization of affective objects involved in the program of Religious Culture and Ethics in primary schools.

Key World: 1) Drama, 2) Drama Method, 3) Play, 4) Courses Of Religious Culture And Ethics At The Primary Schools, 5) Affective Domain

ÖNSÖZ

Değişen toplumsal şartlar, genel olarak insan modelini ve insan yetiştirme faaliyetlerini de değişime uğratmaktadır. Bu değişimin rahatlıkla gözlemlenebileceği alanların başında eğitim gelmektedir. Günümüz toplumlarında yaratıcı ve eleştirel düşünebilen, empati kurabilen, etkili iletişim becerilerine sahip, bilgi ve değer üretebilen insanların yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Bu özelliklere sahip insanları yetiştirme görevi ise eğitiminin saydığımız niteliklere sahip insanı yetiştirmesi, bilgi ağırlıklı, anlatmaya dayalı öğretim yerine öğrencilerin yeteneklerinin gelişmesine imkân veren; öğrenmeyi öğrenme becerisi kazandıran bir öğrenme öğretme sürecinin uygulamasına bağlıdır. Öğretim durumlarının bu amacı gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi de uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimi ile yakından ilgilidir.

Çağdaş öğretim yöntemlerinden biri olan drama, günden güne yaygınlaşmakta ve farklı öğretim basamaklarında kullanılmaktadır. Drama yönteminin din öğretiminde nasıl kullanılabileceğini göstermeyi amaçlayan bu araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bir öğretim yöntemi olarak drama ele alınmış ve yöntemin din öğretiminde etkili bir şekilde kullanabilmesi için teorik bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, dramanın Batı'da ve Türkiye'de tarihçesi, yararları, sınırlılıkları, etkin kullanım için rehber ilkeleri, uygulama aşamaları, drama lideri olarak öğretmenin görevleri ve dramayla ilgili araç-gereçler ele alınmıştır.

İkinci bölümde din öğretiminde drama yönteminin nasıl kullanılacağı, birinci bölümdeki teorik çerçeve temelinde izah edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde konu, din öğretiminde yöntemin önemi ve drama yöntemi, din öğretiminde drama yönteminin yararları, sınırlılıkları, etkin kullanımı için rehber ilkeleri ve uygulama aşamalarının gibi alt başlıklarda incelenmiştir. Son bölüm ise, drama yönteminin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde nasıl uygulanabileceğini gösteren örneklerden oluşmaktadır.

Çalışmam esnasında benden yardımlarını esirgemeyen Din Eğitimi Anabilim Dalı hocalarıma, özellikle de danışman hocam Veli Öztürk'e ve araştırma görevlisi arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca manevi katkılarından dolayı babam Ali Ceylan'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	I
YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	İ

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU

1.1. Problem	ii
1.2. Amaç	ix
1.3. Önem.....	x
1.4. Yöntem.....	xi
1.5. Sınırlılıklar.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR ÖĞRETİM YÖNTEMİ OLARAK DRAMA

1. BİR YÖNTEM OLARAK DRAMANIN TARİHÇESİ	1
1.1. BATIDA DRAMANIN TARİHÇESİ.....	1
1.2. TÜRKİYE'DE DRAMANIN TARİHÇESİ.....	2
2. DRAMA YÖNTEMİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	4
2.1. DRAMA	4
2.2. TİPSAL DRAMA	7
2.3. OYUN.....	7
2.4. EĞİTSEL DRAMA	9
3. DRAMA YÖNTEMİNDE KULLANILAN TEKNİKLER.....	10
a) Doğaçlama	10
b) Pantomim.....	11
c) Rol Oynama.....	12
d) Rol Değiştirme	13
e) Zihinde Canlandırma	13
f) Öykü/Olay Canlandırma	13
g) Kukla.....	14
h) Parmak Oyunu	14
4. DRAMA YÖNTEMİNİN YARARLARI.....	14
5. DRAMA YÖNTEMİNİN SINIRLILIKLARI.....	16
6. DRAMA YÖNTEMİNİ ETKİN KULLANIM İÇİN REHBER İLKELER.....	17
7. DRAMA YÖNTEMİNİN UYGULAMA AŞAMALARI	18
8. DRAMA YÖNTEMİNDE DRAMA LİDERİ OLARAK ÖĞRETMEN	18
9. DRAMA YÖNTEMİNDE KULLANILAN ARAÇ GEREÇ VE MATERYALLER	19

İKİNCİ BÖLÜM
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE
DRAMA YÖNTEMİ

1. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE YÖNTEMİN ÖNEMİ VE DRAMA YÖNTEMİ	21
1.2. Din Öğretiminin Niteliği ve Drama Yöntemi.....	22
1.3. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Amaçlar	25
1.4. Drama Yöntemi ve Öğrenme Kuramları.....	28
2. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİNİN YARARLARI	32
3. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİNİN SINIRLILIKLARI.....	35
4. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİNİN KULLANILMASINDA REHBER İLKELER	36
5. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİNİN UYGULAMA AŞAMALARI	37
6. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE PANDOMİMİN KULLANIMI	40
7. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DOĞAÇLAMANIN KULLANIMI.....	43
8. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE ROL OYNAMA TEKNİĞİNİN KULLANIMI.....	47
9. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE ROL DEĞİŞTİRME TEKNİĞİNİN KULLANIMI.....	49
10. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE ZİHİNDE CANLANDIRMA TEKNİĞİNİN KULLANIMI.....	50
11. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE KUKLANIN KULLANIMI	51
12. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE ÖYKÜ / OLAY CANLANDIRMANIN KULLANIMI	52
13. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE PARMAK OYUNUNUN KULLANIMI.....	54
14. DRAMA LİDERİ OLARAK DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ ÖĞRETMENİ.....	54
15. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİNDE KULLANILACAK ARAÇ-GEREÇ VE MATERYALLER.....	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE
KULLANILABİLECEK DRAMA YÖNTEMİYLE DERS İŞLENİŞ
ÖRNEKLERİ

1. DÖRDÜNCÜ SINIF DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ.....	58
2. BEŞİNCİ SINIF DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ.....	61
3. ALTINCI SINIF DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ	63
4. YEDİNCİ SINIF DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ.....	65
5. SEKİZİNCİ SINIF DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ.....	67
SONUÇ VE ÖNERİLER	69
KAYNAKÇA.....	72

KISALTMALAR

A. Ü.	: Ankara Üniversitesi.
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
A.Ü.E.F	: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
A.Ü.İ.F.	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Çev.	: Çeviren
D.E.Ü.İ.F.	: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
D.İ.B.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DEAD	: Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi
Ed.	: Editör
İbav.	: İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı
M.E. B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ü.İ.F.	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
No	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBE.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
ss.	: Sayfa sayıları.
T.D.V.	: Türk Diyanet Vakfı
Yay.	: Yayıncılık/yayınları/yayınevi

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU

1.1. Problem

Eğitim tarihine bakıldığında, genellikle eğitimin toplum ya da birey temel alınarak tanımlandığı görülür.¹ Yeni yetişenlere toplumdaki kültürün aktarılması, toplum esas alınarak yapılmış bir eğitim tanımıdır. Bireyin yeteneklerinin geliştirilmesine vurgu yapılan tanımlar ikinci tür tanımlardır. J. Dewey bu iki temelden farklı, eğitim öğretim sürecini merkeze alarak eğitimi, *yaşantıyı yeniden inşa yoluyla yetiştirme* şeklinde tarif etmiştir.²

Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak yapılan tanımın her iki bakımdan da geçerli olduğu söylenebilir.³ Bu tanıma göre, eğitim sürecinin sonunda öğrencinin davranışında değişme olması beklenir. Bu değişiklik de öğrencinin bizzat kendi yaşantılarıyla gerçekleşebilir. Eski ve yeni eğitim anlayışlarındaki esas fark, öğrenci yaşantılarının az veya çok yoğun oluşunda kendini gösterir.

Kültürel muhtevanın basit olduğu toplumlarda çocuklar, toplumsal yaşama uyum için kazanması gereken davranışları, günlük yaşam içerisinde yaparak yaşayarak öğreniyordu. Toplumların gelişimine paralel olarak eğitim de kurumlaşarak, planlı ve programlı bir faaliyete dönüşmüştür. Ancak bu planlı eğitimde, yaparak yaşayarak öğrenme süreci sürdürülemediği ve kültürel muhteva dolaylı olarak öğretim konusu yapılmıştır. Diğer bir ifade ile, okullarda öğrencilerin, zengin kültürel içerikle karşı karşıya gelmelerine imkân tanıyacak öğretim durumları

---

¹ Bu tanımlar için bkz. Remzi Öncül, **Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü**, M.E.B. Yay., İstanbul 2000, ss. 391-393; Ahmet Eskicumalı, “Eğitim, Öğretim ve Öğretmenlik Mesleği”, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, (Ed. Yüksel Özden), Pegema Yay., Ankara 2002, ss. 5-8; Abdurrahman Dodurgalı, **Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler**, M.Ü.İ.F. Yay., No:165, İstanbul 1999, ss. 15-20; Halis Ayhan, **Eğitime Giriş ve İslâmiyetin Eğitime Getirdiği Değerler**, Damla Yay., İstanbul 1986, ss. 14-16; Nurettin Fidan, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Alkım Yay., Ankara 1996, ss. 8-9.

² Selahattin Ertürk, **Eğitimde Program Geliştirme**, Meteksan Matbaacılık, Ankara 1998, s. 11; Savaş Büyükkaragöz-Cuma Çivi, **Genel Öğretim Metotları**, Atlas Kitapevi, Konya 1994, s. 32.

³ Selahattin Ertürk, **a.g.e.**, s. 12.

oluşturulamaması nedeniyle öğrenenin yaşantısına dayalı bir eğitim-öğretimden yani, yaparak yaşayarak öğrenmeden uzaklaşmıştır.⁴

Ayrıca öğretim faaliyetlerinin doğrudan yaşantıya dayalı olmayışı, çocuğun duyuşsal alan ile bilişsel alanının birbirinden ayrılmasına ve dolayısıyla öğrenmenin, salt bilişsel yolla gerçekleşmesine neden olmakta, günümüz eğitiminin amaçları arasında ifade edilen bütüncül gelişmeyi yani, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal hedeflerinin bir bütün olarak gerçekleşmesini engellemektedir. Oysa eğitimin hedefleri ancak bütüncül öğrenme yoluyla gerçekleştirilir.⁵ Bu tek boyutlu öğrenme öğretme sürecinde uygulanan öğretim yöntemlerinin, eğitim sistemimizin amaçlarına uygun, istenen donanıma sahip bireyler yetiştirememesinin nedenlerinden biri olduğu eğitimciler tarafından ifade edilmektedir.⁶ Günümüzde gençlerde görülen eğitim kusurlarının temelinde, büyük ölçüde, uygulanmakta olan eğitim ve öğretim yöntemlerinin yattığını düşünebiliriz.⁷

Yukarda belirtildiği gibi öğrenmede öğrenci yaşantılarının veya uygulanan yöntemlerin niteliği önem arz etmektedir. Yaşantının zayıflığı ve etkisizliği öğrenmeyi de zayıflatmaktadır. Bu sebeple, yeni eğitim yaklaşımları tek duyuya dayanan geleneksel anlatma yönteminin birçok sakıncalarına işaret etmektedirler. Buna rağmen günümüzde eğitimin öğrenci merkezli olması gerektiği ısrarla vurgulanmakla birlikte, uygulamada hâlâ konu veya öğretmen merkezli bir yaklaşım sürdürülmektedir.⁸ Eğitim sistemimizin ürünleri konusunda bitmek bilmeyen şikâyetler olmasına rağmen öğretimin bilgi ağırlıklı ve geleneksel metotla sürdürülmesinde ısrar edilmektedir.⁹ Oysa okullardaki öğretim faaliyetleri çocukların meraklarını, öğrenme isteklerini ve araştırma arzularını geliştirme konusunda yetersiz kalmaktadır.¹⁰

---

⁴ Selahattin Ertürk **Eğitimde Program Geliştirme**, ss. 8-9.

⁵ İnci San, “Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama”, **Yeni Türkiye Dergisi**, 1996, S. 7, s. 151; Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, Epsilon Yay., İstanbul 2003, s. 44; Nurettin Fidan, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, s. 10.

⁶ Yüksel Özden, **Öğrenme ve Öğretme**, Pegema Yay., Ankara 2005, s. 20.

⁷ Cavit Binbaşoğlu, **Ailede ve Okulda Eğitim Sorunları**, M.E. B. Yay., İstanbul 2004, s. 200.

⁸ İlhan Tekeli, **Eğitim Üzerine Düşünmek**, Türkiye Bilimler Akademisi Yay., Ankara 2004, s. 23.

⁹ Selahattin Parlador, “Aktif Eğitimde Bilişsel ve Duyuşsal Ürünler”, **II. Aktif Eğitim Kurultay Kitabı**, (Ed. Emin Alıcı), Dokuz Eylül Yay., İzmir 2005, ss. 115-116.

¹⁰ Nurettin Fidan, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, ss. 125-126.

Aşırı soyut anlatım ve bilgi yükü, hem çağdaş eğitimin en önemli amaçları olan öğrenme arzusunun ve araştırma yetisinin çocuğa kazandırılmasını imkânsız hale getirmekte hem de kendisi için yararlı bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazanmasına, toplumsal etkinliklere katılarak kişiliklerini geliştirmelerine ket vurmaktadır.¹¹

Daha çok anlatım yönteminin kullanıldığı geleneksel öğrenme öğretme süreci, genellikle, bir dizi bilgi parçalarının öğrencilere aktarılması ve bu bilgi parçalarının daha sonra olduğu gibi hatırlanmak üzere ezberlenmesine dayanır.¹² Hâlbuki eğitimde, asıl olan ezber değil, anlamlı öğrenmedir. Çünkü bilgiyi sadece ezberleyenler, bunları nasıl ve nerede kullanacağını bilememekte; karşılaştıkları yeni durumlara uyum sağlamada ve yüz yüze geldikleri problemlere çözüm üretmede güçlük çekmektedirler. Öğrencilerin öğrendikleri bilgileri hayatlarında uygulayabilmeleri, onların düşünmesini ve zihinlerini kullanmasını sağlayacak öğrenme ortamlarının düzenlenmesiyle mümkündür ki, ancak bu şekilde anlamlı öğrenmeler gerçekleşebilir.¹³

Geleneksel yaklaşıma bir başka eleştiri beyin fizyolojisi alanından gelmiştir. Buna göre, öğrenmede beynin sadece mantıksal düşünme merkezleri veya sol yarımküresi işe koşulmakta sağ yarımküresi ihmal edilmektedir.¹⁴ Oysa, çocukların çevresini algılama ve öğrenme süreci yetişkinlerden farklıdır. Onların hayal ve duyu güçleri muhakeme gücünden daha fazla gelişmiştir. Yetişkinler çevresindekileri keşfederken ve anlamaya çalışırken, bilgiye ve muhakeme gücüne dayanırken çocuklar, oyunu ve hayal güçlerini kullanmaktadırlar.¹⁵ Bu nedenle, öğrenme sürecinde çocukların hayal güçlerine ve duygularına ağırlık verilmelidir. Bu da beynin her iki yarım küresinin kullanılmasını gerektirir. Okullarda sürdürülen ezber ve sol beyin merkezli öğretim, çocukların yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini yok etmektedir. Çünkü yaratıcılık, beynin sağ yarım küresinin fonksiyonudur. Yaratıcılık gibi, duygular da beynin sağ yarım küresinin işlevleri arasında yer alır. Sadece sol beyinin çalıştırılması öğrencilerin duygusal yaşantıları edinmelerine fırsat

---

¹¹ İzzettin Alıcıgüzel, **Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim**, Sistem Yay., İstanbul 2003, s. 98.

¹² Ahmet Saban, **Öğrenme Öğretme Süreci**, Pegema Yay., Ankara 2004, s. 139.

¹³ Kamile Ün Açıkgöz, **Aktif Öğrenme.**, Eğitim Dünyası Yay., İzmir 2002, ss. 53- 54.

¹⁴ Ramazan Yıldırım, **Yaratıcılık ve Yenilik**, Sistem Yay., İstanbul 2002, s. 12.

¹⁵ Andrew P. Johnson, "How To Use Creative Dramatics in The Classroom", **Childhood Education**, S. 75, No. 1, s. 2.

tanımayan bir öğretme durumunun sürdürülmesine yol açar.¹⁶ Bunun sonucu olarak insanların duygusal yönü işlenememektedir. Oysa yaşantının daha yoğun olduğu yaparak yaşayarak gibi öğrenme etkinliklerinde beynin sağ yarım küresi de aktif duruma gelmekte ve buna bağlı olarak öğrenme zevkli, kolay ve kalıcı hale gelmektedir.¹⁷

Geleneksel eğitime günümüzde gelişmiş bilgi üretimi ve bilginin hızlı yayılımı dikkate alınarak eleştiri yöneltilmektedir. Buna göre de çağımız bilgi çağıdır ve toplumlar artık bilgi toplumu olma çabası göstermektedirler. Bilimsel bilginin üretimi kadar, gelişen iletişim araçlarına bağlı olarak yayılımı da çok hızlıdır ve bilgiye kolayca ulaşılabilir. ¹⁸ Bu dönüşüm, yetiştirilmek istenen insanda aranan özellikleri de farklılaştırmıştır. Bilgiye ulaşabilen, onları yorumlayarak kendine mal edip kullanabilen ve yeni bilgiler üretebilen; araştıran, sorgulayan, problem çözen, yaratıcı, üretken, hayat boyu öğrenmeyi alışkanlık haline getirmiş insanlara ihtiyaç duyulmaktadır.¹⁹ Bu özelliklere sahip insanların da geleneksel öğretim yöntemleriyle yetiştirmesi mümkün değildir. Diğer bir ifadeyle, çağın gerektirdiği insan modeliyle ilgili özellikler belirlense bile, geleneksel yöntemlerle bu niteliklerin kazandırılması imkânsızdır.²⁰

Yeni eğitim anlayışında temel hareket noktası, öğrenci ihtiyaçlarıdır. Glasser, Maslow'un temel ihtiyaçlarına ek olarak, eğlenme ihtiyacının da eğitimde önemli rol oynadığını belirtmiştir.²¹ Oysa ilköğretimde daha oyun çağındaki çocuklar, bireysel ihtiyaçları ve yetenekleri görmezlikten gelinerek kendi dünyası ile birçok bakımdan hiç ilgisi olmayan bilgi yığınları ile karşı karşıya bırakılmaktadır.²² Ayrıca, çocuklara, bu bilgilerin hayatta ne işlerine yarayacağı, nerede ve ne nasıl kullanacakları da öğretilmemektedir.²³ Hâlbuki eğitim öğretim sürecinde konuların

---

¹⁶ İlhan Tekeli, **Eğitim Üzerine Düşünmek.**, s. 23; Yüksel Özden, **Öğrenme ve Öğretme**, s. 79.

¹⁷ Alp Boydak, **Lider Öğretmen**, Beyaz Yay., İstanbul 2004, s. 48.

¹⁸ Mehmet Okutan, **Genel Öğretim Metodları**, Trabzon 1997, s. 1; Hasan Bacanlı, **Duyuşsal Davranışın Eğitimi**, Nobel Yay., Ankara 1999, s. 3; İnci San, "*Sanat ve Yaratıcılık Eğitimi Olarak Tiyatro*", **Yaratıcı Drama Yazılar 1985 -1995**, (Edt. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 2002, s. 1.

¹⁹ Zeynep Kızıltepe, **Öğretişim**, Merteks, İstanbul 2004, s. 19.

²⁰ Kamile Ün Açıköz, **Aktif Öğrenme**, s. 5.

²¹ Münire Erden, **Sınıf Yönetimi**, Alkım Yay., İstanbul 2003, s. 52.

²² Nazan İbrişoğlu, "*Çağdaş Eğitimden Ne Anlıyoruz*", **Çağdaş Eğitim**, Cem Yay., İstanbul 1990, s. 19

²³ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 65.

hayatla bağlantısı kurulmasıyla eğitimin hayata hazırlama işlevi yerine getirilmiş olacaktır.

Özet olarak, öğrencilerin aldığı bilgiler ile kendisi, yaşadığı olaylar, günlük yaşamı ve çevresi arasında bir ilişki kurmaması, ders içinde dikkatinin ve motivasyonunun düşmesine; zamanla, bilgiye, derse, öğrenmeye ve okula karşı bütün ilgisinin kaybolmasına yol açacaktır.²⁴

Burada üzerinde durulması gereken bir konu, toplumsal değişime bağlı olarak ailenin sosyalleştirici etkisinin de azalmış olduğudur. Nitekim Önder, bu değişimin çocuklara kültürün, özellikle de insan ilişkileri ile ilgili değer ve becerilerin kazandırılmasında bir boşluk yarattığını ileri sürmektedir²⁵ Buna bağlı olarak okulun sosyalleştirme görevi daha da önemli hale gelmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi, klasik eğitim anlayışındaki tek yönlü iletişim (öğretmen-öğrenci iletişimi), öğrencilerin toplumsallaşmasını engelleyici bir şekilde işlemektedir. Çünkü öğrencilerin birbirleriyle etkileşerek öğrenmesine imkân veren bir öğrenme ortamı oluşturulamamaktadır.²⁶ Bu yüzden öğrenciler okulda insanlarla nasıl bir iletişim kuracağını öğrenme fırsatı yakalayamamaktadırlar.

Sonuç olarak özetle denilebilir ki, eğitimde amaçların daha başarılı olarak gerçekleştirilmesi, öğrenen kimsenin öğrenme işinde mümkün olduğu kadar çok sorumluluk almasına ve aktif olmasına bağlıdır. Öğrenenin, öğrenme yaşantısı ne kadar yoğun ise öğrenme o kadar zevkli, kalıcı ve tam olmaktadır. Bunun için okulda öğrenci, doğrudan yaşantıların içine atılmalı, denemeler yapmalı, yaşantılar arasındaki ilişkiyi kendisi keşfetmelidir. Mümkün olduğu kadar bütün duyu organlarını, zihnini, bedenini ve duygularını çalıştırmalı, kısaca yaparak, yaşayarak öğrenmelidir.²⁷

Yukarıda eğitimin genel işleyişi için söylenenler din öğretiminin geleneksel uygulanışı için de söz konusudur. Bilindiği üzere din öğretimi daha çok bir bilgi aktarımı olarak görülmekte ve bu konuda ezberci tutum sergilenmektedir. Bu yüzden öğrencide nakilci ve ezberci bir kafa oluşmaktadır. Ayrıca din öğretimi öğrencilerin

---

²⁴ Şeyda Özl, "Eğitimde Öğrenci Boyutu", **Çağdaş Eğitim**, Cem Yay., İstanbul 1990, ss. 38-39.

²⁵ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 41.

²⁶ Yüksel Özden, **Öğrenme ve Öğretme**, s. 62.

²⁷ Savaş Büyükkaragöz-Cuma Çivi, **Genel Öğretim Metotları**, s. 34.

var oluş deneyimlerine uzak, hayatla ilişki kurulmadan, durağan ve cansız bir şekilde sürdürülmektedir.²⁸ Bunun doğal sonucu olarak da din öğretiminde çoğunlukla bilgi düzeyinde davranışlar kazandırılmaktadır ki bunlar da daha çok hatırlama düzeyinde kalmaktadır. Yaratıcı ve eleştirel düşünme gibi üst düzey bilişsel davranışlar ve inanç, tutum gibi duyuşsal alana ait özellikler kazandırılmamaktadır.²⁹ Bu tek yönlü bilgilendirme ya da dinî bilgi aktarma faaliyeti ile din öğretiminin duyuşsal amaçlarının gerçekleştirilmesi beklenemez. Doğan ve Tosun'un belirttiği üzere, çocuğun din eğitimi sadece akla yönelik bir eğitim olmamalı, bunun yanında aynı zamanda duygu ve kalp eğitimi de olmalıdır.³⁰ Bu demektir ki, din öğretiminde ezberci ve baskı altına alıcı bir yaklaşımın yerini, konuları çözümleyici ve yorumlayıcı bir yaklaşım almalıdır; dinî ve ahlâkî bilgilerin ezberletilmesi yerine, bilgilerin içselleştirilmesi, yorumlanması ve hayata uygulanması yoluna gidilmelidir.³¹ Ancak din öğretiminde anlatım yönteminin halâ yaygın şekilde kullanılıyor olması, sözü edilen yaklaşımın din eğitim ve öğretimi sürecine yeterince yansıtılmadığını göstermektedir.³²

Goleman, günümüz toplumunda görülen ahlâkî bozulmaların temelinde duygusal gelişmemişlik olduğunu ileri sürerek ahlâkî davranışın duygusal temeline dikkat çekmektedir.³³ Din eğitiminin amaçlarıyla ilgili bir araştırmaya göre, okullardaki din derslerinde konuların çoğu bilgi ağırlıklı işlenmekte, çok azı duygu seviyesinde ele alınmaktadır.³⁴ Dinî yalnızca bir kültür ya da bilgi düzeyinde

---

²⁸ Mualla Selçuk, "Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğretimi Sorgulayan Bir Deneme", *A.Ü.İ.F. Dergisi*, Özel Sayı, 1999, s. 260.

²⁹ M. Zeki Aydın, *Ahlâk Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi*, Nobel Yay., Ankara 2003, s. 5.

³⁰ Recai Doğan-Cemal Tosun, *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, Pegem Yay., Ankara 2003, s. 50.

³¹ Mualla Selçuk, "Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri", *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, M.E.B. Yay., İstanbul 2000, s. 17; M. Zeki Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yay., Ankara 2004, s. 55.

³² Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin kullandıkları yöntemlerle ilgili bazı araştırmalar için bakınız: M. Şevki Aydın, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyon Yeterlilikleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri 1992, s. 102; M. Zeki Aydın, *İlköğretim İkinci Kademesi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Programındaki Ahlâkî Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi*, EARGED, Sivas 1998, s. 59; M. Zeki Aydın, *Ahlâk Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi*, s. 7; Şuayib Özdemir, "Ortaöğretimde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç ve Gereçleri Kullanma Durumu", *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri*, İbav, Kayseri 1998, s. 180; Mualla Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler*, T.D.V. Yay., Ankara 1991, s. 155.

³³ Daniel Goleman, *Duygusal Zekâ*, (Çev. Banu Seçkin Yüksel), Varlık Yay., İstanbul 1998, s. 10.

³⁴ Beyza Bilgin-Mualla Selçuk, *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Gün Yay., Ankara 2000, s. 124.

öğrenmenin en azından sosyal bir faydası olduğu söylenebilir; ancak öğrencilerin hayat sorunlarıyla başa çıkmasında ve ahlâken olgun bir kişilik yapısı geliştirmesinde bunun yeterli olmayacağı bilinmektedir.³⁵

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleri soyut dinî ve ahlâkî konuların öğretiminde zorluk çekmektedirler.³⁶ Uygulamada çok defa dinî ve ahlâkî değerlerin yalnızca tanım yapılarak öğrencilere aktarılmakta ve öğrencilerin bunu ezberlemesi istenmektedir. Değerlerin ezberlenmesi, onların içselleştirilmesini sağlamayacağından, bu durum, din eğitiminin, dinî değerlerin kişinin değeri haline gelmesine yardım görevinin yerine gelmesine engel oluşturmaktadır.³⁷ Bu şekilde, öğrencilere soyut kuralları ve kavramları anlayacak öğrenme yaşantıları sağlamak yerine sadece ezberletmek eğitimin en zayıf tarafı olarak gösterilmektedir. Söz konusu durum, çocukta dinî ve ahlâkî kavramların oluşumu açısından da mahzurludur. Soyut kavramların kazanılmasında, somut temel oluşturulmadığında bireyin kavram geliştirmesi eksik olabilir veya hiç gerçekleşmeyebilir.³⁸ Hem değerlerin içselleştirilmesi ve kavramların oluşturulması hem de zihinsel gelişim için, öğrencilerin soyut konuların somutlaştırılmasını sağlayacak zengin yaşantılar edineceği öğretme durumları düzenlenmelidir. Bu aynı zamanda öğrencilerin değer üreten insanlar olmasının da yolunu açacaktır.

Öğrencilerin zengin yaşantılar edinmesine yardımcı araçlardan birinin de dinî hikâyeler olduğu söylenebilir. Dinî hikâyeler değerlerin öğrencilere kazandırılmasında bir araç görevi görürler. Geleneksel din öğretiminde, kültürümüzde yaygın şekilde var olan dinî hikâyelerin planlı ve programlı bir şekilde işlenmesi ihmal edilmiştir. Bu hikâyeler sadece öğrencilere anlatılmakla yetinilmekte ve öğrencilerin bilişsel gelişimine istenilen katkıyı sağlayamamaktadır.³⁹

---

³⁵ Halis Ayhan ve diğerleri, **Din ve Ahlâk Eğitim Öğretimine Yeni Yaklaşımlar**, DEM Yay., İstanbul 2004, s. 17.

³⁶ Abdurrahman Dodurgalı, “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde İletişim Problemleri ve Bazı Teklifler”, **Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri**, İbav, Kayseri 1998, s. 28; M. Zeki Aydın, **a.g.e.**, s. 6.

³⁷ M. Şevki Aydın, “Barış Kültürü ve Din Eğitimi”, **Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de Din Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu**, Değişim Yayınları, Adapazarı 2002, s. 121; Recai Doğan-Cemal Tosun, **İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, s. 49.

³⁸ Cevat Alkan, **Eğitim Ortamları**, A.Ü.E.F. Yay., Ankara 1979, ss. 3-10.

³⁹ Beyza Bilgin, “Ahlâk Terbiyesinde Dinî Hikâyeler”, **DEAD**, S. 1, 1994, s. 53.

Geleneksel olarak sürdürülen din öğretimi faaliyetlerinin dayandığı öğrenme kuramından biri davranışçılıktır. Ancak günümüzde davranışçılık kuramının öğrenmeye ilişkin açıklamaları eleştirilmekte ve yeni bilişsel kuramlar ortaya çıkmaktadır.⁴⁰ Yeni öğrenme kuramları çerçevesinde öğretim yöntemlerinde değişmeler meydana gelmektedir. Din Eğitimi Bilimi uygulama boyutunda öğrenmeye ilişkin bu yeni kuramları dikkate alarak öğrenme-öğretme sürecini düzenlemek durumundadır.

Yaparak yaşayarak öğrenme en başarılı şekilde meslek eğitiminde kullanılmaktadır. Problem çözme yöntemi, bunun soyut ve bilimsel konulardaki bir uygulaması olarak görülebilir. Drama yöntemi de daha çok duyuşsal öğrenmelerde öğrencinin kendi etkinliğine dayanmaktadır.

Din eğitimi teolojik ve etik değerlerin öğrenilmesiyle ilgilenmesi bakımından daha çok duyuşsal bir nitelik taşır. Değerlerin bilgisinin yaşanan değer ve davranış haline gelmesi din eğitiminden beklenen en önemli amaçtır. Bunun yanında din eğitimine yöneltilen en yoğun eleştiriler ise bunda daha çok değer bilgileri belletmekten ileri gidilemediği yönündedir. Bu durumun din eğitiminin temel sorunlarından biri olarak ortada durduğu görülmektedir. **Bu çalışmanın cevap bulmaya çalıştığı esas soru, okullarda sürdürülen din öğretiminde ve değer eğitiminde bir öğrenme durumu olarak drama yönteminin ne düzeyde başarı vaat ettiği**dir.

1.2. Amaç

Din Eğitimi Biliminin alt dallarından biri olan Din Öğretimi Yöntem ve Teknolojisinin görevi bu konuya uygun genel ve özel öğretim yöntem ve teknikleri geliştirmektir.⁴¹ Bu araştırmanın temel amacı, din ve değer öğretiminde drama yönteminin nasıl kullanabileceğini açıklamak, böylece bir yandan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretiminde kullanılan öğretim yöntemleri ile ilgili çalışmalara; diğer taraftan da din öğretimi özel öğretim yöntemlerinin geliştirilmesine; millî eğitimin ve din eğitiminin genel amaçları ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi programında belirlenen özel amaçlar doğrultusunda okulda,

---

⁴⁰ Alp Boydak, **Lider Öğretmen**, s. 9.

⁴¹ Cemal Tosun, **Din Eğitimi Bilimine Giriş**, Pegema Yay., Ankara 2001, s. 81.

öğrencilerimizde geliştirilmek istenen davranışların etkili bir şekilde kazandırılmasına ve din eğitiminin nitelik bakımından geliştirilmesine ve kalitesinin artırılmasına katkıda bulunmaktadır.

1.3. Önem

Eğitim bir süreç olarak ele alındığında üç boyutu karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, amaçlar, öğretme durumları ve değerlendirmedir.⁴² Öğretme durumları, öğrenme yaşantılarının oluşturularak hedef davranışların kazanıldığı süreçtir.⁴³ Bu nedenle, amaçların gerçekleşmesi, öğretme öğrenme sürecinde oluşturulacak geçerli öğrenmelere bağlıdır. Dolayısıyla eğitim sürecinde öğretme durumları diğer bir adıyla öğrenme öğretme süreci merkezi bir öneme sahiptir.⁴⁴

Öğrenme öğretme sürecinin öğelerinden biri de öğrencilere hedef davranışların nasıl kazandırılacağı hususunda yol gösteren öğretim yöntemleridir.⁴⁵ Davranışların öğrencilere nasıl kazandırılacağı sorusu her zaman güncelliğini koruyan bir sorudur.⁴⁶ Eğitimde sistem yaklaşımına göre yöntem konusunda meydana gelecek aksaklıklar eğitim sürecinin bütününe etkilemektedir.⁴⁷ Bu nedenle sistemin unsurlarından yöntem konusu ihmal edilmemelidir.

Din dersi kendine has özellikleri nedeniyle çok yönlü bir derstir. Bu nedenle bu derste yöntemsel çeşitliliğe gidilmelidir.⁴⁸ Bununla birlikte öğretme sürecinde yöntem çeşitliliği sağlanması eğitimciler tarafından ifade edilmektedir.⁴⁹ Hem din dersinin daha verimli işlenmesi hem de öğrenme öğretme sürecinde yöntem zenginliğine din derslerinde farklı yöntemlerin özellikle değer eğitimi bakımından uygun kabul edilen drama yönteminin uygulanmasını gerektirmektedir.

---

⁴² Nurettin Fidan, Münire Erden, **Eğitime Giriş**, Alkım Yay., İstanbul 1998, s. 9.

⁴³ Selahattin Ertürk, **Eğitimde Program Geliştirme**, s. 15; Kamuran Çilenti, **Eğitim Teknolojisi ve Öğretimi**, Gül Yay., Ankara 1997, s. 17.

⁴⁴ Yüksel Özden, **Öğrenme Öğretme**, s. 13.

⁴⁵ Nurettin Fidan, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, s. 12.

⁴⁶ Nurettin Fidan- Münire Erden, **Eğitime Giriş**, s. 29.

⁴⁷ H. İbrahim Yalın, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Nobel Yay., Ankara 2002, s. 7.

⁴⁸ Mualla Selçuk, **Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler**, s. 154.

⁴⁹ Özcan Demirel, **Öğretme Sanatı**, Pegema Yay., Ankara 2004, s. 72.

1.4. Yöntem

Bu araştırmada, literatür taramasına dayanan betimsel yöntem kullanılmıştır.⁵⁰ Konuyla ilgili yerli ve yabancı kaynaklar incelenerek genel bir teorik çerçeve oluşturulmuş ve bu çerçeveden hareketle din öğretiminde drama yönteminin etkili bir şekilde nasıl uygulanacağı sorusuna cevap aranmıştır. Bu doğrultuda İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi için uygulama örnekleri hazırlanmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmada drama sadece bir yöntem olarak ele alınacak ve dramanın diğer boyutlarına değinilmeyecektir. Ayrıca drama yöntemi din öğretiminde sadece ilköğretim aşamasıyla sınırlı tutulacaktır. Bu çerçevede İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi programında yer alan konulardan örnek işlenişler ele alınacaktır.

---

⁵⁰ Niyazi Karasar, **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Nobel Yay., Ankara 2002, s. 184.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR ÖĞRETİM YÖNTEMİ OLARAK DRAMA

Bu bölümde, dramanın eğitim tarihindeki yeri incelenecek ve dramanın tanımı yapılarak dramayla ilgili temel kavramlar ele alınacaktır. Bu kavramların birbirleriyle benzer ve farklı yönleri karşılaştırılacaktır. Ayrıca, bir öğretim yöntemi olarak dramanın, tekniklerine, yararlarına ve sınırlı yönlerine ve etkili kullanım için rehber ilkelerin neler olduğuna ve sınıfta uygulama aşamalarına değinilecektir.

1. BİR YÖNTEM OLARAK DRAMANIN TARİHÇESİ

1.1. BATIDA DRAMANIN TARİHÇESİ

Dramanın ortaya çıkışında sanat eğitimi akımı etkili olmuştur. 19. yüzyılın başlarında eğitimde drama, öğrencilere sanatsal duyarlılık kazandırmak ve çeşitli yazarların oyunlarını sahnelemek amacıyla bir okul tiyatrosu olarak kullanılmaya başlanmıştır. Diğer bir anlatımla, bu ilk dönemde drama derslerin öğretilmesinde yöntem olarak değil, sadece oyunların sahnelenmesinde bir sanat formu olarak kullanılmıştır. Bu durumda drama ve öğrenme birbirinden ayrı etkinlikler kabul edilmiş, öğrenme bir sınıf içi etkinliği olarak sürdürülürken, drama veya tiyatro okullarda program dışı bir oyun etkinliği olarak kullanılmıştır.

Dramanın öğrencilerin öğrenmesine ve gelişimine katkısının olabileceği 1910'lu yıllarda keşfedilmiştir. Böylece dramanın bir sanat formu olarak kullanılması yanında, sınıf içinde bir öğrenme yolu olarak da kullanılmasına başlanmış, giderek drama okul programında yer alan bütün derslerin öğretilmesinde kullanılan bir araç ve yöntem haline gelmiştir.

H. Finley Jhonson, dramayı, tiyatrodan farklı bir öğretim yolu olarak kullanan ilk kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. O, dramatik yönetime dayalı bir okul programı geliştirmeye çalışmış ve bununla ilgili bir program kitabı hazırlamıştır. Bu programı çalıştığı okulda uygulamaya çalışmıştır. Dramanın eğitimde bu şekilde ilk uygulamaları "*mış gibi yapma oyunu*" (make believe play) biçiminde olmuştur. Mış gibi yapma bir başkası gibi davranarak canlandırmadır.

Bu tarihlerden itibaren dramanın, farklı derslerin veya konuların öğretilmesinde bir yöntem olarak kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır. Peter Slade,

1950’li yıllara gelindiğinde dramayı tekrar ele alarak geliştirme çabası içine girmiştir. O, dramayı tiyatrodan ayrı düşünmüş ve çocuklarla drama etkinlikleri uygulamak suretiyle, kendine özgü bir drama tarzı ortaya atmıştır. Geliştirdiği drama yönteminin özelliklerini, “Çocuk Draması” (Child Drama) adlı kitabında da açıklamıştır. Ayrıca 1976 yılında da “Çocuk Dramasına Giriş” adlı bir kitap yayınlanmıştır. Peter Slade’in öğrencisi olan Brain Way, Dorothy Heathcote, Neille McCaslin dramanın gelişiminde önemli katkıları olan bilim adamları arasında sayılmaktadır.

Günümüzde Batı’da drama okulöncesi eğitimden başlayarak bütün öğretim kademelerinde yer alan bir ders konumuna gelmiştir. Bunun yanında, dramanın diğer derslerin öğretiminde bir yöntem olarak kullanımı oldukça yaygınlaşmıştır. Öğretmen yetiştiren kurumlarda da drama, öğretmen adaylarının alması gereken zorunlu dersler arasına girmiş bulunmaktadır. Okul dışında da değişik kurs ve seminerler düzenlenmektedir. Ayrıca drama bilimsel bir çok araştırmaya konu olmaya devam etmektedir. Bu araştırmalar hem dramanın teorisinin gelişmesine hem de drama uygulamalarının kalitesinin artmasına katkı sağlamaktadır.¹

1.2. TÜRKİYE’DE DRAMANIN TARİHÇESİ

Türkiye’de drama etkinlikleri, ders dışı etkinlik anlamında Batı’da olduğu gibi, tiyatronun okullarda kullanılmasıyla görülmeye başlamıştır. 1908 yılında tarihi temsiller adıyla gerçekleştirilen etkinlikler dramanın ülkemizdeki başlangıcı sayılabilir. Meşrutiyetin ilanından sonra okul tiyatrolarının düzenlenmesine yönelik, “Mektep Temsillerinin Usul-i Tedrisi” başlığı altında bir talimatname yayınlanmıştır (1915) ve bu yönetmelikte, okul temsillerinin eğitici yönüne dikkat çekilmiştir.

---

¹ Philip Taylor, **Drama Classroom: Action, Reflection, Transformation**, Falmer Pres, London 2000, ss. 95-100; Mübeccel Gönen-Nursel Uyar Dalkılıç, **Çocuk Eğitiminde Drama**, Epsilon Yay., İstanbul 2002, ss. 25-27; Neriman Aral ve diğerleri, **Drama**, Ya-pa Yay., İstanbul 2000, ss. 33-36; Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, ss. 33-36; Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, Kök Yay., Ankara 2003, s. 12; Zülal Bozdoğan, **Okulda Rehberlik Etkinlikleri ve Yaratıcı Drama**, Nobel Yay., Ankara 2003, ss. 32-33; Tülin Sağlam, **Eğitimde Drama ve Türk Çocuklarının Ritüel Nitelikli Oyunlarının Eğitimde Dramda Kullanımı**, A. Ü. S. B. E. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1997, ss. III- V; Aysun Gürol, **Okulöncesi Eğitim Öğretmenleri ile Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi**, F. Ü. S. B. E. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Elazığ 2002, ss. 16-20; Sıla (Oyat) Ay, **Yabancı Dil Öğretiminde Dramanın Kullanımı**, A. Ü. S. B. E. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1997, ss. 27-31.

Drama, 1926 ve 1968 ilkokul programında, 1962’de ise ortaokul programında temsil, dramatisasyon gibi farklı sözcüklerle ifade edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı 1951 yılında dramanın eğitsel önemiyle ilgili bir rapor yayınlamıştır. 1938 yılında Selahattin Çoruh tarafından “Okullarda Dramatisasyon” adlı bir kitap yayınlanmıştır. Yine 1965 yılında, Emin Özdemir tarafından “Uygulamalı Dramatisasyon” isimli kitap yayınlanmıştır.

Ülkemizde dramanın kullanılmasına öncülük eden eğitimcimiz İ. H. Baltacıoğlu’dur. Ona göre “tiyatro mekteb-i edeptir.” Baltacıoğlu daha çok dramanın doğaçlama boyutunu ön planda tutmuş ve bunu “yazılı metne değil, içinde doğaçlama unsuru olan oyunlara önem veririm” şeklinde ifade etmiştir. Buna ek olarak o, dramayı kullanma amacının çocuğun kişilik gelişimini ve sosyalleşmesini sağlamaya yönelik olduğunu belirtmiştir. İ. Hakkı Baltacıoğlu ilk defa dramanın, okul tiyatrolarının dışında, bir yöntem olarak Türkçe derslerinde kullanılabileceğini söylemiş, ancak onun zamanında bu derslerde drama yöntemi kullanılmamıştır.

Günümüze gelindiğinde, drama örgün eğitim kurumlarında 1991 yılından itibaren seçmeli bir ders olarak eğitim programına girmiş bulunmaktadır. Yine batıda olduğu gibi, ülkemizde de öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen adaylarına drama dersi verilmektedir.²

Son yıllarda drama, ülkemizde yüksek lisans ve doktora düzeyinde bir çok araştırmaya konu olmuştur. Değişik derslerin öğretimine yönelik yapılan araştırmaların sonuçlarını burada kısaca zikretmek istiyorum.³ Filiz Koç tarafından yapılan bir araştırmada Sosyal Bilgiler öğretiminde drama yöntemiyle işlenen derslerin geçerli öğrenmelerin oluşmasında daha etkili olduğu ortaya konulmuştur. Özlem Kaf ‘ın Hayat Bilgisi Dersi’yle ilgili yapmış olduğu araştırmada da benzer

---

² Tülay Üstündağ, “Bir Yöntem Olarak Yaratıcı Drama”, **Plandan Uygulamaya Öğretim**, Mürüvet Bilen, Anı Yay., Ankara 2002, ss. 189-190; Mübeccel Gönen-Nursel Uyar Dalkılıç, **Çocuk Eğitiminde Drama**, ss. 25-27; Neriman Aral ve diğerleri, **Drama**, ss. 22-23; Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 12; Zülal Bozdoğan, **Okulda Rehberlik Etkinlikleri ve Yaratıcı Drama**, ss. 33-36; Aysun Gürol, **Okulöncesi Eğitim Öğretmenleri ile Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi**, s. 17; Sıla Ay, **Yabancı Dil Öğretiminde Dramanın Kullanımı**, A.Ü.S.B.E. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara 1997, ss. 27-31.

³ Filiz Koç, **Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bir Yöntem Olarak**, A.Ü.S.B.E. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999; Özlem Kaf, **Hayat Bilgisi Dersinde Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasında Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi**, Ç.Ü.S.B.E. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana 1999.

sonua ulaşılmıştır. Yurt dışında yapılan bir araştırmada da anlatma yöntemiyle drama yöntemi karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, drama yönteminin anlatım yöntemine göre daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada, dramanın öğrencileri motive etme, öğrenme isteklerini artırma konusunda anlatım yöntemine oranla daha üstün olduğu sonucuna ulaşılmıştır.⁴

Bu araştırmalara ek olarak çeşitli becerilerin kazandırılmasında bir öğrenme yolu olarak kullanılan drama yöntemiyle; derslerin monotonluktan kurtulduğu, öğrencilerin derse ve öğrenmeye ilgi ve isteğinin arttığı, motivasyon ve dikkat düzeylerinin yükseldiği gözlenmiştir. Bunlara ilaveten, öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin ve problem çözme yeteneklerinin gelişmesinde, sosyalleşmesinde dramanın önemli kazanımlar sağladığı ortaya çıkmıştır.⁵

2. DRAMA YÖNTEMİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

2.1. DRAMA

Drama sözcüğü, Yunanca **Dran** kökünden türetilmiş olup, yapmak, uğraşmak ve üretmek anlamlarına gelmektedir. Eski yunanlılarda “**drama**” “**doğrudan doğruya yaşamak**” anlamında kullanılırdı.⁶ Türkçe’de kullanılan dram kavramı dramadan farklı olarak Fransızca **drame** kelimesinden gelmektedir. Türkçe’de ve özellikle de halk dilindeki şekliyle **dram**, acıklı oyun ya da olay anlamında kullanılmaktadır.⁷

Günümüzde drama, bir sanat alanı, bir disiplin ve bir öğretme yolu olarak üç boyutta incelenmektedir.⁸ Biz bu çalışmamızda dramayı bir yöntem olarak ele alacağız. Bu bağlamda drama, bir dersin veya bir konunun öğretilmesinde ya da ilgili

⁴ Ruth Shearer, Ruth Davidhizar, “Using Role Play to Develop Cultural Competence”, **Journal of Nursing Education**; 2003, S. 42. 6 Healt Module, s. 273.

⁵ Bkz: Mete Akoğuz, **İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi**, A..E.B.E. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2002; Ayşe Okvuran, **Yaratıcı Drama Eğitiminin Empatik Beceri ve Empatik Eğilim Düzeylerine Etkisi**, A..E.B.E. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1993.

⁶ Neriman Aral ve diğerleri, **Eğitimde Drama**, s. 44; zdemir Nutku, **Oyun, ocuk, Tiyatro**, zgr Yay., İstanbul 1998, s. 82; www.etymonline.com (Erişim Tarihi:10.04.2006); Mübeccel Gönen-Nursel Uyar Dalkılıç, **ocuk Eğitiminde Drama**, s. 23.

⁷ Remzi ncl, **Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü**, Dram mad., s. 353; TDK Sözlüğü, Dram mad., s. 638

⁸ İnci San, “Yaratıcılık Eğitimi İçin Gerekli Yenilikler Bir Sanat Eğitbilimci Gözüyle”, **Eğitimimize Bakışlar** (Ed. İlhami Fındıkçı), Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları I, İstanbul 1996, s. 189

dersin hedeflerinin gerçekleştirilmesinde kullanılan bir öğretim yolu olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹

Kaynaklarda drama ile ilgili değişik kavramlar bulunmaktadır; bazen ek ve sözcükler ilâvesiyle farklı tür ve uygulamaları ifade edilmek istenirken, bazen bu anlamları ifade için Türkçe sözcükler kullanılmaktadır. Bunlar; yaratıcı drama, eğitimde drama, eğitsel drama, sınıfta drama, dramatik oyun, mış gibi yapma, çocuk oyunu, dramazitasyon, rol yapmadır.¹⁰ Dramanın birçok değişik isimle adlandırılmasını Freeman şöyle açıklamaktadır:

“Dramanın değişik şekillerde isimlendirilmesi, konu ile ilgili uzmanların tercih ettikleri özel teknik veya dramanın merkezinde gördükleri etkinliklerden kaynaklanmaktadır. Örneğin Ward’ a göre drama daima bir doğaçlamadır. Yine dramanın çocuk oyunu, oyun yapma, mış gibi davranma v.b. gibi oyuna vurgu yapan tanımlar, dramanın oyunsu bir etkinlik olduğu düşüncesinden hareketle yapılan tanımlardır. Dramatik etkinlik olarak tanımlanması da bundan dolayıdır.”¹¹

Dramanın değişik şekillerde adlandırılmasında olduğu gibi, dramanın bir yöntem mi yoksa teknik mi olduğu konusunda da uzlaşma yoktur. Bazı kaynaklarda *öğretim tekniği*, bazılarında *öğretim yöntemi* adı tercih edilirken kimisinde de her iki şekilde kullanıldığını görmekteyiz. Yaygın olan ise, “bir yöntem olarak drama” şeklindeki kullanımdır. Bu belirsizlik, yöntem ve teknik terimlerinin eğitimciler arasında farklı şekillerde tanımlanmasında da karşımıza çıkmaktadır.

Dramanın çok boyutlu yapısı göz önüne alındığında, rol oynama, doğaçlama, pandomim, öykü canlandırma gibi teknikler drama etkinlikleri için de kullanılmaktadır. Bunun yanında yöntemin, teknikleri de içine alan, tekniklere göre daha genel bir öğrenme yolu olduğu kabul edilirse drama bir yöntem olarak düşünülebilir.¹² Bu araştırmada genel bir kavram olarak **drama** ve **yöntem** sözcüklerinin kullanılması tercih edilmiştir.

Literatürde dramayla ilgili farklı tanımlar yapılmıştır. En çok kullanılan İnci San tarafından yapılan tanımdır. Ona göre drama;

⁹ Nellie McCaslin, **Creative Drama In The Classroom And Beyond**, Longman, New York 2000, s. 12.

¹⁰ Ann Siege Drege, **Drama In The High School English Classroom: Pedagogical Theory And Practical Application**, Dakota 2000, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) s. 7.

¹¹ Gregory D. Freeman and Others, “Effects of Creative Drama on Self-Concept, Social Skills and Problem Behavior”, **Journal Of Educational Research**, 2003, S. 96, s: 131

¹² Özcan Demirel, **Öğretim Sanatı**, s. 80.

“Doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanarak bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, bir eğitim ünitesini, kimi zaman da soyut bir kavramı ya da davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği ‘oyunsu’ süreçlerde anlamlandırılması, canlandırması olarak tanımlamaktadır.”¹³

Tanımlardaki ortak yanlardan hareketle, dramanın, bir düşünceyi beden diliyle anlatma, içsel bir durumun, bir tasarımın, bir düşüncenin eyleme dönüştürülmesi; bir duygu ve düşüncenin bir grup tarafından ya da bireysel olarak oyunlaştırma yoluyla hareket, mimik, ses ve sözle anlatılmasına dayanan bir yöntem şeklinde tanımlandığı da görülmektedir.¹⁴ Yine kaynaklarda kullanılan Lindvaag ve Moen tarafından yapılan tanıma göre, drama; özel olarak düzenlenen yaşantıları somut bir şekilde hissetme yolu ile, sosyal, evrensel ve soyut kavramların, tarih, edebiyat gibi konuların canlandırılarak anlamlı hale getirildiği, öğrenildiği bir eğitim yöntemidir.”¹⁵

Bu tanımlardan hareketle, dramayı, herhangi bir kavramın, konunun, olayın veya dersin, grup ya da birey tarafından temsil yoluyla oyunlaştırarak canlandırıldığı, somut yaşantılar aracılığıyla yaşanır hale getirilerek kavrandığı, sözlü ve sözsüz iletişime dayanan bir öğretme yöntemi olarak tanımlayabiliriz.

Dramayı bir üst ve genel kavram olarak kabul edersek, bu kavramın altında aşağıdaki kavramları üç başlık altında tasnif etmek mümkündür:

DRAMA		
OYUN	TİPSAL	EĞİTSEL
Yaratıcı drama Dramatik oyun Çocuk tiyatrosu Oyun	Psikodrama Sosyodrama	Doğaçlama Rol oynama Rol değiştirme Kukla Pantomim Parmak oyunu Öykü-olay canlandırma Zihinde canlandırma

¹³ İnci San, “Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama”, **Yeni Türkiye Dergisi**, s. 149.

¹⁴ Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 12; Cahit Kavcar, “Örgün Eğitimde Dramatizasyon”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995** (Edt. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 2002, s. 21-23.

¹⁵ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenmek İçin Eğitici Drama.**, s. 31.

2.2. TIPSAL DRAMA

Psikodrama: Psikodrama hem yetişkinlerde hem de çocuklarda bir tedavi yöntemi olarak kullanılan ve kişilerin korkularını, duygularını, kaygılarını temsil yoluyla ifade ederek içgörü kazanmaları sağlanması sonucu, sorunlarından kurtulmalarını amaçlayan bir yöntemdir.¹⁶ Psikodramanın kaynağı J. Levy Moreno'nun deneyim ve uygulamalarıdır. Bir yöntem olarak dramada, katılımcılar oynadıkları roller aracılığıyla öğrenirken, psikodrama da bireysel ve kişiler arası sorunlarının çözümü hedeflenmektedir.¹⁷

Sosyodrama: Psikodramanın ilgisi birey iken, sosyodrama da konu gruptur. Sosyodramada bir grubun sosyal problemleri dramatize edilerek incelenir, problemlere çözüm aranır. Kısaca, hem psikodrama hem de sosyodrama da amaç tedavidir. Drama yönteminde ise amaç, öğrenmektir.¹⁸

Tıp alanıyla ilgili dramayı bir yana bırakırsak, esas ayırımın oyun ve eğitsel drama arasında olduğunu söyleyebiliriz:

2.3. OYUN

Oyunla ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Oyun genel olarak ele alındığında, çocukluk döneminin temel etkinliği, çocuk için öğrenme, gelişme ve yetişkinliğe hazırlanma aracıdır.¹⁹ Dramanın kökeninde de oyun vardır. Başka bir deyişle drama yöntemi, eğitimde oyunun kullanımıyla ortaya çıkmıştır. Ancak eğitimde drama sadece bir oyun değildir. Oyun ve eğitsel dramanın benzerlikleri ve farklılıklarını şu şekilde sıralayabiliriz.

---

¹⁶ Hasan Tan, **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, M.E.B. Yay., İstanbul 2000, s. 204; Ayrıca Psikodrama hakkında geniş bilgi için bakınız: Deniz Altınay, **Psikodrama, Grup Psikoterapisi El Kitabı**, Sistem Yay., İstanbul 2003.

¹⁷ Neriman Aral ve diğerleri, **Drama**, s. 44; Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenmek İçin Eğitici Drama**, s. 38.

¹⁸ Deniz Altınay, **Psikodrama Grup Psikoterapisi El Kitabı**, s. 232.

¹⁹ Norma Razon, "Yaratıcılığı Geliştirici Oyunla Eğitim", **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**, Cem Yayınevi, İstanbul 1990, s. 216.

EĞİTSEL DRAMA	OYUN
<ul style="list-style-type: none"> • Drama yöntemi bir öğrenme aracı olarak belirli bir konunun veya dersin hedeflerinin gerçekleştirilmesi için kullanılır. • Drama etkinlikleri bir lider tarafından planlı bir şekilde düzenlenerek yürütülür. • Dramada kurallar oyuna göre esnekler. • Drama yönteminde sonuçtan ya da üründen ziyade yaşanan süreç önemlidir. Drama etkinliklerinde kaybetme, kazanma ve yanlış yapma korkusu yoktur. • Drama etkinlikleri sonunda öğrenciler tartışır ve değerlendirme yapılır. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oyunda böyle bir hedef yoktur. • Oyun çocuklar arasında kendiliğinden başlayabilir. • Oyunda belirli kurallar vardır ve bu kurallara oyuna katılanlar uymak zorundadırlar. • Bunun aksine, her oyunda sonuç önemlidir, kaybeden ve kazanan vardır. • Oyunda ise böyle bir durum söz konusu değildir. Oyun oynanır ve biter.
<ul style="list-style-type: none"> • Hem oyunda hem de drama etkinliklerinde çocuklar dikkatlerini ve enerjilerini etkinliklere yoğun bir şekilde yönlendirirler. • Çocuklar drama etkinliklerini oyun olarak algırlar, dikkatlerini ve enerjilerini etkinliklerde toplarlar.²⁰ 	

Dramanın kaynaklarda farklı isimlerle yer aldığını daha önce belirtmiştik. Bu isimlerin bazen birbirlerinin yerine de kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle bu kavramlar kısaca tanımlanarak aralarındaki farklar ele alınacaktır.

Yaratıcı Drama: Yaratıcı drama ve oyun yapma kavramları birbirleriyle değiştirilerek de kullanılmaktadır.²¹ Yaratıcı drama, daha çok çocuklarda yaratıcılığı geliştirmek için kullanılan drama etkinliklerine verilen genel bir isimdir. Bu etkinliklerde çocukların bir şey öğrenmesi hedeflenmez; drama yoluyla çocukların

²⁰ N. Aral ve diğerleri, **Drama**, ss. 151-152; İnci San, "Sanatta Yaratıcılık, Oyun ve Drama", **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995** (Ed. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 2002, s. 147-151; F. Tezel Şahin, "Oyun ve Drama", **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, Kök Yay., Ankara 2003, ss. 16-18; Ayrıca, oyun ve drama ilişkisiyle ilgili daha geniş bilgi için bakınız: H. Ömer Adıgüzel, **Oyun ve Yaratıcı Drama İlişkisi**, Ankara 1993, A.Ü.S.B.E. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).

²¹ Neille McCaslin, **Creative Drama In The Classroom And Beyond**, s. 8.

yaratıcılık yeteneklerinin geliştirilmesi amaçlanır. Yaratıcı Drama adını Winifred Ward, McCaslin gibi Amerika'lı drama uzmanlarının tercih ettikleri görülmektedir.²²

Dramatik Oyun: Dramatik oyun çocukların doğasında var olan taklit yeteneğine bağlı olarak oynanır. Dramatik oyun, çocukluğun ilk yıllarında bir çocuğun deneysel olarak öğrenme yoludur ve çocuk çevresini keşfetmede ve anlamada bu yolu kullanır.²³

Genelde çocuklar bir araya geldiklerinde, evcilik oyununda olduğu gibi, oyuna başlarlar. Bu oyun için önceden bir hazırlık yapmaya gerek duymazlar. Hemen anne-baba veya bir öğretmen rolüne girerek, daha önce çevresindeki kişilerin davranışlarını gözlemlerine bağlı olarak, hayal güçlerini kullanarak rol yapmaya başlarlar. Böylece hem kendilerini ifade etme becerisi kazanırlar hem de insanlar arası ilişkileri öğrenerek, ileride yer alacakları yetişkin dünyasına hazırlanmış olurlar.²⁴ Bu yönüyle dramatik oyun drama yönteminin temelini oluşturur. Çünkü, drama yönteminde oyunlaştırma ya da canlandırma çocukların doğasında var olan dramatik oyunun bir tür dışı vurumudur.

Çocuk Tiyatrosu: Profesyonel yetişkinler ve çocuklar tarafından oynanır. İzleyen çocuklarda, eğlenme ve sanat sevgisi oluşturma amacı güdülür. Eğitici drama, çocuk tiyatrosu değildir.²⁵ Çocuk tiyatrosunda sahne ve kostüm önemlidir, diyaloglar ezberlenir. Çocuk tiyatrosunda oyun seyirciler için oynanır. Her şeyden önce bir yöntem olarak kullanılan eğitici drama, seyirciler için oynanmaz, gruptaki her çocuk drama etkinliğine aktif olarak katılır ve kendi doğrudan yaşantısı yolu ile öğrenir.²⁶

2.4. EĞİTSEL DRAMA

Dramanın bu adla kullanımı İngiltere'de yaygındır. Drama etkinlikleri eğitisel bir değer taşır ve çocuğa farklı alanlardaki konuların öğretilmesinde bir araç olarak

²² Alev Önder, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, s. 28.

²³ Neille McCaslin, *a.g.e.*, s. 7; Tülin Sağlam, *Eğitimde Drama ve Türk Çocuklarının Ritüel Nitelikli Oyunlarının Eğitimde Dramda Kullanımı*, s. 1.

²⁴ Neriman Aral ve diğerleri, *Drama*, s. 39.

²⁵ İnci San, "Eğitim-Öğretimde Yaşayarak Öğrenme Yöntemi ve Estetik Süreç Olarak Yaratıcı Drama", *Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995* (Ed. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 2002, s. 70.

²⁶ Alev Önder, *Yaşayarak Öğrenmek İçin Eğitici Drama*, s. 30; Aysun Gürol, *Okulöncesi Eğitim Öğretmenleri ile Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi*, s. 11.

kullanılır.²⁷ Eğitsel drama, yaratıcı dramayı da içeren şemsiye bir kavramdır. Eğitsel dramanın, yaratıcı dramadan farkı, yaratıcılığa değil, öğrenme sürecine odaklaşmasıdır.²⁸ Genelde drama, bir öğretim yöntemi olarak kullanıldığında bu ad verilmektedir.

3. DRAMA YÖNTEMİNDE KULLANILAN TEKNİKLER

Drama yöntemi kendi içinde birçok tekniği barındırmaktadır.

a) Doğaçlama: Drama etkinlikleri arasında, herhangi bir metne bağlı olmadan, içten geldiği gibi ve daha çok serbest olarak gelişen en önemli çalışma tekniklerinden biridir.²⁹

Doğaçlama süreci, insanların günlük hayatlarında ve çocukların oyunlarında sıkça gözlemlenir. Yeni tanışan iki kişinin birbirleriyle olan diyalogu, anne baba rolünü oynayan çocukların davranışları buna örnek gösterilebilir.³⁰ Doğaçlamada yetişkinler ve çocuklar belirli bir senaryoya göre değil, içlerinden geldiği şekliyle davranırlar. Yani, o anda zihinlerinde oluşturarak etkileşimde bulunurlar. Oyunlaştırma ve oynama süreci tamamen öğrencilerin kendi tecrübelerinin katkısı ile oluşur.³¹ Başka bir tanımla doğaçlama, bir yazılı metni değil zihinde canlanı oynama demektir. Kesinleşmiş evreleri olmayan özgün bir süreçtir. Herhangi bir olayı, durumu, anı düşünmeden yaşama ve olay, durum, an bittikten sonra nasıl yaşadığımızı düşünme gibi bir süreç söz konusudur.³²

Doğaçlamanın bu şekilde özgün bir süreç olarak yaşanması doğrudan doğruya çocukların yaratıcı yeteneklerinin gelişmesinde önemli derecede etkilidir. Bunun yanında, doğaçlama, öğrencilerin bağımsız düşünebilme, karar alabilme, sorumluluk üstlenme, işbirliğine girebilme, sosyal duyarlılık yaratma, sözel ve sözsüz olarak daha iyi bir iletişim becerisi kazanmasına yardımcı olur.³³

²⁷ McCaslin, *Creative Drama In The Classroom And Beyond*, s. 12.

²⁸ Ann Siege Drege, *Drama In The High School English Classroom: Pedegogical Theory And Practical Application*, s. 7.

²⁹ Fatma Tezel Şahin, "Doğaçlama ve Rol Oynama", *Okul Öncesi Eğitimde Drama*, s. 152; Alev Önder, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, s. 140; Aysun Gürol, *Okulöncesi Eğitim Öğretmenleri ile Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi*, s. 28.

³⁰ H. Ömer Adıgüzel, *Oyun ve Yaratıcı Drama İlişkisi*, s. 117.

³¹ N. Aral ve Diğerleri, *Drama*, s. 114.

³² Tülay Üstündağ, *Yaratıcı Drama Öğretmeninın Günlüğü*, Pegema Yay., Ankara 2003, s. 30.

³³ Fatma Tezel Şahin, a.g.m., *Okul Öncesi Eğitimde Drama* s. 152.

Drama etkinliklerinde doğaçlamanın çeşitli türlerinden yararlanılabilir. Bunlar: kişiler ve onların kendilerine özgün özelliklerini alan karakter doğaçlamaları; objelerin düşünmesinden geliştirilen doğaçlamalar; bedeni kullanarak yapılan doğaçlamalar; başı, sonu veya ortası verilen şiir, hikâye, masal ya da filmi tamamlamaya yönelik doğaçlamalar, gösterilen bir fotoğraf, portre ve resmi düşünme ile ilgili doğaçlamalar ve insanlar arası etkileşimin kolayca gözlenebileceği okul, pazar yeri gibi, olay ve durumlardan kaynaklanan doğaçlamalardır.³⁴

b) Pandomim: Diğer bir drama tekniği olarak pandomim, fikirleri söz kullanmadan iletme sanatıdır. Çocukların çoğu düşünceleri beden yoluyla ifade ederler, özellikle beş altı yaşındaki çocuklar pandomimi doğal bir ifade yolu olarak kullanırlar.³⁵ Çocuklar ve hatta yetişkinler arasında oynanan sessiz sinema diye adlandırılan bir oyun vardır. Bu oyunda bir kişi, diğerlerine konuşmadan hareketlerle kişi adaları, film veya dizi adını anlatmaya, diğerleri de anlatılanı bilmeye çalışırlar.

Pandomimde öğrenciler, sözcük yerine hareketlerle bir şeyi canlandırır veya oynarlar.³⁶ Bu teknik gözlem, dikkati yoğunlaştırma ve bedensel becerilerin gücüne dayanan bir ifade biçimidir.³⁷ McCaslin, grupta yapılan pandomimin çocukta zihinde canlandırma becerisini geliştirdiğine, farkındalık düzeyini artırdığına dikkat çekmiştir.³⁸ Pandomim, çocukların hem bireysel hem de grupta gerçekleştirebilecekleri bir drama etkinliğidir. En basit pandomim etkinliği bile dikkati artırır ve hayal gücünün gelişmesine fırsat verir. Ayrıca çocukların kendi bedenlerini ve beden dilini tanımalarına yardımcı olur. Bu yolla öğrencilerin iletişim becerileri, özellikle de jest ve mimiklerin oyun içinde kullanmasıyla, sözsüz iletişim becerileri de gelişir.³⁹

Pandomim drama etkinlikleri içerisinde çocukların katılmaktan zevk aldıkları bir tekniktir. Bu özelliği ile pandomim, drama yönteminin ilk defa uygulanacağı sınıflarda öğrencileri drama etkinliklerine hazırlamak amacıyla kullanılabilir.⁴⁰

³⁴ N. Aral ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 115.

³⁵ Neille McMaslin, **Creative Drama In The Classroom And Beyond**, s. 71

³⁶ N. Aral ve diğerleri, **Drama**, s. 110.

³⁷ Aysun Gürol, **Okulöncesi Eğitim Öğretmenleri ile Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi**, s. 29.

³⁸ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 142.

³⁹ Adalet Kandır, "Pandomim", **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, Kök Yay., 2003 Ankara, s. 113.

⁴⁰ N. Aral ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 110.

Diğer drama etkinliklerinde olduğu gibi, pandomimde de basitten karmaşığa eğitim ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun için, basit pandomim etkinlikleriyle başlanmalı daha sonra karmaşık pandomim etkinlikleri tercih edilmelidir.⁴¹

c) Rol Oynama: Rol oynama, drama yöntemi içinde en çok bilinen ve yaygın olarak kullanılan bir tekniktir.⁴² Rol oynama, daha çok karakterin özelliklerini ve hislerini canlandırma olarak tanımlanmaktadır.⁴³ Rol oynama, öğrencinin kendi duygu ve düşüncelerini başka bir kimliğe girerek ifade etmesini sağlayan bir öğretme tekniğidir.⁴⁴ Literatür incelendiğinde rol oynamada fikir, durum, sorun ya da olayın dramatize edilmesi şeklindeki tanımların yaygın olduğu görülmektedir. Halbuki adından da anlaşılacağı üzere rol oynama daha çok çocukların kendilerinin sahip olmadığı bir rolü canlandırmasıdır. Rol oynama ile yine fikirler, durumlar ve olaylar dramatize edilebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, fikre, düşünceye, duyguya sahip olan kişinin davranışlarıdır.⁴⁵

Rol oynamada, çocuğun, kendisinin olmayan bir rolü canlandırması esastır. Amaçlanan ise, çeşitli rolleri oynayarak anlamak, öğrenmektir. Morgan ve Saxton, dramada rol oynamayı bir simülasyona benzetmiştir.⁴⁶ Günlük yaşamın öğretim ortamında canlandırılması, çocukların ilerideki yaşamlarında karşılaştıkları sorunun çözümünde etkili bir deneyim kazanmasını ve yaşama hazır olmayı sağlar.⁴⁷

Rol oynamanın eğitsel değerini Küçükahmet şöyle vurgulamıştır:

“Rol oynama tekniği özel bir değere sahiptir. Çünkü bu teknikte öğrenciler başka bir kimliğe bürünür, başkalarının nasıl hissettiğini ne düşündüğünü ve ne şekilde davrandığını anlama fırsatı yakalarlar.”⁴⁸

⁴¹ Adalet Kandır, “Pandomim”, **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 113.

⁴² Rol oynama veya Rol yapma kaynaklarda teknik ya da yöntem olarak kullanılmaktadır. Örneğin: Özden, Doğan ve Tosun, Rol yapma tekniği olarak kullanmışlardır. Aydın, ise Rol oynama yöntemini kullanmayı tercih etmiştir. Bkz. Recai Doğan-Cemal Tosun, **İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, ss. 238-242; M. Zeki AYDIN, **Din Öğretiminde Yöntemler**, ss. 142-146.

⁴³ Fatma Tezel Şahin, “Doğaçlama ve Rol Oynama”, **Okul Öncesi Eğitimde Drama** s. 152.

⁴⁴ Özcan Demirel, **Öğretme Sanatı**, s. 85.

⁴⁵ Fatma Tezel Şahin, a.g.m., **Okul Öncesi Eğitimde Drama** s. 151.

⁴⁶ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 138; Cahit Kavcar, “Örgün Eğitimde Dramatizasyon”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, (Ed. H. Ömer Adıgüzel), s. 23.

⁴⁷ Fatma Tezel Şahin, a.g.m., **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 152.

⁴⁸ Leyla Küçükahmet, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, Nobel Yay., Ankara 2003, s. 67.

Rol oynama tekniği sınıf içerisinde başlıca beş aşamada geekleştirilir. Bunlar; sınıfta rol oynama ortamının oluşturulması, roller için öğrencilerin seçimi ve roller hakkında öğrencilere bilgi verilmesi, sınıfın fiziksel düzeninin rol oynama için hazırlanması, rollerin oynanması ve rol oynama sürecinin tartışılmasıdır.⁴⁹

d) Rol Değiştirme: Rol oynama tekniğinden farklı bir drama tekniği olarak verilen rol değiştirme aslında rol oynamanın içinde değerlendirilebilir. Rol değiştirmede zıt rolleri aynı kişinin oynaması söz konusudur.⁵⁰ şöyle ki, ğrenci kızgın bir baba rolü oynadıktan sonra, bu rolün karşıtı olan sevecen bir baba rolü oynayabilir. Böylece ocuk iki rolün vermiş olduğu duygu halini yaşamış olur. İki rol arasındaki farkı kendisi değerlendirerek kavrayabilir.

Drama etkinliği içerisinde farklı rolleri oynayan çocuklar bu yolla bir yaşantı zenginliğine ulaşmış olurlar. Rollerini değiştirmelerini, farklı rolleri denemelerini, yaşamalarını sağlayarak onların öğrenme ve anlama becerilerini zenginleştirilmiş olur.⁵¹

e) Zihinde Canlandırma: Zihinde canlandırma, çevredeki nesnelerin fiziksel niteliklerinin ve yaşanan olayların zihinde tasarlanmasına dayanan bir drama tekniğidir. Bu teknik dersin başında konuya hazırlık mahiyetinde kullanılabileceği gibi, rol oynama, doğaçlama gibi etkinliklerin sonunda bunların değerlendirilmesi için kullanılabilir.⁵²

f) yk/Olay Canlandırma: Dramanın çok sık kullanılan bu tekniğinde günlük olaylar, hikâye ve öyküler öğrenciler tarafından canlandırılır.⁵³ önce olay, öykü veya hikâye baştan sona öğrencilere anlatılır ya da tepegözle yansıtılarak öğrencilerle birlikte okunur. Sonra bu öykülerin içindeki roller belirlenerek öğrenciler tarafından canlandırılır. Bu teknikle belli bir konuda öğrencilerin kendilerinin oluşturdukları öykülerin ve hikâyelerin canlandırılması da söz konusudur. Kaynaklarda bu tekniğe benzer öykü olay tamamlama da yer almaktadır. yk tamamlamada yarım öyküler öğrenciler tarafından oluşturularak canlandırılır.⁵⁴

⁴⁹ Ahmet Saban, **ğrenme ğretme Süreci**, s. 262.

⁵⁰ Alev nder, **Yaşayarak ğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 138.

⁵¹ Alev nder, **a.g.e.**, s. 138.

⁵² Alev nder, **a.g.e.**, s. 110-111.

⁵³ Alev nder, **a.g.e.**, s. 140.

⁵⁴ Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 48.

g) Kukla: Bu etkinlikte kukla bir canlandırma veya oyunlaştırma aracı durumundadır. Çocukların her birinin elinde canlandıracakları karakterlerin ya da nesnelerin kuklaları bulunur ve kuklalar aracılığı ile oyun oynanır.⁵⁵

h) Parmak Oyunu: Parmak oyunu, bir hikâyenin veya şiirin parmak hareketleriyle canlandırılmasına dayanan drama etkinliğidir. İlköğretimin birinci kademesindeki öğrenciler için uygun bir tekniktir. Sınıfta parmak oyunu oynanmadan önce canlandırılacak konu öğretmen tarafından iyice öğrencilere anlatılmalıdır.⁵⁶

4. DRAMA YÖNTEMİNİN YARARLARI

1. Drama yönteminde, öğrenciler, bir olayı, durumu, konuyu ve kişiyi canlandırırken hayal güçlerini kullanırlar. Ayrıca, doğaçlamalar yoluyla, yeni durumlar üretirler. Böylece yaratıcılıkları gelişir.

2. Öğrenciler, drama etkinliklerinde kendi duygularının nasıl oluştuğunu ve duygularını ifade etme yollarını öğrenirler. Bu yolla, duygularına söz geçirebilmeyi ve otokontrol kurmayı öğrenirler. Günlük yaşama dayalı olumsuz ve bastırılmış duygular, bir oyun ortamının verdiği rahatlıkla, dramatik etkinlikler aracılığıyla atabilir. Ayrıca, çekingen, içedönük ve utangaç öğrencilerin bu duygularını üstesinden gelmesine yardım eder. Bunların sonucunda öğrenciler ruhsal yönden sağlıklı bir gelişim gösterirler. Bu da sağlıklı bir kişilik gelişiminin yollarını açar.

3. Drama yöntemi, algı sınırlarını aşacak olayları ve konuları somutlaştırmasıyla ve dramatik etkinliklerde öğrencilerin birden fazla duyu organını kullanmasından dolayı algılama yeteneğinin gelişimine katkı sağlar.

4. Drama etkinliklerinde öğrenciler bilgi, olay, konu ve kavramlarının toplumsal bağlamını görme imkânı yakalarlar. Değerlendirme bölümünde sorulan sorularla, konu ile ilgili, neden sonuç ilişkisi kurarak analiz ve sentez yapabilirler. Öğrencilerin, bu şekilde sürdürülen drama etkinlikleriyle eleştirel düşünme, karar verme, problem çözme becerileri gelişir.

5. Öğrencilerin kendine güveni ve saygısı gelişir.

---

⁵⁵ Mübeccel Gönen-N. Uyar Dalkılıç, **Çocuk Eğitiminde Drama**, s. 56-57.

⁵⁶ Mübeccel Gönen-N. Uyar Dalkılıç, **a.g.e.**, s. 52.

6. Drama yöntemiyle toplumsal sorunlar sınıf ortamında incelenebilir. Öğrenciler drama etkinlikleri içerisinde hem ileriki hayatlarında yüz yüze gelecekleri gerçek yaşam durumları için hazırlık yapmış olacaklar hem de toplumsal duyarlılıkları gelişmiş olacaktır. Böylece öğrenciler içinde yaşadıkları çevreyi ve insanları tanıma imkânı yakalarlar.

7. Drama yöntemi, çoğu zaman bir grup etkinliğidir. Grup üyelerinin birbirleriyle etkileşmesi sonucu iletişim becerilerinin gelişmesine olumlu katkı yapar. Dikkat, kavrama, dinleme, anlatma gibi iletişim yeteneklerini geliştirir. Öğrenciler, sözlü olduğu kadar sözsüz iletişimi de öğrenirler; grup içinde, birlikte çalışma alışkanlığı, işbirliği yapma becerisi ve sorumluluk duygusu kazanırlar. Bunlarla birlikte, grup içi süreçlerde kendinî gösteren, paylaşma, arkadaşlık kurma, başkalarına isteklerini nasıl kabul ettirebileceklerini ve başkalarının isteklerini nasıl kabul edebileceklerini öğrenirler.

8. Drama yöntemi, öğrencilerin dil gelişimine yardım eder. Öğrendikleri konularla ilgili kelime ve kavramları doğru bir şekilde kullanma fırsatı verir.

9. Bilgilerin yeniden yaşantı yoluyla inşa edilmesi sonucu konuların kuru kuru ezberlenmesinin önüne geçilmiş olur.

10. Drama yöntemiyle öğrenciler, başkalarının benzer durumlarda nasıl davrandıklarını ve neler hissettiklerini keşfetme fırsatı yakalarlar. Böylece kendisini başkasının yerine koyarak, dayanışma, hoşgörü ve empati duygusunu geliştirir.

11. Drama yöntemi, zaman ve uzaklık yönünden ulaşılamayan olayların incelenmesini ve karmaşık, anlaşılması güç olayların anlaşılır olmasını sağlar.

12. Drama etkinliklerinde öğretmenin rolünden dolayı, öğretmen-öğrenci iletişimine olumlu katkı yapar.

13. Drama yöntemi, birden fazla duyu organını harekete geçirdiği ve öğrenci katılımını sağladığı için öğrenmenin daha etkili ve kalıcı olmasını sağlar.

14. Drama yöntemi oyun temelli bir yöntemdir. Bundan dolayı, öğrencileri motive edici ve öğrenirken eğlendirici bir özelliğe sahiptir. Bunun yanında öğrencilerin öğrenmeye ve derse karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlar.⁵⁷

5. DRAMA YÖNTEMİNİN SINIRLILIKLARI

1. Drama yönteminde etkinliklerin hazırlanması, yürütülmesi ve uygulanması uzun zaman alabilir.
2. Drama yönteminde gruplandırma esnasında zaman kaybı olabilir.
3. Drama etkinliklerinin oyunsu doğasından dolayı etkinlikler arası geçişte öğrenciler zorlanabilir.
4. Bazı olayların, durumların ve rollerin canlandırılması esnasında öğrenciler zorluk yaşayabilir.
5. Öğrencilerin canlandırma sırasındaki aşırı davranışları, sınıf ortamında disiplin problemi doğurabilir.
6. Rol yapma yeteneği iyi olan çocuklar etkinliklerde her zaman rol almak isteyebilirler. Çekingen öğrenciler etkinliklere katılmazsa hep bu öğrenciler etkinliklerde öne çıkarlar.
7. Etkinliklerde yer alan öğrenciler rollerinden ötürü arkadaşları arasında alay konusu olabilirler.
8. Eğer drama etkinliklerinde dersin hedefleri ile ilişki kurulmazsa yöntem işe yaramaz hale gelebilir.
9. Drama yöntemiyle işlenen derslerde, dersin amaçları açıkça belirtilmezse yalnızca bizzat faaliyete katılanlar için yararlı olabilirler.
10. Yöntemin büyük gruplarda uygulanması zordur.

---

⁵⁷ Neille McCaslin, **Creative Drama In The Classroom And Beyond**, ss. 13-18; Cahit Kavcar, "Örgün Eğitimde Dramatizasyon", ss. 24-25; Neriman Aral ve diğerleri, **Drama**, ss. 41-42; Kamuran Çilenti, **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, s. 66; Tülay Üstündağ, "Günümüz Eğitiminde Dramanın Yeri", **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, (Edt. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 1992, ss. 203-205; Leyla Özyürek, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Yayınları, No: 124, Ankara 1983, s. 50; Leyla Küçükahmet, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, s. 70; Ayşe Kocayörük, **Duyusal Zeka Eğitiminde Drama Etkinlikleri**, ss. 32-33; M. Zeki Aydın, **Din Öğretiminde Yöntemler**, s. 144; Nurullah Altaş, **İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, Nobel Yay., Ankara 2001, s. 76.

11. Drama etkinliklerinde bazen belirli öğrenciler hep aynı grupta yer almak isterler; diğer arkadaşlarıyla grup oluşturmak istemezler. Bu da grup oluşturmada çeşitli sorunlara yol açabilir.⁵⁸

6. DRAMA YÖNTEMİNİ ETKİN KULLANIM İÇİN REHBER İLKELER

1. Herhangi bir yöntemin etkili olabilmesi doğru uygulanmasıyla yakından ilgilidir. Drama yönteminin etkin bir şekilde uygulanmasında sonuca ya da ürüne değil, sürece odaklaşmak merkezi bir öneme sahiptir.

2. Drama yönteminin ilk defa uygulanacağı sınıflarda öğrencilerin zorlanmamaları için basit etkinliklerden başlamak yerinde olacaktır. Özellikle de ilk defa uygulanacak olan doğaçlama ve pandomim etkinliklerinden önce, diğer tekniklere alıştıktan sonra, kolay ve basit doğaçlama ve pandomim etkinlikleri tercih edilmelidir.

3. Drama yönteminde, uygulamadan önce ayrıntılı bir planlama gereklidir. Hangi etkinliklerin uygulanacağı, bu etkinliklere ne kadar süre ayrılacağı, değerlendirme sorularının neler olacağı, değerlendirmede hangi noktalara vurgu yapılacağı belirlenmelidir.

4. Sınıfın fiziksel ortamı etkinlikler için düzenlenmelidir.

5. Etkinliklerde görev alacak öğrencilerin kişilik özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

6. Drama etkinliklerinden önce etkinlik hakkında öğrencilerin bilgilendirilmesi yerinde olur. Olayın geçtiği yer ve özellikleri, rollerin bilgileri ve özellikleri belirtilmelidir.

7. Her etkinliğin 5-10 dakika arasında sürdürülmesine dikkat edilmelidir. Bir etkinliğe çok fazla zaman ayırmak öğrenme için ayrılmış zamanın verimli kullanılmasına neden olur.

8. Uygulama esnasında öğretmen, etkinlikleri, hem grubun ihtiyaçlarına hem de etkinliğin gidişatına göre gerekli olabilecek değişiklikleri sağlamaya yönelik bir esneklikle sürdürmelidir.

---

⁵⁸ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, ss. 115-126; Neriman Aral ve diğerleri, **Drama**, ss. 89-115; Leyla Küçükahmet, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, s. 70; Leyla Özyürek, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, s. 50; Ahmet Saban, **Öğrenme Öğretme Süreci**, s. 263; Kamuran Çilenti, **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, s. 66; M. Zeki Aydın, **Din Öğretiminde Yöntemler**, s. 145; Nurullah Altaş, **İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, s. 76.

9. Hedef davranışlar doğrultusunda etkinlikler sürdürülmelidir. Etkinlik sırasında meydana gelebilecek sapmalara karşı öğretmen tedbirli olmalı ve hemen müdahalede bulunmalıdır.⁵⁹

7. DRAMA YÖNTEMİNİN UYGULAMA AŞAMALARI

İnci San'ın yaptığı aşamalandırmaya göre drama süreci, bir derste birinin veya birkaçının uygulandığı dört uygulama etkinliğinden ve değerlendirmeden oluşmaktadır. Drama sürecinin aşaması; ısınma ve rahatlama çalışmaları, oynama (Pantomim ve Rol oynama), doğaçlama, oluşumlar ve değerlendirmedir. Isınma etkinliklerinde amaç öğrencilerin birbirleriyle uyum sağlamasıdır. Bu aşama öğretmen tarafından yönlendirilir. Bir anlamda ısınma etkinlikleri derse hazırlık olarak düşünülebilir. Pantomim, rol oynama, doğaçlama ve oluşumlarda öğrenciler konuyu canlandırarak öğrenirler. Bu etkinliklerden sonra değerlendirme aşaması vardır. Değerlendirme aşaması her etkinliğin arkasından yapılabileceği gibi bütün etkinliklerin sonunda da yapılabilir. Bu aşamada öğrencilere etkinliklerde, “Ne yaşadınız?”, “Neler hissettiniz?”, “Nerede güçlük yaşadınız?”, “Nerede haz aldınız?” gibi sorularla yaşadıkları tecrübeler anlatılarak tartışma yapılır.⁶⁰

Aral, San'dan farklı olarak drama sürecini Isınma ve rahatlama, oynama ve rahatlama ve değerlendirme olarak aşamalandırmıştır. Oynama aşamasının içinde rol oynamayı, pantomimi ve doğaçlamayı birlikte ele almıştır.⁶¹

8. DRAMA YÖNTEMİNDE DRAMA LİDERİ OLARAK ÖĞRETMEN

Drama grup etkinliği olarak bir lider tarafından yönlendirilir Sınıf ortamında drama lideri öğretmendir.⁶² Her şeyden önce drama lideri olarak öğretmenin görevi, sınıfta öğrencilerin güven duyacağı ve rahat hissedecekleri olumlu bir öğrenme ortamı oluşturmaktır. Bu öğrencilerin drama etkinliklerine katılmaya istekli hale

⁵⁹ Neriman Aral ve Diğerleri, **Drama**, Ya-pa Yay., İstanbul 2000, ss. 97-101; Leyla Özyürek, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Yayınları, No: 124, Ankara 1983, s. 51; Leyla Küçükahmet, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, s. 71; Ahmet Saban, **Öğrenme Öğretme Süreci**, s. 263-264; Kamuran Çilenti, **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, Ankara 1997, s. 66; Nurullah Altaş, **İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, s. 77; M. Zeki Aydın, **Din Öğretiminde Yöntemler**, s. 145-146.

⁶⁰ İnci San, “Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama”, s. 154-155.

⁶¹ Neriman Aral ve diğerleri, **Drama**, s. 108.

⁶² Aysun Gürol, **Okulöncesi Eğitim Öğretmenleri ile Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi**, s. 12.

getirilmelerinin, grup çalışmalarına hazır olmalarının, kendilerini rahat bir şekilde ifade etmelerinin ilk şartıdır.⁶³ Ancak bu şekilde hazırlanmış bir öğrenme ortamında öğrencilerin yaratıcılıkları gelişir.

Drama etkinliklerine öğrencilerin katılımında öğretmenin tutumu önemlidir. Öğretmenin çocukları drama etkinliklerine daveti ve özendirme esastır.⁶⁴ Drama lideri olarak öğretmenin görevlerinden biri, araç gereç ve materyallerin sağlanması ve bunları sınıfta kullanıma hazır bulundurmasıdır.⁶⁵

Drama lideri olarak öğretmen branşını dikkate alarak drama etkinliklerini sürdürmelidir. Dersin hedeflerine göre etkinlikleri planlamalı ve hedeflerine göre araç gereç ve materyal seçimi yapmalıdır.⁶⁶

9. DRAMA YÖNTEMİNDE KULLANILAN ARAÇ GEREÇ VE MATERYALLER

Araç-gereç ve materyaller öğrenme öğretme sürecinin yardımcı unsurlarıdır ve öğretimi desteklemek amacıyla kullanılırlar.⁶⁷ Drama yöntemiyle işlenen derslerde araç-gereç ve materyaller dersin ayrılmaz bir parçasını oluştururlar.

Drama yöntemiyle yapılan derslerde akla gelen hemen hemen her türlü araç-gereç kullanılabilir. Bunların kullanılmasında dikkat edilecek husus, dersin hedeflerine hizmet edici nitelikte olmasıdır. Üstündağ, drama yönteminde araç gereçlerin farklı şekilde kullanılabilirliğini şu şekilde açıklamaktadır:

*“Drama sürecinde kullanılan araç-gereç ve materyallerin diğer eğitim ortamlarına göre farklı bir özelliği vardır. bu özellik araç, gereç ya da materyallerin aslından farklı amaçlar için kullanılması, biçiminin değiştirilmesi ya da birkaç nesnenin bir arada farklı işlevler üstlenmesi şeklinde olabilir.”*⁶⁸

⁶³ Esra Ömeroğlu, “Yaratıcı Drama Eğitiminin İngiltere’de Okul Öncesi Eğitimde Kullanılmasıyla İlgili Bir İnceleme”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, (Ed. H. Ömer Adıgüzel), s. 120.

⁶⁴ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 100.

⁶⁵ Tülay Üstündağ, **Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinin Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Erişime ve Derse Yönelik Öğrenci Tutumlarına Etkisi**, Ankara 1997, H.Ü.S.B.E. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s. 26.

⁶⁶ Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 18-19.

⁶⁷ H. İbrahim Yalın, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, s. 82.

⁶⁸ Tülay Üstündağ **Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinin Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Erişime ve Derse Yönelik Öğrenci Tutumlarına Etkisi**, s. 26.

Bütün derslerde kullanılan araç-gereç ve materyaller drama da kullanılabilir. Bunlar; teyp, resim, fotoğraf, öğretim yaprakları, renkli kalemler, oyuncaklar, kukla, gazete ve dergilerden kesilmiş afişler, haberler, tepegöz ve slâytlardır.⁶⁹

---

⁶⁹ Tülay Üstündağ, **a.g.e.**, s. 26.

İKİNCİ BÖLÜM

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİ

1. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE YÖNTEMİN ÖNEMİ VE DRAMA YÖNTEMİ

Yeni yetişen nesillere dinî hangi yöntemlerle sunmalıyız sorusu, Din Eğitimi Biliminin temel soru ve sorunları arasındadır.¹ Bizatihi yöntem konusu, eğitim sürecinin en önemli unsurlarından biridir. Çünkü, insanların kabiliyetlerinin şekillenmesi ve yeni davranışların kazandırılması eğitim-öğretim sürecinde kullanacağımız yöntemler aracılığı ile olur.² Diğer bir anlatımla, eğitimin amaçlarına ulaşmasında öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminin önemi büyüktür.³

Öğrencilere yeni davranışların nasıl kazandırılacağı sorusu bizi öğretme yollarına götürmektedir. Öğretme yollarının içinde, öğretme yaklaşımı (stratejisi), öğretme yöntemi ve öğretme teknikleri vardır.⁴ Yöntemin sözlük anlamı, bir amaca ulaşmak için tutulan yol veya düşünülmüş, planlanmış hareket tarzı demektir.⁵ Bu bağlamda öğretim yöntemini, eğitimin amaçlarında ulaşmak için izlenen yol olarak tanımlayabiliriz.⁶ Öğretimin belli yöntemlerle sürdürülmesi emek ve zaman kaybının önüne geçilerek eğitimin amaçlarının etkili bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlar.⁷ Öğretim yöntemi, öğrenme ünitesinin hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla teknikleri, içeriği, araç-gereçleri ilişkili bir biçimde hizmete sunan öğretme yolu olarak tanımlanmaktadır.⁸

Öğretim yöntemleri, gelişim seyrine göre geleneksel ve çağdaş olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Geleneksel yöntemlerde öğretmen ya da konu merkezde iken,

---

¹Halis Ayhan ve diğerleri, **Din ve Ahlâk Eğitim Öğretimine Yeni Yaklaşımlar**, s. 34.

²Selahattin Parlador, **Din Eğitimi Bilimine Giriş**, s. 16.

³M. Zeki Aydın, **Din Öğretiminde Yöntemler**, s. 54; Tülay Üstündağ, "Bir Yöntem Olarak Yaratıcı Drama", **Plandan Uygulamaya Öğretim**, Mürüvvet Bilen, s. 74.

⁴M. Zeki Aydın, **Ahlâk Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi**, s. 10.

⁵Savaş Büyükkaragöz-Cuna Çivi, **Genel Öğretim Metotları**, s. 69; Mehmet Okutan, **Genel Öğretim Metodları**, s. 58.

⁶Nurettin Fidan, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, s. 168.

⁷Savaş Büyükkaragöz-Cuna Çivi, **a.g.e.**, s. 69; Selahattin Parlador, **a.g.e.**, s. 16.

⁸Mürüvvet Bilen, **a.g.e.**, s. 80.

çağdaş yöntemlerde öğrenci merkezdedir.⁹ Daha önce de belirtildiği gibi, diğer derslerde olduğu gibi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde geleneksel yöntemlere daha çok yer verilmektedir. İlahiyat Fakültelerinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği Bölümün'den önceki programlarda yetiştirilen din dersi öğretmenlerinin çağdaş yöntemlerle ilgili bilgi eksiklikleri vardır. Söz konusu eksiklik çağdaş öğretim yöntemlerinden biri olan drama yöntemi konusunda daha da belirgindir.¹⁰

Yöntem seçiminde, öğretmenin yönetime yatkınlığı, zaman ve fiziksel imkânlar, maliyet, öğrenci grubunun büyüklüğü, konunun özelliği, öğretim sonucunda öğrencilerde geliştirilmek istenen nitelikler yani hedef davranışlar etkili faktörlerdir.¹¹ Bu faktörlerden konunun özelliği ve hedef davranışlar din eğitimi söz konusu olunca öne çıkar. Çünkü din öğretiminde, din öğretim konusudur. Drama yöntemi ile dinin kendinden kaynaklanan özellikleri dolayısıyla din öğretiminin kendine has niteliği arasındaki ilişki ve yöntem olarak dramanın din öğretimine sağlayacağı faydaları ele almak yararlı olacaktır. Bunlarla birlikte, iyi bir yöntemin taşınması gereken özellikler içinde o yöntemin öğrenme kuram ve ilkelerine uygun olması da vardır.¹² Bunun için drama yöntemi ile öğrenme kuramları arasındaki ilişkinin neler olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.

1.2. Din Öğretiminin Niteliği ve Drama Yöntemi

Din öğretiminin niteliğinin temel belirleyicilerinden biri dinin kendine has özellikleridir. Dinin soyut konuları ihtiva etmesi ve dinî bilginin tarihsel olması, din öğretiminde yöntem seçilirken, dinin bu yönlerini dikkate almayı gerektirir. Drama uzmanlarından K. Vappula internette yayınlanan, din öğretiminde dramanın niçin kullanılması gerektiğine ilişkin makalesinde din öğretiminin niteliğinden dolayı,

---

⁹ Nurettin Fidan, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, s. 168; Ayrıca öğretim yöntemlerinin tarihsel gelişim aşamaları ile ilgili olarak geniş bilgi için bakınız: Mürüvvet Bilen, **a.g.e.**, ss. 75-77.

¹⁰ M. Zeki Aydın ve Halit Ev'in yaptıkları araştırmalara göre, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin drama yöntemini kullanım oranı ve drama yöntemi hakkındaki bilgileri oldukça düşüktür. Bkz. Halit Ev, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Yöntemler Konusundaki Yeterlilikleri ile İlgili Öğretmen Adaylarının Görüşleri", **Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Çalışma Toplantısı I**, (Yayına Hazırlayan: Z. Şeyma Arslan), Dem, İstanbul 2004. s. 116; M. Zeki Aydın, **Ahlâk Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi**, s. 7.

¹¹ Leyla Özyürek, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, s. 35-36; Leyla Küçükahmet, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, s. 72-73.

¹² Savaş Büyükkaragöz-Cuma Çivi, **Genel Öğretim Metotları**, s. 69.

dramanın özellikle öğrenme yolu olarak nasıl eğitsel bir değere sahip olduğunu şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrencilere, öğrendikleri dinî bilgiler ile gerçek yaşam arasında bağlantı kurmalarına nasıl yardım edilir sorusu din öğretimi için temel bir sorudur. Din öğretiminde gerçek, kullanılabilir ürünler ortaya koymak zordur. Post modern kültürde, birçok insan için din, gerçek yaşamla ilgisi kurulamayacak kadar tarihsel (zamanımızla ilişkisi kopuk) ve eskimiş bir değerler bütünüdür. Bu, tarihsel ve metinsel olan dinî muhtevanın gerçek yaşamla bağlantısının kurulması zorunluluğu, dramanın din öğretiminde kullanımının birinci sebebidir. Bu bağlantının sağlanması, din öğretiminin başarısını veya başarısızlığını ortaya koyacaktır. Eğer bu bağlantı sağlanmazsa öğrencilere sadece ölü dinî bilgiler öğretmiş oluruz.”¹³

Psikologlara göre hayatla ilişkisi kurulmadan verilen bilgiler, öğrenmelerin istenilen düzeyde gerçekleşmemesine yol açar. Bu din eğitimi için düşünüldüğünde okulda verilen dinî bilginin hayatta işe yaramadığı düşüncesi, dinînin gerçek hayatta işe yaramadığı düşüncesiyle birleşip bir yan öğrenme şeklinde tutum haline gelir.¹⁴ Bunun sonucunda din, yaşayanlar için değil ölümler için gereklidir anlayışının ortaya çıkması muhtemeldir.

Dinî ve ahlâkî olayların, dramatik etkinlikler yoluyla sınıf içinde işlenmesi, sınıfta herhangi bir modelin bir cisim için gördüğü fonksiyonu yerine getirir. Yani nesnelerin sınıfta modelleri getirilerek öğrenciler tarafından incelenerek öğrenildiği gibi, dramatik etkinlikler aracılığıyla sosyal olaylar sınıf ortamında incelenirler.¹⁵ Best'e göre drama, kurgusal ortamında, bir bağlama dayalı olarak edinilen yaşantılar yoluyla öğrencilerin bilgileri günlük yaşama transferini sağlayan bir transfer penceresi görevi görür. Drama, okulda yaratılan kurgusal ortamda edinilen bilgi, beceri, değer ve tutumların, günlük yaşama aktarılmasını sağlayan bir köprü görevi üstlenir.¹⁶ Bu bakımdan drama bir yöntem olarak dinî bilgilerin hayatla ilişkilendirilerek işlevsel hale gelmesinde önemli rol oynar. Bu sayede, dinî bilgiler anlatılan bilgiler olmaktan çıkıp yaşanan bilgiler haline gelecektir.

¹³ Katri Vappula, Dorothy Heathcote's "Living Through Drama" in General and Religious Education, s. 14, www.leaparts.info/ver2/platform/secid2.htm. (Erişim tarihi: 08.12. 2005).

¹⁴ Recai Doğan- Cemal Tosun, **İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, s. 29.

¹⁵ Kamuran Çilenti, **Eğitim Teknolojisi ve Öğretimi**, s. 65.

¹⁶ Ruken Akar, **Temel Eğitimin İkinci Aşamasında Drama Yöntemi İle Türkçe Öğretimi: Dorothy Heathcote' un Uzman Rolü Yaklaşımı**, Ç.Ü.S.B.E. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Adana 2000, s. 19.

Aynı zamanda eğitimin kültürleme görevini yerine getirebilmesi kültür unsurlarından biri olan dinin öğretilmesiyle mümkündür. Ancak din bir toplumun kimliğinde diğer kültür unsurlarına da etki eden bir özelliğe sahiptir.¹⁷ Bu yönüyle din anlaşılması zor ve karmaşık bir olgudur. Vappula dinin bu özelliği ile drama yönteminin ilişkilendirir ve dramanın din öğretiminde kullanılmasını şöyle açıklamaktadır:

“Din öğretiminde dramanın kullanımının diğer bir nedeni de, dinlerin anlaşılması kolay olmayan geniş ve karmaşık sosyal gerçeklikler olmasıdır. Öğrencilere, gerçekten toplumda dinin günümüzde ve geçmişteki rolünü anlatmak istiyorsak dramanın bu konuda yardımına ihtiyacımız vardır.”

Ayrıca dinin farklı yorumlarının anlaşılmasında, drama yönteminin din öğretimine önemli katkılar yapması da muhtemeldir.¹⁸

Dramanın din öğretiminde kullanımının diğer bir nedeni de ahlâk duygusunun gelişimi ile ilgilidir. Zaten din öğretiminin genel amaçlarından biri de öğrencilerin ahlâkî gelişimini sağlamaktır. Drama yöntemi, dinlerin özellikle de İslam dininin temel ahlâkî ilkesi olan, “başkalarının sana davranmasını istediğin gibi davran” altın kuralını uygulama fırsatı verir. Bu, aynı zamanda, öğrencilerin dinî ve ahlâkî değerleri içselleştirerek bir dünya görüşü oluşturmaları yolunda önemli bir fırsattır. Ayrıca, öğrencilerin drama yöntemiyle başkasının davrandığı gibi davranarak ahlâkî değerleri kazanması, onlarda empatik bir tutumun gelişmesinin de temelini oluşturur.¹⁹ Nitekim Beyza Bilgin, gençlerimize empatik tutumun kazandırılmasını din eğitiminin önemli amaçlarından biri saymakta ve bunu şöyle ifade etmektedir:

“Din eğitiminin sağlaması gereken geçiş, bencilliğin irdelenmesi, başkasını düşünmeye ve toplumsal sorumluluğu yüklenmeye hazırlanmadır, bir başka anlamı ile başkacılıktır.”²⁰

Drama yöntemi, çocukların ben merkezli yapıdan kurtularak alan-veren, paylaşılan bir insan olma yönünde önemli katkı sağlar.²¹ Dinî metinlerde Müslümanların davranışlarına yön verecek temel duygunun empati olduğu

¹⁷ Cemal Tosun, “Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimine Genel Bir Bakış”, **Tartışılan Değerler Açısından Türkiye**, TDV Yay., Ankara 1996, s. 98.

¹⁸ Katri Vappula, Dorothy Heathcote’s “Living Through Drama” in *General and Religious Education*, s. 15.

¹⁹ Katri Vappula, a.g.m., s. 15-16.

²⁰ Beyza Bilgin, **Eğitim Bilimi Ve Din Eğitimi**, Gün yay., Ankara 2001, s. 30.

²¹ Neille McCaslin, **Creative Drama In The Classroom And Beyond**, s. 10.

vurgulanmıştır. Bu temel öğretilere göre, Allah'a inanmak, başkalarını sevmeyi, onların haklarına saygı göstermeyi, kendini onun yerine koyarak karşıdakinin duygu ve düşüncelerini anlamayı, sosyal ilişkilerde bu empatik tutumun temel alınmasını gerektirir.²² Başkalarının yerine kendini koyarak davranan insan, başkalarına karşı saygı duymayı ve hoş görülü olmayı öğrenir. Drama yönteminde öğrenciler başkalarının kimliğine bürünerek empatik bir tutum kazanırlar.²³

Drama öğrencilere başkalarının duygularının nasıl oluştuğunu görme fırsatı verir ve öğrenciler bu sayede kendi bakış açısıyla olayları anlayarak öğrenir. Öğrencilerde oluşan bu değişim sadece bilgiye değil aynı zamanda duygulara, tutumlara ve değerlere dokunduğu için empatinin ve hoşgörünün gelişmesinde etkili olur.²⁴

1.3. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Amaçlar

Yöntemin seçilmesinde eğitimin amaçları belirleyici bir rol oynar. Çünkü amaçlar, öğrenme öğretme sürecinin planlanmasına, uygulanmasına ve değerlendirilmesine rehberlik ederler.²⁵ Aşağıda ele alınan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi programının bilişsel ve duyuşsal amaçları drama yöntemine uygunluk bakımından analiz edilmeye çalışılacaktır.

Bilişsel hedefler bilgiyi tanıma, hatırlama; onun üzerinde işlemler yapma gibi yeterlilikleri kapsar.²⁶ Daha önce de belirtildiği üzere genel öğretimde ve din öğretiminde bilişsel basamağın en alt düzeyi olan, bilgiyi tanıma ve hatırlama gibi davranışlar kazandırılmaktadır. Ancak din öğretiminin hedefi, öğrencilere dinî bilgi vermenin yanında onları toplumdaki zihniyetler üzerinde düşündürerek araştıran, sorgulayan insanlar olarak yetiştirmektir.²⁷ Bu bakımdan ezbere dayalı bir din öğretimi ile yalnızca hatırlama düzeyinde davranışlar kazandırıldığından bu amacın gerçekleşeceği söylenemez.

---

²² Selahattin Parlador, **Din Eğitimi Bilimine Giriş**, s. 73.

²³ Cahit Kavcar, "Örgün Eğitimde Dramatizasyon" **Yaratıcı Drama Yazılar 1985- 1995**, s. 26.

²⁴ Katri Vappula, **a.g.m.**, s. 16.

²⁵ H. İbrahim Yalın, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, s. 31.

²⁶ D. Ali Özçelik, **Eğitim Programları ve Öğretim**, ÖYSM Eğitim Yay., Ankara 1987, s. 23

²⁷ Mualla Selçuk, "Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri", **Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2000, s. 13.

Analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey bilişsel davranışların kazandırılması, yaratıcılık, eleştirel düşünme gibi becerilerin elde edilmesinin temelini oluşturur. Çünkü yaratıcılık, yeni ve özgün ürünler ortaya koyma şeklinde sentez basamağının içinde gerçekleşir.²⁸ Bu nedenle, din öğretimi yöntemlerin seçiminde bu üst düzey davranışları kazandıracak olanlarının kullanılmasında dikkat edilmelidir. Çünkü hedeflerin gerçekleşmesinde hedef davranışın tür ve düzeyine göre yöntem seçimi yapılması gerekir.²⁹ Diğer bir ifade ile, anlatma yöntemiyle analiz, sentez ve değerlendirme gibi bilişsel davranışların kazandırılmasının zor olduğu söylenebilir.

İnsanlar ancak analiz, sentez, değerlendirme yaparak bu davranışları öğrenebilirler. Yine problem çözerek, problem çözme becerisi kazanırlar. Bu nedenle sınıfta öğrencilere bu davranışları sergileyebilecekleri fırsatlar oluşturulmalıdır.³⁰ Drama yöntemiyle öğrencilere sınıfta bu fırsat sağlanmış olur. Drama, özellikle de değerlendirme aşamasında, öğrencilerin değerlendirme yaparak, tartışarak bu becerileri kazanmasında önemli rol oyar. Bunun yanında drama yöntemiyle çeşitli dinî ve ahlâkî sorunlar sınıfta işlenirken öğrenciler durumu daha iyi kavrayarak problemi çözmek için araştırma yapma ve hipotez geliştirme çabası içine girerler. başka bir ifade ile düşünmeyi öğrenirler, kendi yaşantılarıyla ve hayatla dinî bilgileri ilişkilendirirler, böylece eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirme imkânı bulurlar. Bu demektir ki, dinî bilgi dramatik etkinliklerle çözümlenir ve bilinçle bütünleşerek öğrencilerin zihinsel yetenekleri en üst düzeyde gelişir. Sonuçta, Bilgin'in ifadesiyle, din eğitimi, gördüğünü gerçekten görebilen, düşünen ve sorgulayarak karar verebilen bireyler yetiştirme görevini yerine getirmiş olur.³¹

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Programında yer alan diğer bir hedef grubu da, dinî ve ahlâkî değer ve tutumlarla ilgili davranışları kapsayan duyuşsal hedeflerdir. Duyuşsal hedefler, bilişsel ve psikomotor hedeflerin kazanılmasında

---

²⁸ D. Ali Özçelik, **Eğitim Programları ve Öğretim**, s. 23.

²⁹ Suat Cebeci, **Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde Dinî İletişim**, İz yay., İstanbul 2003, s. 75; H. İbrahim Yalın, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, s. 59.

³⁰ Alp Boydak, **Lider Öğretmen**, s. 38.

³¹ Beyza Bilgin, **Eğitim Bilimi Ve Din Eğitimi**, s. 18.

önemli bir görev üstlenirler. Örneğin, bir konuya değer veren öğrencinin o konuyla ilgili bilgileri kazanması daha kolay olmaktadır.³²

Din öğretiminin daha çok duyuşsal davranışları kazandırmayı öngören bir öğretim alanı olduğu söylenebilir.³³

“Din öğretiminin esas hedefi duygusal alana, insanın sosyal ve üstün yeteneklerinin gelişmesini sağlamaya yöneliktir. Dinî metinlerde böyle bir amacın gerçekleşmesinde bu yeteneklerin ortaya çıkmasını sağlayacak eğitim ortamlarının hazırlanması önemli görülmüştür.”³⁴

Zaten duyuşsal özellikler, doğaları gereği erken yaşlarda kazandırılmaya başlanması halinde daha üst düzeye kadar geliştirilebilmektedir. Bunların üst düzeyde geliştirilebilmesi için uzun süreli ve tutarlı bir eğitim ortamının oluşturulması önem arz eder.³⁵ Drama yöntemiyle öğrenciler bir konuyu anlarken aynı zamanda hissederek duyuşsal davranışlar kazanırlar. Böylece, sınıfta çocuklar için dinî ve ahlâkî kuralları kendi yaşantılarından hareketle oluşturuldukları bir öğrenme ortamı sağlanmış olur. Bu, sınıfta soyut ahlâkî kuralların yaşanması, yaşayarak içselleştirilmesinin sağlaması bakımından dolayısıyla da ahlâk gelişimi açısından önemlidir.³⁶

Duyuşsal hedeflerin temelinde duygular yer almaktadır. Bütün üstün değerlerin duygulardan, duyguların yönlendirilmesinden kaynaklandığı söylenebilir.³⁷ Drama yöntemiyle çocukların dinî duyguları sınıf ortamına getirilir ve işlenir. Öfke, sevgi, sabır, hırs, kin gibi duygularını iyiye, güzele, doğruya, kutsala yönlendirmesini yaşayarak öğrenen çocuklar, din eğitiminin genel amacı olan güzel ahlâk sahibi olma yolunda önemli bir adım atmış olacaklardır. Drama yöntemiyle çocuklar duygularını fark etmeyi, kontrol altına almayı öğrenirler ki bu bir bakıma duyuş eğitimidir.³⁸

Din öğretiminin duyuşsal hedeflerinin öğrencilere kazandırılması, milli eğitimin genel amaçlarında ifadesini bulan millî, ahlâkî, insani, manevi ve kültürel

³² H. İbrahim Yalın, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, s. 29.

³³ Suat Cebeci, **a.g.e.**, s. 79.

³⁴ Selahattin Parlador, “Genel Öğretim-Din Öğretimi İlişkisi”, **Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi İlimi Toplantısı Tebliğler**, (Yayına Hazırlayanlar: Fahri Unan, Yücel Hacaloğlu) Türk Yurdu Yay., Ankara 1999, s. 67.

³⁵ D. Ali Özçelik, **Eğitim Programları ve Öğretim**, s. 29.

³⁶ Mehmet Şişman, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Pegema Yay., Ankara 2002, s. 67.

³⁷ Beyza Bilgin, **İslam ve Çocuk**, D.İ.B. Yay., Ankara 2000, s. 131.

³⁸ Ayşe Kocayörük, **Duyuşsal Zeka Eğitiminde Drama Etkinlikleri**, Nobel Yay., Ankara 2004, s. 32.

yönden koruma ve geliştirme; ahlâk, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişilik ve karakter özelliklerine sahip olma niteliklerin kazanılmasına da hizmet etmiş olur.

1.4. Drama Yöntemi ve Öğrenme Kuramları

Öğrenme kuramları, öğrenmenin nasıl oluştuğunu ve evrensel öğrenme ilkelerini bulmaya çalışırlar.³⁹ Sınıf içi öğrenme öğretme sürecinde temel amaç geçerli öğrenmelerin oluşmasını sağlamaktır. Bu bakımdan kullanılan öğretim yönteminin, öğrenme kuramlarının öğrenmeye ilişkin geliştirdikleri bilimsel görüşlere uygunluğu etkili ve verimli bir öğrenmenin gerçekleşmesinde önemli rol oynar. Biz burada öğrenme kuramlarını, drama yöntemiyle ilişkileri bakımından ele almaya çalışacağız.

Öğrenme kuramları genel olarak, davranışçı ve bilişsel kuramlar olarak ikiye ayrılmaktadır.⁴⁰ Davranışçı kuramlar öğrenmeyi, uyarıcı ile davranış arasında bağ kurma işi olarak tanımlarlar. Bu nedenle bağ kuramı olarak da adlandırılmaktadır. Bu bağ kurma işinde pekiştireçler önemli rol oynar.⁴¹ Davranışçılar sadece gözlenebilen ve ölçülebilen davranışlar üzerinde durmuşlardır. Öğrenmede, öğrenenin zihinsel süreçlerini göz ardı etmişlerdir. Bu nedenle davranışçı kuramların, öğrenme sürecinde öğrenene edilgen ve pasif bir rol yüklediği söylenebilir. Öğretmen bilgiyi aktarmakla öğrenci ise aktarılan bilgiyi almakla yükümlüdür.

Davranışçı öğrenme teorisinin ilgi alanı, bilginin nasıl kazanıldığı üzerinde değil, daha çok davranışların nasıl kazanıldığı üzerine odaklanmıştır. Diğer bir anlatımla, davranışçı öğrenme, insan zihnindeki fikirlerin, düşüncelerin veya bilgilerin genişletilmesinden ziyade, insanların davranış repertuarlarını genişletmeyi amaçlar⁴² Okulda verilen eğitimin, dış dünyadaki benzer davranışları içine alacak şekilde düzenlenmesi halinde öğrencilerin öğrendiklerini transfer edebilmesi mümkün olur.⁴³ Drama bunun için elverişli bir yöntemdir. Şöyle ki; dramatik etkinlikler yoluyla öğrenciler kendi deneyimlerini kullanarak yaşadıkları hayatı sınıfa

³⁹ Evrim Üstünoğlu, “Öğrenme”, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Pegema Yay., Ankara 2002, (Ed. Yüksel Özden), s. 191.

⁴⁰ Hasan Bacanlı, **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel Yay., Ankara 2004, s. 180; Yüksel Özden, **a.g.e.**, s. 21.

⁴¹ Mehmet Şişman, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, s. 67; Yüksel Özden, **Öğrenme ve Öğretme**, s. 21

⁴² Ahmet Saban, **Öğrenme Öğretme Süreci**, s. 163

⁴³ Yüksel Özden, **a.g.e.**, s. 24

getirirler. Drama, davranışların gerçek hayatta ne işe yaradığını sınıfta oluşturulan bir farklı sanal dünyada yaşayarak öğrenilmesini sağladığı için etkili bir yöntemdir.⁴⁴ Drama yöntemiyle işlenen din dersleriyle, öğrencilerin dinî davranış repertuarlarının zenginleşmesi sağlanmış olur. Bunun yanında drama etkinliklerinde öğrencilerin tekrarladıkları davranışların pekiştirici işlevi gördüğü de söylenebilir.

Davranışçılara göre, davranış değişikliğinde etkili olan öğrenme türleri, klasik ve edimsel koşullanma ve gözlem yoluyla öğrenmedir.⁴⁵ Klasik koşullanmanın sınıftaki kullanım alanı sınırlı olmakla birlikte, duyuşsal özelliklerin kazanılmasında etkilidir. Öğrencilerin okula, derse, öğrenmeye karşı ilgisinin artmasında ve olumlu tutum geliştirmesinde klasik koşullanma etkilidir.⁴⁶ Dramatik etkinlikler çocukların doğasında bulunan taklit etme yeteneğinin dışa vurumudur. Ayrıca bu etkinlikler oyunsu niteliğinden dolayı öğrencilere çekici gelmektedir. Denilebilir ki, bu yönüyle drama yöntemiyle öğrencilerin okula ve öğrenmeye karşı olumlu bir tutum geliştirmesinin yanında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine karşı dolayısıyla da dine karşı olumlu duygular beslemesi bakımından öğrenciler koşullanabilir.

Dramanın edimsel koşullanmayla ilişkisi kurulduğunda ise yine öğrencilerin etkinlikler içindeki davranışlarının pekiştirilmesiyle bu davranışların yapılma sıklıklarının artırılacağı söylenebilir. Gözlem yoluyla öğrenmede ise öğrenciler kendilerine model aldıkları kişilerin davranışlarını sınıfta canlandırırılar.⁴⁷ Ayrıca bazen etkinliklerde öğretmenin rol alması öğrencilerin onunla özdeşleşerek model almasını sağlayabilir.

Bilişselci kuramlar, davranışçıların mekanik ve pasif öğrenme anlayışına karşı çıkararak, öğrenmede bilişsel süreçlere ve önem vermişler, öğrenme işinde öğrenenin, bilginin özümleyicisi ve aktif oluşturucusu olduğunu savunmuşlardır.⁴⁸ Bu kurama göre öğrenme, bir anlam yüklemedir.⁴⁹ Öğrenmenin anlam yükleme olarak görülmesi, bireylerin öğrenme sürecine aktif katılımlarını ve öğrenme

---

⁴⁴ Tülay Üstündağ, “Temel Eğitimde Drama”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, s. 246.

⁴⁵ Münire Erden-Yasemin Akman, **Eğitim Psikolojisi**, Arkadaş Yay., Ankara 1998, s. 123

⁴⁶ Nuray Senemoğlu **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**, s. 110

⁴⁷ Filiz Koç, **Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bir Yöntem Olarak**, A.Ü.S.B.E. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ankara 1999, s. 25.

⁴⁸ Nurettin Fidan- Münire Erden, **Eğitimine Giriş**, s. 157.

⁴⁹ Mehmet Şişman, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, s. 75.

etkinliklerinin onların tecrübe ve yaşantılarıyla ilişkilendirilmesini gerekli kılar.⁵⁰ Drama yöntemiyle işlenen derslerde, öğrenci bütün duyu organlarıyla öğrenme işine katılır. Dramatik etkinlikler yoluyla, başka insanların düşünme şeklini, tecrübelerini yaşayarak kendi hayatını bilinçli bir şekilde düzenler.⁵¹ Böylece öğrencinin hem başkalarının hem de kendi yaşantılarını kullandığı bir sınıf ortamı oluşur.

Bilişsel kuramın içinde yer alan nörofizyolojik yaklaşım, öğrenmeyi beyinde meydana gelen değişimlere bağlı olarak açıklamaktadır.⁵² Beyin, bilgiyi almayı ve işlemeyi yani öğrenmeyi nöron denilen beyin hücreleri yardımıyla yapmaktadır. Nöronların birbirleriyle olan ilişki ve bağlantısı kişinin öğrenmesinde, problem çözmesinde ve eleştirel ve yaratıcı düşüncesinde etkilidir. Diğer bir ifadeyle nöronların birbirleriyle ilişkisi ve bağlantısı ne kadar çok olursa öğrenmenin kalitesi o nispetle artmakta ve öğrencinin zihinsel yeteneklerinin gelişimi en üst düzeye ulaşmaktadır. Nöronlar arası ilişki ve bağlantıların ilk 10 yaşta oluşması, insanın beyin gelişimi için bu on yıllık dönemi önemli kılmaktadır.⁵³

Çocukluk döneminde beyin hücreleri arasındaki ilişkilerin ve bağlantıların artırılması çocuklara sunulan uyarıcılar bakımından zengin bir öğrenme ortamına ve böylesi bir ortamda geçireceği doğrudan yaşantılara bağlıdır.⁵⁴ Drama yöntemiyle işlenen derslerle öğrencilere ilk elden yaşantılar geçirme fırsatı verilir.⁵⁵ Drama yöntemi sınıfta, içine aldığı farklı etkinliklerle ve değişik nesnelerin kullanılmasına imkân tanınmasıyla öğrencilerin beyin gelişimi için gerekli zengin ortamı meydana getirir.

Beyinle ilgili yapılan araştırmalarda beynin bir bütün olarak çalıştığı kabul edilmekle beraber beynin sağ ve sol iki yarı küresinin farklı işlevleri yerine getirdiği söylenmektedir. Sol yarı küresinin işlevleri arasında daha çok dil, mantık, matematik gibi zihinsel etkinlikler yer alırken; sağ yarı küresi hayal gücü, müzik, sanat gibi daha çok duygusal etkinlikleri kontrol etmektedir.⁵⁶

---

⁵⁰ Ahmet Saban, **Öğrenme Öğretme Süreci**, s. 168.

⁵¹ İnci San, "Sanat ve Yaratıcılık Eğitimi Olarak Tiyatro", **Yaratıcı Drama Yazılar 1985 - 1995**, s. 7.

⁵² Nörofizyolojik kuramla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Nuray Senemoğlu, **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**, ss. 347-380.

⁵³ Zeynep Kızıltepe, **Öğretişim**, s. 29.

⁵⁴ Nuray Senemoğlu **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**, s. 375.

⁵⁵ Sibel Güneysu, "Eğitimde Drama", **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, s. 96.

⁵⁶ Yüksel Özden, **Öğrenme ve Öğretme**, ss. 76-77.

Beyinde duygularımız ve belleğimiz limbik sitem tarafından kontrol edilmektedir. Bundan dolayı duygusal bağ kurduğumuz olayları daha iyi hatırlarız. Bu bilgiden hareketle olumlu duygusal yaşantıların öğrenmelerin kalıcılığını artırdığı söylenebilir.⁵⁷ Drama yöntemiyle öğrenciler sınıfta oyun havası içinde olumlu duygular yaşayarak öğrendiklerinden öğrenmenin kalıcılığı artmaktadır. Drama yönteminde bütün etkinliklerde çocukların hayal güçlerinin çalışmasını ve duyguların öğrenme sürecine işlevsel katılımını temin etmektedir.⁵⁸

Bilişsel kuramlar arasında kabul edilen ve son yıllarda bir bilgi kuramı olarak ortaya çıkan ve öğrenme öğretme sürecinde de uygulanmaya başlayan diğer bir kuram ise yapılandırmacılıktır.⁵⁹Yapılandırmacılara göre bilgi öğrenci tarafından yapılandırılır. Öğrenme bir bakıma anlam yapılandırma sürecidir. Bu anlam yapılandırma işi hem bireysel hem de sosyal bir süreçtir.⁶⁰

Dramadaki öğrenme tarzının, bir bakıma yeniden yapılanma olduğu söylenebilir. Drama yöntemiyle öğrenciler, öğrendiklerini yeni bir bakış açısına göre yeniden değerlendirirler. Önceden kazanmış oldukları kavramları irdeleyerek, bu kavramlara yeni anlamlar yüklerler. Deneyimlerini ve yaşantılarını tekrar gözden geçirirler.⁶¹ Bu özelliği nedeniyle drama yöntemiyle işlenen derslerde, olgu, olay, yaşantı ve bilgilerin yeniden yapılandırıldığı bir öğrenme süreci gerçekleştirilmiş olur.⁶²

Yapılandırmacı öğrenme kuramına göre öğrenme, sosyal etkileşim içinde gerçekleştirilir, yeni öğrenmeler önceki öğrenmelere bağlıdır ve anlamlı öğrenme gerçek yaşam durumları içinde meydana gelir.⁶³ Drama bir grup etkinliği olduğundan öğrencilerin etkileşim halinde birbirlerinden öğrenmelerine imkân tanımaktadır. Dramatik etkinlikler yoluyla öğrenme, hem öğrencilerin kendi yaşantılarıyla hem de olay ve durumlar sınıf ortamında canlandırılarak bir gerçek yaşam bağlamında

---

⁵⁷ Yüksel Özden, **a.g.e.**, s. 45.

⁵⁸ Neriman Aral ve diğerleri, **Drama**, s. 81.

⁵⁹ Kamile Açıkgöz, **Aktif Öğrenme**, s. 60-61.

⁶⁰ Yüksel Özden, **Öğrenme ve Öğretme**, s. 55.

⁶¹ İnci San, "Eğitimde Yaratıcı Drama", **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, s. 68.

⁶² İnci San, "Yaratıcı Drama-Eğitsel Boyutları", **I. Eğitim Kongresi Bildirileri**, Buca Eğitimi Fakültesi Yayınları, İzmir 1991, s. 558.

⁶³ Paul Eggen-Don Kauchak, **Educational Psychology**, New Jersey 2004, ss. 283-284.

gerçekleşmiş olur. Bu aynı zamanda geçmiş öğrenmelerin sınıf ortamına getirilmesini de sağladığı için yeni öğrenmeler için bir temel görevi görür.

2. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİNİN YARARLARI

1. Dramanın bir yöntem olarak kullanılmasının en önemli avantajlarından biri soyut konuları ve olayları somutlaştırmadaki gücüdür.⁶⁴ Bu özelliğiyle drama soyut dinî ve ahlâkî konuların somutlaştırılmasını sağlar. İlköğretim döneminin temel gelişim özelliği öğrencilerin somut düşünmesidir. Bundan dolayı çocuklar öğrenirken çok sayıda duyu organını ve kendi yaşantılarını kullanırlar.⁶⁵ Dramanın sağlayacağı somut yaşantılar yoluyla öğrenme, ilköğretim öğrencileri için somut düşünmeyi sağlayıcı önemli bir işlev görür. Aynı zamanda somut yaşantılar, soyut düşünme için bir temel oluşturmak suretiyle, somut düşünmeden soyut düşünmeye sağlıklı geçişi sağlar. Drama etkinliklerinde çocukların hayal güçlerini kullanmaları da soyut düşünmenin gelişimi açısından önemlidir.

2. Drama yöntemiyle tarihsel konular güncel hale getirilir.⁶⁶ Din öğretimi içeriği itibariyle tarihsel konuları ihtiva etmektedir. Kuran ayetleri ve Hz. Peygamber'in hadisleri ile çağımız insanı arasındaki tarihsel mesafe bunların günümüze getirilerek anlaşılması konusunda zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Drama yöntemi öğrencilerin yaşantılarından hareketle bu dinî içeriğin anlaşılmasına önemli bir katkı sağlar. Bu anlama sürecinde, aynı zamanda dinî ve ahlâkî değerlerin hayatla bağının kurulması sağlanır ve değerlerin özümсенerek içinde bulunduğumuz çağda yaşanır olması yönünde önemli bir işlev görür.

3. Din, diğer kültür öğelerini de etkileyen önemli bir kültür unsurudur. Dinî diğer kültür öğeleriyle etkileşimi öğrencilerin, kolayca anlayamayacağı kadar karmaşıktır. Drama yöntemi karmaşık olayları anlaşılır hale getirir.⁶⁷ Bu bağlamda kültürel bir öğe olarak dinî öğrenciler tarafından kolay bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlar.

---

⁶⁴ Cahit Kavcar, Örgün Eğitimde Dramatizasyon, *Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995*, s. 25.

⁶⁵ N. Fidan, *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, ss. 131-132.

⁶⁶ Cahit Kavcar, "Örgün Eğitimde Dramatizasyon", *Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995*, s. 27.

⁶⁷ Kamuran Çilenti, *Eğitim Teknolojisi ve Öğretimi*, s. 66.

4. Bu yöntem ahlâkî ve dinî değerlerin aktarılmasından çok sınıf ortamında öğrencilerin değerleri yaşayacağı ve içselleştireceği bir öğrenme ortamı sağlar. Bu şekilde değerler içselleştirilir ve öğrencilerin değerler sisteminin bir parçası haline gelir. Başka deyişle, dinî ve ahlâkî değerlerin içselleştirilerek kişiliğin bir parçası haline gelmesinde drama yöntemi önemli rol oynar. Sözü ettiğimiz içselleştirme süreci aynı zamanda, kendini gerçekleştirmiş insan modeline ulaşmak için de önemli bir adımdır. Çocuklar drama etkinlikleriyle hem ahlâkî değerleri sınıf ortamında gerçek hayatta kullanıldığı şekliyle keşfetme imkânı bulabilirler hem de bu değerleri etkinliklerde yaşayarak hayata aktarabilme becerisi kazanırlar.⁶⁸

5. Drama, duyuşsal davranışların kazandırılmasında etkili bir yöntemdir.⁶⁹ Milli eğitimin ve özellikle de İlköğretim Din Kültürü dersinin genel amaçlarında duyuşsal özelliklerin daha çok yer aldığı görülmektedir. Drama, bu duyuşsal amaçların özellikle İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi programındaki yalan ve hırsızlıktan sakınma, başkalarına merhamet ve sevgi ile yaklaşma.. gibi duyuşsal alana ait amaçların gerçekleştirilmesinde etkilidir.⁷⁰

6. Drama yönteminin oyunsu doğasından dolayı öğrenciler öğrenme etkinliklerine katılmaktan zevk alırlar ve dikkatleri, ilgileri ve motivasyonları ders boyunca yüksek düzeyde olur.⁷¹ Zaman zaman din derslerinin, sıkıcı geçtiği ve öğrencilerin bu derse ilgisinin diğer derslere oranla az olduğu ifade edilmektedir.⁷² Drama yönteminin din öğretiminde kullanılmasıyla din dersinin sıkıcı olmaktan çıkması, öğrencilerin katılmaktan haz duyacağı bir ders haline gelmesi ve onların derse karşı olan ilgisinin artması sağlanabilir.

7. Drama yöntemi, olumlu öğrenci-öğretmen ilişkisinin gelişmesine yardımcı olur.⁷³ Drama yönteminin uygulandığı derslerde, din dersi öğretmeni bazen bir arkadaş gibi öğrencilerle drama etkinliklerine katılacak bazen de kenardan yönlendirme yapacaktır. Bu katılım öğrencilerle Din Kültürü Ahlâk Bilgisi

---

⁶⁸ Neriman Aral ve diğerleri, **Drama**, s. 27.

⁶⁹ Tülay Üstündağ, “Bir Yöntem Olarak Yaratıcı Drama”, **Plandan Uygulamaya Öğretim**, s. 197.

⁷⁰ Nurullah Altaş, **İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, s. 77

⁷¹ Neriman Aral ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 51; F. Tezel Şahin, “Oyun ve Drama”, **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 16

⁷² Beyza Bilgin, **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**, s. 91.

⁷³ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 82.

Öğretmenleri arasında iyi bir öğrenci öğretmen diyalogunun gelişmesine fırsat tanıyacaktır.

8. Drama yöntemiyle öğrenciler ders esnasında öğrendikleri kelime ve kavramları kullanarak dil gelişimi bakımından önemli bir fırsat yakalamış olurlar.⁷⁴ Anlatma yöntemiyle işlenen din derslerinde öğrencilerin bu şansa sahip olduğu söylenemez. Dinî anlamada kişilerin dil yeteneğinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Diğer bir anlatımla dinî anlama, onların dinî kelime ve kavramları doğru anlamalarına bağlıdır ve okul döneminde bu ihtiyacın karşılanması bir din eğitiminin görevidir.⁷⁵ Drama yöntemi bu görevi üstlenebilir. Çünkü öğrenciler dinî kelime ve kavramları drama etkinlikleri yoluyla tekrar ederek pekiştirirler ve bunların iletişim sürecinde nasıl kullanıldığını görme fırsatı yakalarlar. Böylece dinî kavramların doğru bir şekilde anlama ve kullanma becerisi kazanırlar.

9. Millî eğitimin genel amaçlarında yapıcı, yaratıcı, millî, insanî, ahlâkî ve evrensel değerlere sahip; işbirliği yapabilen, etkili iletişim becerisi kazanmış insanların yetiştirilmesi istenmektedir. Din öğretimi, drama yönteminin kullanılmasıyla bu genel amaçların gerçekleşmesine olan katkı görevini yerine getirmiş olacaktır.

10. Dinî edebiyat, zengin bir kıssa ve hikâye hazinesine sahiptir. Değer eğitiminde drama bu malzemenin kullanılabilmesi için en uygun yöntemdir.

11. Doğaçlama çocukları tanımanın en kolay yoludur.⁷⁶ Doğaçlama yaparken çocuklar sahip oldukları dinî kelime ve kavramları kullanırlar. Din dersi öğretmeni çocukları doğaçlamalarda gözleyerek dinî ve ahlâkî kavramları not edebilir. Bu şekilde çocukların etkinliklerde kullandıkları kavramlar din dili çalışmalarını için bir zemin olabilir.

12. Drama etkinlikleri öğrencilerin bireysel ve toplumsal duyarlılıklarını geliştirir.⁷⁷ Öğrenciler drama yöntemi sayesinde kendi duygularının farkına varırlar ve duygularını kontrol etmeyi öğrenirler. Din derslerinin konuları arasında bulunan kıskançlık, kibir vb. duygular drama yöntemiyle sınıf ortamında işlenebilir. Böylece

---

⁷⁴ M. Gönen- N. Uyar Dalkılıç, **Çocuk Eğitiminde Drama**, s. 37.

⁷⁵ Beyza Bilgin, **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**, s. 42.

⁷⁶ F. Tezel Şahin, "Rol Oynama ve Doğaçlama", **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 151

⁷⁷ Neriman Aral ve diğerleri, **Drama**, s. 27

çocukların bu duyguların farkına varması sağlanabilir. Drama yöntemiyle dinî ve ahlâkî problemler sınıf ortamına getirilir. Bu sayede öğrenciler dinî olanla olmayanı ayırt etme becerisi kazanırlar.

13. İlköğretim ikinci kademesinde çocuklar drama etkinlikleri sayesinde ergenlik döneminin getirdiği duygusal çatışmaların olumlu bir şekilde ifade edilmesiyle duygusal rahatlama yaşarlar.⁷⁸

14. Din öğretiminde drama yöntemi ezber yerine anlamlı öğrenmeyi sağlar.⁷⁹ Önceki bölümde de ifade edildiği üzere yapılan araştırmalarda drama yönteminin öğrenme düzeyini yükselttiği ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan din öğretiminde üst düzey bilişsel ve duyuşsal davranışların öğrencilere kazandırılmasında; etkili ve kalıcı öğrenmenin sağlanmasında drama yöntemi önemli bir görev üstlenir.

15. Din öğretimin temelleri arasında yer alan empatik tutumun geliştirilmesi ve başkalarına karşı hoşgörüyle davranabilme duyarlılığının kazandırılması da drama yönteminin sağlayacağı yararlar arasında sayılabilir.⁸⁰

3. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİNİN SINIRLILIKLARI

1. Drama etkinliklerinin uygulanması zaman almaktadır.⁸¹ Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders saatinin 40 dakika olduğu göz önüne alındığında bu zaman içerisinde uygulanmasında bazen süre sıkıntısıyla karşı karşıya kalmak mümkündür.

2. İlköğretim öğrencilerin dinî kavramları drama etkinliklerinde kullanması kolay olmayabilir. Bundan dolayı öğrenciler canlandırmalar sırasında zorluklar yaşayabilir.⁸²

3. Drama yöntemi, ilköğretim programında yer alan Allah, melekler ve diğer görünmeyen varlıklar, iman ve ahiret inancı gibi ünitelerde doğrudan uygulanmaya elverişli değildir.

⁷⁸ Gegory D. Freeman and others, "Effects of Creative Drama on Self-Concept, Social Skills and Problem Behavior", **Journal Of Educational Research**, s. 132.

⁷⁹ Cahit Kavcar, "Örgün Eğitimde Dramatizasyon", **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, s. 27.

⁸⁰ Mustafa Tavukçuoğlu-Hüsamettin Erdem, **Din kültürü ve Ahlâk Bilgisi (Eğitim Fakülteleri İçin)**, Ankara 2002, s. 245.

⁸¹ Ahmet Saban, **Öğrenme Öğretme Süreci**, s. 263; Kamuran Çilenti, **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, s. 66.

⁸² Ahmet Saban, **a.g.e.**, s. 263.

4. Sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması bu yöntemin din dersinde uygulanmasında zorluklar ortaya çıkarabilir.⁸³

5. Drama etkinliklerinin birinden diğerine geçmekte öğrenciler zorlanabilirler. Canlandırmalarda öğrenciler sınıf disiplinini bozacak aşırı davranışlarda bulunabilirler.⁸⁴

6. Bazen drama etkinliklerinde dersin amaçlarında sapmalar olabilir. Bu sapmalar, amaçların gözden kaçırılmasına neden olabilir.⁸⁵

7. Din dersinin hedef davranışları etkinliklerde göz önüne alınmadığında derslerin öğrenciler tarafından sadece oyun şeklinde algılanması riski vardır.⁸⁶

4. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİNİN KULLANILMASINDA REHBER İLKELER

1. Din dersinde drama yönteminin kullanılmasında dikkat edilmesi gereken en önemli husus, ders boyunca ya da tüm etkinlikler uygulanırken dersin hedef davranışlarının daima göz önünde bulundurulmasıdır. Hedeflerden uzaklaşıldığı durumlarda din dersi öğretmeni öğrencileri yönlendirmelidir.⁸⁷

2. Dramanın yöntem olarak kullanıldığı derslerde değerlendirme öğretmenlerin üzerinde önemle durduğu bir konu olmalıdır.⁸⁸ Drama yönteminde değerlendirme aşaması din dersinin işlenişinde dikkatle üzerinde durulması gereken bir aşamadır. Bu aşamada öğrencilere etkinliklerde neler yaşadıklarını anlatma imkânı tanındığı gibi, onların kazanmaları gerektiği düşünülen davranışlara göre öğrencilere soru sorularak düşünmeleri temin edilmelidir. Özellikle dinî hikâyelerdeki duyguların, düşüncelerin ve ana fikrin neler olduğu üzerinde durulmalıdır. Değerlendirmeler her etkinliğin hemen arkasından yapılacağı gibi, dersin sonunda grup tartışması şeklinde de yapılabilir.

⁸³ Alev Önder, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, s. 23.

⁸⁴ Leyla Küçükahmet, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, s. 70.

⁸⁵ Leyla Küçükahmet, *a.g.e.*, s. 70.

⁸⁶ Aysun Gürol, *Okulöncesi Eğitim Öğretmenleri ile Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi*, s. 39

⁸⁷ Alev Önder, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, s. 23.

⁸⁸ Neille McCaslin, *Creative Drama In The Classroom And Beyond*, s. 276.

3. Din öğretiminde drama yöntemini uygularken öğrencilerin süreci yaşamalarına azami dikkat gösterilmelidir. Bunun yanında öğrenciler rol içindeki davranışlarından dolayı incitilmemeli ve eleştirilmemelidir.⁸⁹

4. Drama etkinliklerinde öğrencilerin canlandırmalarına fazla müdahale edilmemelidir. Eğer gereğinden fazla müdahalede bulunulursa, hem öğrencilerin hayal güçleri yeterince devreye girmeyebilir hem de öğrencilerin kendi yorumlarını etkinliklere katmaları engellenmiş olabilir.

5. Din öğretiminde drama yönteminin kullanımında üzerinde önemle durulması gereken bir başka konu dramanın planlanmasıdır.⁹⁰ Din dersi öğretmeni günlük planında ayrıntılı bir şekilde, derste hangi etkinlikleri uygulayacağını, bunlara bir ya da iki ders saati içinde ne kadar süre ayıracağını, değerlendirme aşamasında öğrencilere hangi soruları yönelteceğini hazırlamalıdır.

6. Din derslerinde drama etkinliklerinin ilk olarak uygulanacağı sınıflarda yöntem hakkında kısa bilgi vermek ve öğrencileri drama yöntemine alıştırmaya yönelik basit etkinliklerle başlamak yerinde olacaktır.⁹¹

7. Hikâye tamamlama, rol oynama gibi etkinliklerde de öğrencilerin kullanabilecekleri ayet ve hadislerin yazı tahtasında ya da tepegözle yansıtılarak öğrenciler için kullanılabilir hale getirilmesi canlandırmaların kolayca yapılmasını sağlayacaktır.

5. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİNİN UYGULAMA AŞAMALARI

Drama yöntemi, örgün eğitimin özellikle ilköğretim basamağında etkili bir öğretim yöntemi olarak her derste kullanılabilir. Ancak derslerin yapısı ve amaçları farklı olduğu için, bu yöntemin uygulanışında da farklılıklar olacaktır.⁹²

Dramanın bir öğretim yöntemi olarak kullanıldığında öğretim konusunun hedef davranışlarını gerçekleştirmek için bir araç görevi üstlenmektedir. Bu nedenle İlköğretim Din kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretiminde bu yöntem uygulanırken

---

⁸⁹ Alev Önder, **a.g.e.**, s. 21

⁹⁰ Ahmet Saban, **Öğrenme Öğretme Süreci**, s: 263; Leyla Küçükahmet, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, s:71

⁹¹ Neriman Aral ve diğerleri, **Drama**, s. 100.

⁹² Cahit Kavcar, “Örgün Eğitimde Dramatizasyon”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985 -1995**, s. 25

öncelikle hedef davranışlar belirlenmelidir.⁹³ Drama yönteminin uygulama aşamaları, daha önce de belirtildiği üzere; ısınma ve rahatlama çalışmaları, oynama, doğaçlama etkinlikleri, oluşumlar ve değerlendirmedir. Din kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde drama yönteminin aşamaları ısınma, oynama ve rahatlama olarak uygulanabilir.

Din kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde ısınma çalışmaları derse hazırlık, oynama aşaması konunun işlenmesi, değerlendirme aşaması ise konunun tartışıldığı, öğrencilerin canlandırma sırasında neler düşündükleri ve hissettiklerinin konuşulduğu aşama olarak kabul edilebilir. Bu aşamaların uzunluğu ve kısalığı ders konusu ve süresine göre ayarlanabilir.⁹⁴

Isınma aşamasında öğrenciler zihinsel, duygusal ve fiziksel açıdan derse hazırlanır. Bunu yanında, ısınma etkinlikleriyle öğrencilerin güven kazanması, kendilerini ve eğer grup çalışması yapılacaksa grubun birbirini tanıması ve grubun birbirine uyum sağlaması amaçlanır.⁹⁵ Bu bakımdan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde bu etkinlikler derse bir giriş ve öğrencilerin bedensel, zihinsel ve duygusal yönden hazırlanması şeklinde düşünülmelidir.

Öğrencilerin sınıfta fiziksel olarak bulunması, duyuşsal ve bilişsel açıdan da derse katıldıklarının bir göstergesi kabul edilmektedir. Halbuki durum böyle değildir. Yani öğrenci sırada oturuyor olsa bile, derse katılmayıp hayallere, başka düşüncelere dalabilmektedir. Bu durum öğrencilerin, derse karşı ilgisini, dikkatini ve motivasyonunu düşürmektedir. Doğal olarak, öğrencilerin fiziksel, duyuşsal ve bilişsel yönleriyle derse katılmaması istenilen özelliklerin kazandırılmasını engellemektedir.⁹⁶

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde, ısınma etkinliklerinde öğrencilerin bedensel olarak konu ile ilgili çeşitli kavramları canlandırmaları ya da farklı kelimeleri bedenleri ile yazmaları istenebilir.⁹⁷ Drama eğer bir grup çalışması şeklinde yapılacaksa, grubun üyelerinin birbirini tanımasına yönelik değişik tanışma oyunları oynanabilir. Örneğin, öğrenciler bir halka oluşturarak kendi adlarını ve

⁹³ Halit Ev, “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Dramatizasyon I”, **D.E.Ü.İ.F. Dergisi**, S. 21, İzmir 2005, s. 46.

⁹⁴ Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 20.

⁹⁵ İnci San, “Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985 -1995**, s. 154-155.

⁹⁶ Veysel Sönmez, **Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**, M.E.B., İstanbul 1999, s. 150.

⁹⁷ Sıla Ay, **Yabancı Dil Öğretiminde Drama**, 52.

sevdikleri şeylerden birkaçını sırayla söylerler. Daha sonra grup içindeki öğrenciler diğer arkadaşlarının adlarını, sevdikleri şeyleri bilmeye çalışırlar.⁹⁸ Örneğin, selamlaşma konusunda öğrenciler sınıfta günlük yaşamda kullanılan selam ifadelerini kullanarak birbirlerini selamlayabilirler.

Din kültürü ve ahlâk bilgisi dersinde ısınma çalışmaları işlenecek konuyla uyumlu olmalıdır.⁹⁹ Böylece öğrencilerin derse hazır hale gelmesi de kolaylaşabilir. Örneğin, derste yalan konusu işlenecek ise, yalan kelimesini öğrencilerin bedenleri yardımıyla kelime bulmacası şeklinde bulmaları sağlanabilir. Şöyle ki, öğretmen beş tane öğrenciyi tahtaya çıkarır ve her birinin bir harf olacaklarını söyler. Diğer öğrencilere de bu harfleri bulmaları için tahmin etme şansı tanınır. A harfi söylenildiğinde, A harfi olan öğrenci öne çıkar. Böyle kelime oluşturularak yalan kelimesini öğrencilerin bulmaları sağlanır.

Isınma etkinliklerinin bir ders saati içindeki süresi 4-6 dakika arasında olmalıdır.¹⁰⁰ Dramanın ilk uygulanacağı sınıflarda ve grupların yeni oluşturulduğu sınıflarda bu etkinliklerin süresi ilk başlarda biraz uzun tutulup daha sonra yavaş yavaş azaltılabilir. Eğer bu süre aşılabacak olursa diğer aşamalara ayrılan süre azalacağından dersten istenildiği şekilde verim alınmayabilir.

Isınma etkinliklerinde öğrencilerin zihinsel yönden hazırlanması için zihinde canlandırma tekniği kullanılabilir. Bazen öğretmen öğrencilerden 2-3 dakika süreyle geçmiş yaşantılarıyla ilgili duygularını, bilgilerini zihinde canlandırmalarını ister. Zaman zaman da değişik fotoğraflar kullanılarak bu fotoğraf üzerinde düşünmeleri istenebilir. Burada önemli olan husus hedef davranışların bağlı bulunduğu alana göre bir düzenleme yapılmasıdır. Duyuşsal boyut ağırlıktaysa çeşitli duygu halleri zihinde canlandırılabilir.

Isınma etkinliği olarak zaman zaman değişik eğitsel oyunlar da kullanılabilir. Bu oyunlar dersin konusu ile bağlantı kurularak kullanılmalıdır. Örneğin gıybet konusunda dedikodu halkaları oluşturularak derse giriş yapılabilir.

---

⁹⁸ Jane Fulford ve diğerleri, **İlköğretimde Drama**, (Çev. Leyla Küçükahmet ve diğerleri.), Nobel Yay., Ankara 2001, s. 9.

⁹⁹ Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 21.

¹⁰⁰ Mahiye Morgül, **a.g.e.**, s. 21.

Din dersinde oynama, doğaçlama ve oluşumlar bir bütün olarak düşünülmelidir. Yani, ısınma çalışmalarından sonra rol oynama, doğaçlama ve oluşumlardan herhangi biri veya ikisi kullanılabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ders saati süresinin planlamada düşünülmesidir. Ayrıca, yine bu aşamada öykü olay canlandırma ve kukla oynatma gibi teknikler de uygulanabilir.

Burada kısaca oluşumlar üzerinde durulacak, rol oynama, pandomim v.b. teknikler ileride ayrı ayrı ele alınacaktır. Oluşumlarda belirli bir hareket noktası yoktur, ne şekilde sonuçlanacağı da bilinemez.¹⁰¹ Bu özelliği oluşumlar ders içinde konunun gidişatına göre geliştirilebilir. Öğrencilerin konuyla ilgili görüşleri, öğretmenin fikirleri, bir resim, fotoğraf, bir gazete, dergi yazısı ve güncel bir olay başlama noktası olabilir.¹⁰² Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni oluşumlarda yaratıcılığını devreye sokmalıdır. Örneğin, öğretmen bir resim üzerinde öğrencilerin konuşmasını isteyebilir.

Değerlendirme aşamasında, öğrencilerin drama etkinliklerinden sonra neler yaşadıkları, neler hissettikleri ve nerelerde zorluk çektikleri gibi sorulara cevap vermeleri istenir. Sınıfta izleyici durumunda olan öğrenciler de tartışmaya dahil edilerek düşünceleri alınır.¹⁰³

Değerlendirme her etkinlik sonrasında yapılabileceği gibi dersin sonunda da yapılabilir. Ancak etkinliklerin hemen sonrasında yapılması daha faydalı olur. Veyahut da din dersi öğretmeni canlandırmalardan sonra, rol alan öğrencilere önemli noktaları sorarak daha sonra bütün sınıfla bir tartışma yapması da mümkündür.

6. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE PANDOMİMİN KULLANIMI

Sessiz oyun veya mim şeklinde de ifade edilen pandomimde öğrenciler beden dillerini kullanarak canlandırma yaparlar. Pandomim yolu ile her türlü davranış, olay, duygu durumu canlandırılabilir. Bu kullanışlılığı sayesinde bu tekniğin, İlköğretim

---

¹⁰¹ İnci San, “Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985 -1995** s. 155.

¹⁰² Tülay Üstündağ, **Yaratıcı Öğretmenin Günlüğü**, Pegema Yay., Ankara 2003, s. 36.

¹⁰³ N. Aral ve diğerleri, **Drama**, s. 117.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi programında yer alan konuların çoğunda kullanılması mümkündür.¹⁰⁴

Pandomim uygulanırken, çocukların gözlemlerinden, duygularından, tecrübelerinden yararlanılmalıdır.¹⁰⁵ Bunu sağlamak için, çocukların günlük yaşamlarından örnekler Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin konularıyla ilişkilendirilerek ele alınabilir. Örneğin, 4. sınıf üniteleri arasında yer alan temizlik ünitesinin işlenirken çocukların günlük temizlikleri arasında yer alan el yıkama, diş fırçalama gibi davranışlar pandomim tekniği ile kolayca canlandırılabilir.¹⁰⁶

Pandomim sınıf içinde ısınma çalışmalarından sonra uygulanabilir. Din dersi öğretmenin pandomime başlamadan önce öğrencilere seçtiği konu ile onların yaşantıları arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olacak sorular sorarak dikkatlerini çekmesi önemlidir. Canlandırma sırasında çocuklar özgür bırakılmalı, rahat ve yaratıcı bir sınıf atmosferi sağlanmasına dikkat edilmelidir. Çünkü, bütün drama etkinliklerinde olduğu gibi, bu teknikte de asıl olan öğrencilerin kendi hayal güçlerine ve yorumlarına göre canlandırma yapabilmeleridir.¹⁰⁷

Sınıfta pandomimin canlandırılmasından önce, konu veya durumun öğrenciler tarafından iyice anlaşılmasına yönelik kısa bir bilgilendirme yapılması yerinde olur. Böylece öğrencilerin hem konuyu daha iyi kavramasının önü açılmış hem de verimli bir canlandırma süreci yaşanması sağlanmış olur. Zaten pandomimin en büyük faydalarından birisi, çocuğun ifade etmesi gereken duygu, ruh hali ve ana fikir üzerinde düşünmesini sağlaması ve bu yolla öğrencilerin konuyu daha iyi anlamalarına yardımcı olmasıdır.¹⁰⁸

Pandomimde, çeşitli karakter özellikleri, olay yerleri, duygular canlandırılabilir. Özellikle de duygular pandomimde önemli bir yer tutar. Öğretmen öncelikle çocukların hayatlarındaki yoğun olarak yaşadıkları duygular üzerinde konuşmalarını isteyebilir ve daha sonra bu duygular öğrenciler tarafından

---

¹⁰⁴ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 143.

¹⁰⁵ N. Aral ve diğerleri, **Drama**, s. 110; Adalet Kandır, "Pandomim", **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 119.

¹⁰⁶ Adalet Kandır, a.g.m., **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 120.

¹⁰⁷ M. Gönren- Nursel Uyar Dalkılıç, **Çocuk Eğitiminde Drama**, s. 54.

¹⁰⁸ M. Gönren- Nursel Uyar Dalkılıç, **a.g.e.**, s. 54.

canlandırılabilir.¹⁰⁹ Slade'e göre, duygularımızı sözcüklere dayalı mesajlar olarak ilettiğimiz gibi, bedensel yoldan da ifade edebiliriz.¹¹⁰

Din öğretiminin amaçları arasında duyuşsal hedefler önemli bir yer tutar. Konu ile ilgili duyguların sınıfta canlandırılmasına yarayan pandomim bu hedeflerin gerçekleşmesinde etkili bir araç olabilir. Ayrıca öğrencilerin geçirmiş oldukları bu duygusal yaşantılar öğrenmenin kolay ve kalıcı olmasına da yardımcı olabilir.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi programındaki üniteler içinde yer alan kızgınlık, sabır, korku, sevgi, şefkat, hoşgörü gibi duygular pandomim tekniği kullanılarak canlandırılabilir.¹¹¹ Yine Allah sevgisi ve korkusu ve müminlerde bulunması gereken ahlâkî davranışlar pandomim yoluyla canlandırılarak işlendiğinde soyut konular somutlaşır ve öğrenciler yaşantılarına dayalı olarak öğrenme fırsatı yakalarlar. Pandomim için bir başka örnek de sarhoş kişilerin davranışları olabilir. Böylece içkili bir kişinin durumu bu teknikle sınıfta canlandırılabilir.

Dinimizin insanda bulunmasını hoş göremediği kıskançlık, öfke vb. duygular da pandomim yoluyla canlandırılabilir, böylece bu duygularla ilgili olarak öğrencilerin neler hissettikleri sınıfta değerlendirilebilir .

Pandomim grupta veya bireysel olarak yapılabilir. Grupta yapılacağında öğretmen sınıfın büyüklüğüne göre gruplara ayırarak her bir gruba konuyla ilgili değişik duygular seçmelerini ister.. Bir grup, odalarında oynarken elektrik kesilip karanlıkta kalma sonucu hissettikleri korkuyu ve korku anlarında Allah'a nasıl sığındıklarını; bir grup doğum gününde aldıkları hediyelerin verdiği mutluluğu ve Allah'la bu mutluluğunu nasıl paylaştıklarını vb. canlandırabilirler.¹¹² Yine buna benzer bazı ayet ve hadislerdeki benzetmeler pandomim yoluyla canlandırılarak çocuklar için daha anlaşılır hale getirilebilir.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde konularla ilgili duygu durumları yaratmak için resimler, fotoğraflar ve filmler kullanılabilir. Örnek olarak, öğretmen duygusal tepkiler yaratacak, ya da konuyla ilgili bir resim veya fotoğraf alır. Bu

---

¹⁰⁹ Adalet Kandir, a.g.m., **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 121.

¹¹⁰ Aysun Gürol, **Okulöncesi Eğitim Öğretmenleri ile Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi**, s. 31.

¹¹¹ M. Gönren- Nursel Uyar Dalkılıç, **Çocuk Eğitiminde Drama**, s. 54.

¹¹² Adalet Kandir, "Pandomim", **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 121

resmi veya fotoğrafi öğrencilere gösterdikten sonra onlara şu soruları yöneltir ve cevaplamalarını ister.

Bu kimdir?

Neden gelmiş olabilir?

Acaba bir ailesi var mıdır?

Nerede yaşıyor olabilir?

Ne yapıyor?

Neden böyle giyinmiş olabilir?

Ne hissediyor?

Ne düşünüyor?

Sorular öğrenciler tarafından cevaplandıktan sonra pandomim yapılabilir ¹¹³

Pandomim etkinliklerinin sonunda da tıpkı diğer drama etkinliklerinde olduğu gibi değerlendirme yapılabilir. Öğrencilere, “bu pandomim etkinliğinde içinden geçenler nelerdi?” şeklinde soru sorarak yaşadıkları duygu ve düşünceleri aktarmaları sağlanır. Öğretmen isterse bütün sınıfın katıldığı tartışmayla da derse devam edebilir.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde pandomim tekniği kullanılarak duyguların sınıf ortamında yaşantısal olarak işlenmesi, öğrencilerin duygularını tanıyarak onları kontrol edebilme becerisi kazanmalarını, başkalarının duygularını anlayarak hoşgörülü davranmalarını sağlar. Bu da çocukların dinî duygularının sağlıklı bir şekilde gelişmesi demektir.

7. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DOĞAÇLAMANIN KULLANIMI

Drama etkinliklerinden doğaçlama ile rol oynama etkinlikleri birbirine benzemektedir. Ancak, bu iki teknik farklıdır. Rol oynamada canlandırılacak karakter özellikleri üzerinde daha çok vurgu yapılmakta ve durumlar açık bir şekilde

---

¹¹³ Adalet Kandır, “Pandomim”, **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 121

ifade edilmekte veyahut roller yazılı bir metne bağılı olarak oynanmaktadır.¹¹⁴ Doğaçlamada ise yazılı bir metin yoktur. Öğrenciler zihinlerinde canlandırarak oynarlar.¹¹⁵ Doğaçlama, rol oynamaya göre kesin olmayan evrelere sahiptir. Doğaçlamada ise belli bir konudan başlama ve belli hedeflere doğru yol alma söz konusudur. Din derslerinde dersin hedefleri doğrultusunda belli doğaçlamalar geliştirilebilir. Burada öğrenciye amacının ne olduğu belirtilerek bu amaca yönelik doğaçlama geliştirmesi istenir.

Bir derste doğaçlamalara geçmeden önce öğrencilerin ısınma çalışmalarında kendine güven ve gruba uyum yönünden hazır olmaları sağlanmalıdır.¹¹⁶ Diğer bir anlatımla, ısınma etkinliklerinde yeterince hazırlanmayan öğrenciler doğaçlama etkinliklerinde istenilen performans sergilemekte güçlük çekebilirler.

Din derslerinde doğaçlamalar ders konusuyla ilişkilendirilerek düzenlenmelidir. Çünkü, din kültürü derslerinde gerçekleştirilecek olan din kültürünün özel amaçlarıdır. Dramanın bütün etkinliklerinde olduğu gibi, doğaçlamada da dersin hedefleri daima göz önünde bulundurulmalıdır.¹¹⁷

Din derslerinde doğaçlama çalışmaları sınıfta şu şekilde uygulanabilir.

1. Dersle ilgili bir doğaçlama konusu belirlemek:

Doğaçlamaya başlamadan önce, öğrencilere doğaçlama geliştirmeleri için doğaçlama konusu ile ilgili temel bir bilgi verilir.¹¹⁸ Verilen bu bilgide olaylar, durumlar veya roller öğretmen tarafından açık bir şekilde tanımlanmalıdır. Ancak olayın ya da durumun ayrıntıları verilmemeli, bunların öğrenci tarafından oluşturulması sağlanmalıdır.¹¹⁹ Örneğin *gybet* konusu işlenirken öğrencilere bir apartmanda yaşayan kadınların birbirleri hakkında yaptıkları konuşmaları canlandırmaları istenebilir. Bunların ne şekilde ve ne hakkında konuştukları öğrenciler tarafından oluşturularak canlandırılacaktır.

---

¹¹⁴ Esra Ömeroğlu, “Yaratıcı Drama Eğitiminin İngiltere’de Okul Öncesi Eğitiminde Kullanılmasıyla İlgili Bir İnceleme”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985 -1995**, s. 118

¹¹⁵ Tülay Üstündağ, **Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü**, s. 30

¹¹⁶ Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 36

¹¹⁷ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 23

¹¹⁸ N. Aral ve Diğerleri, **Drama**, s. 116; F. Tezel, Şahin, “Rol Oynama ve Doğaçlama”, **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 153

¹¹⁹ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 141

2. Öğrencileri gruplara ayırmak ya da doğaçlama için bir grup oluşturmak:¹²⁰

Doğaçlamalar tüm sınıfla yapılabileceği gibi, sınıf içinden seçilecek bir öğrenci veya bir grup öğrenci tarafından da yapılabilir. Eğer tüm sınıfın katılımıyla bir doğaçlama yapılacaksa sınıfın gruplara bölünmesi gerekir.¹²¹

3. Öğrencilerin canlandırmaları için zaman vermek:¹²²

Doğaçlamalarda canlandırma etkinlikleri öğrencilerin kendi deneyimlerinden oluşur. Yani, öğrenciler öğretmenin yönlendirmesi doğrultusunda oynayacakları metni zihinlerinde oluşturarak hemen oynarlar.¹²³ Bunun için öğrencilere doğaçlama geliştirmeleri için zaman verilmelidir. Bu süre bir ders saati içinde 5- 7 dakika olabilir. Ancak öğretmen gerek gördüğü takdirde ve doğaçlamanın ilk defa uygulanacağı sınıflarda süre biraz uzun tutulabilir.¹²⁴ Bu zaman zarfında her grup kendi doğaçlamasını hazırlamak üzere aralarında konuşurlar.

4. Doğaçlamanın öğrenciler tarafından sınıf ortamında canlandırılması:¹²⁵

Öğrenciler aralarında hazırladıkları doğaçlamaları sınıfta canlandırırlar. Doğaçlama süreci esnek bir yapıya sahiptir. Öğretmen gerekli gördüğü takdirde aralara girerek öğrencileri yönlendirir.¹²⁶

5. Değerlendirme:

Son aşama, öğrencilerin doğaçlamadaki deneyimlerini öğretmen ve arkadaşlarıyla paylaşmalarını içeren değerlendirme aşamasıdır.¹²⁷ Değerlendirme sürecine bütün sınıfın katılımının sağlanması daha yararları olur.. Öğretmen de öğrencilerin yaşadıklarıyla konu arasında bağlantı kurar ve konu ile ilgili ayet ve hadisleri ilave eder.

---

¹²⁰ Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 22

¹²¹ Mahiye Morgül, **a.g.e.**, s. 36

¹²² N. Aral ve Diğerleri, **a.g.e.**, s. 116; Mahiye Morgül, **a.g.e.**, s. 36

¹²³ Tülay Üstündağ, "Bir Yöntem Olarak Yaratıcı Drama", **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, Mürüvvet Bilen, s. 192

¹²⁴ Mahiye Morgül, **a.g.e.**, s. 22

¹²⁵ N. Aral ve Diğerleri, **Drama**, s. 116; Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 22

¹²⁶ Tülay Üstündağ, **Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü**, s. 24

¹²⁷ N. Aral ve Diğerleri, **a.g.e.**, s. 116; Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 37

Doğaçlamada öğrenciler ilk başlarda zorlanırlar, bunun neticesinde cümleler kısa ve sınırlı olabilir. Doğaçlamanın akışı kesintiye uğrayabilir.¹²⁸ İlköğretim döneminde çocukların dinle ilgili bilgilerinin, kelime ve kavramlarının sınırlı olduğu düşünüldüğünde, konu ile ilgili önceden kavramsal bilgilerin verilmesi gerekir.¹²⁹ Isınma aşaması bu eksikliğin giderilmesine yönelik kullanılabilir. Böylece çocukların doğaçlama yapmaları kolaylaştırılmış olur.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde bazen saptanan bir hedefe göre doğaçlama yapılması istenebilir, veya daha çok drama lideri olarak Din Kültürü öğretmenin ulaşmak istediği hedefler doğrultusunda sürdürülür. Ancak uygulama esnasında şu ilkelere dikkat etmelidir:

- Doğaçlamalar boyunca din dersi öğretmeni belirlenen amacı hiç aklından çıkarmamalıdır.
- Öğrenciler amaçla ilgili olarak öğretmene herhangi bir soru sormamalı ve kendi yorumuna göre doğaçlamayı oynamalıdır.
- Öğrenci dikkatini rolüne vermelidir.
- Doğaçlama öğretmenin uygun gördüğü süre devam etmelidir.¹³⁰

Din Kültürü öğretmeni dersle ilgili bir doğaçlama konusu belirlerken burada amacı da söyler. Örneğin, *aldatma* konusunda doğaçlama için öğrencilere şöyle bir başlama noktası verilebilir.

Doğaçlama örneği: İki arkadaş okul bahçesinde dolaşıyor.

Birinci çocuk daha önce vermiş olduğu birlikte çarşıda dolaşma sözünden aldatarak caymak istiyor.

İkinci çocuk arkadaşıyla çarşıda gezmeye çok hevesli ve bunu yapmak için arkadaşını bahanelerinden vazgeçirerek onu ikna etmeye çalışıyor.

---

¹²⁸ F. Tezel Şahin, Rol Oynama ve Doğaçlama, **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 151

¹²⁹ A. Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 141

¹³⁰ Tülay Üstündağ, **Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü**, s. 76

8. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE ROL OYNAMA TEKNİĞİNİN KULLANIMI

Rol oynama, kullanımını yaygın olan bir drama tekniğidir. Rol oynama uygulamaya konmadan önce ısınma çalışmalarlarıyla öğrencilerin hem rol yapmaya hem de konuya hazırlanması sağlanır. Sonra ders konusuyla ilgili bir durum seçilir ve bir grup öğrenci tarafından diğer öğrencilerin önünde konu dramatize edilir.¹³¹

Drama yönteminin aşamaları içinde rol oynamaya geçmeden önce hazırlık aşamasıyla öğrencilerin zihinsel ve duygusal yönden derse hazırlanması sağlanabilir. Din dersinde rol oynama tekniğinin sınıf içinde uygulanması şu aşamalar içinde gerçekleşir.

1. Sınıfta rol oynama ortamını oluşturmak:

Sınıfta olumlu bir öğrenme ortamı oluşturmak öğretmenlerin en başta gelen görevleri arasındadır. Rol oynama yönteminin etkili bir şekilde uygulanması için, öğrencilerin kendilerini rahat ve güvende hissetmeleri, değerli olduklarını anlamaları önemlidir.¹³² Çünkü böyle bir ortamda öğrenciler rol oynamaya motive olarak, korkmadan rol içinde kendinî ifade edebilecektir. Bunun için din dersi öğretmeni önce olumlu bir öğrenme ortamı oluşturmalı, ardından rol oynama için öğrencileri teşvik ederek motivasyonlarının yükselmesini sağlamalıdır.¹³³ Olumlu öğrenme atmosferine ek olarak bütün drama etkinliklerinde olduğu gibi rol oynamada da sınıfın fiziksel ortamının düzenlenmesi gerekir.

2. Rollerini belirlemek ve öğrencilere tanıtmak:

Öğrencilerin karakterleri iyi bir şekilde canlandırabilmeleri için bu karakterlerin özelliklerini tanımaları gerekir. Bunun için ilk önce oynanacak rollerin belirlenmesi ve rollerin genel özellikleri öğrencilere tanıtılması yerinde olur.¹³⁴ Bu esnada dikkat edilmesi gereken husus, kazandırılacak olan davranış alanı dikkate alınarak rollerin özellikleri vurgulanmalıdır. Örneğin, bir insanın *kıskançlık* gibi

¹³¹ Recai Doğan - Cemal Tosun, **İlköğretim 4., ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, s: 238.

¹³² Ahmet Saban, **Öğrenme Öğretme Süreci**, s. 262; H. İbrahim Yalın, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, s. 66; Esra Ömeroğlu, Yaratıcı Drama Eğitiminin İngiltere’de Okul Öncesi Eğitimde Kullanılmasıyla İlgili Bir İnceleme, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995** s. 120.

¹³³ Özcan Demirel, **Öğretme Sanatı**, s. 86

¹³⁴ H. İ. Yalın, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, s. 66

duyuşsal alanla ilgili bir davranış konu ediliyorsa öğretmen tarafından öğrencilere bu özellik belirtilerek rolün oynanması istenebilir. Bu bilgilendirme, çocukların ilk başlarda karakter özelliklerini kolayca ayırt edememelerinin getireceği zorluklar için bir önlem olarak düşünülebilir.¹³⁵

Öğrencilere rolleri tanıtmak için önceden rol kartları hazırlanabilir.¹³⁶ Rol oynama tekniğinde, öğrencilerin canlandırabilecekleri karakterler hakkında özet bilgilerin bulunduğu rol kartlarının hazırlanması etkili bir uygulama için yardım sağlar. Bunun için Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni konuyla ilgili rol kartları hazırlayarak bunları her yıl kullanmak üzere arşivleyebilir. Örneğin, 4. sınıf ailem ve din ünitesinde yer alan *kardeşlerimle iyi geçinirim* konusunda farklı iki aileden iki kardeşin durumunu gösteren rol kartı Şu şekilde hazırlanabilir:

Rol kartı örneği:

<p>Ayşe: 10 -11 yaşlarında kardeşini seven, sayan ve ona değer veren anlayıőlı bir çocuk.</p> <p>Ahmet: 14-15 yaşlarında sinirli, kardeşini seven ancak hep kendi isteklerini ona kabul ettirmek isteyen bencil bir çocuk.</p>	<p>Mehmet : 7-8 yaşlarında ablasını seven onunla iyi geçinen bir çocuk .</p> <p>Rabia: 16-17 yaşlarında kardeşini gözetip koruyan, onunla ilgilenen, oyun oynayan iyi bir abla.</p>
--	---

Bu rol kartına anne baba da eklenebilir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni farklı konularda buna benzer değişik rol kartları hazırlayabilir.

3. Roller için öğrenciler seçmek:

Oyunda rol olacak öğrenciler gönüllülük esasına göre ve yetenekli olup olmadıkları göz önünde bulundurularak seçilmeli; hiçbir şekilde öğrenciler istemedikleri rolleri oynamaları için zorlanmamalıdır.¹³⁷ Ancak hep yetenekli

¹³⁵ F. Tezel Şahin, “Rol Oynama ve Doğaçlama”, **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, s. 141.

¹³⁶ Sıla Ay, **Yabancı Dil Öğretiminde Dramanın Kullanımı**, s. 62

¹³⁷ Ahmet Saban, **Öğrenme Öğretme Süreci**, s. 262; H. İ. Yalın, **a.g.e.**, s. 66; Mübeccel Gönen-Nursel Uyar Dalkılıç, **Çocuk Eğitiminde Drama**, s. 56.

öğrencilerin canlandırmada rol almalarının önüne geçilmeli; farklı öğrenciler rol yapma için cesaretlendirilmelidir. Özellikle de çekingen öğrencilerin teşvik edilerek rol oynamaya katılmalarına ve çekingenliklerini aşmalarına yardımcı olunabilir.¹³⁸

4. Rollerin oynanması:

Rol oynama için seçilmiş öğrenciler sınıfta diğer öğrencilerin önünde rollerini canlandırır. Öğrenciler rol oynarken eleştirilmemelidir. Daha sonra değerlendirme bölümünde de eleştiri konusunun rol yapan öğrenci olmadığı, davranışın kendisi olduğu bütün sınıfa bildirilmelidir.¹³⁹ Bu şekilde daha sonra rolünden dolayı öğrencilerin arkadaşları arasında alay konusu olmasının önüne geçilmiş, öğrencilerin daha sonra rol oynamaya katılmalarında isteksizlik göstermeleri engellenmiş olur.

5. Değerlendirme:

Son aşama olan değerlendirmede öğrencilerin rol içindeki duyguları ve düşünceleri alınır. İzleyici olan diğer öğrencilerin görüşlerine de yer verilir.¹⁴⁰ Ayrıca bu aşamada din dersi öğretmeni konunun ana fikri üzerinde durur. Konuyla ilgili ayet ve hadisler tepegözden yansıtılarak öğrencilerden canlandırma sırasındaki yaşadıklarıyla bu metinler arasında ilişki kurmaları istenebilir.

Her zaman olmasa da ara sıra izleyici konumunda olan öğrencilerden biri seçilerek aynı rolü oynaması sağlanabilir. Aynı rolde oynayan öğrencilerin fikirleri karşılaştırılarak sınıfla birlikte değerlendirilir. Böylece öğrencilerin farklı bakış açılarıyla olaylara bakması sağlanarak çok yönlü düşünebilmesinin önü açılmış olur.

9. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE ROL DEĞİŞTİRME TEKNİĞİNİN KULLANIMI

Rol oynama tekniği içinde düşünülebilecek diğer bir drama etkinliği de rol değiştirmedir. Rol değiştirme öğrencinin bir karakterin özelliğini canlandırmasının ardından buna zıt bir başka karakter özelliğini canlandırmasına dayanır. Bu şekilde öğrenci her iki rolde yaşadıklarını karşılaştırarak öğrenme fırsatı yakalayabilir.¹⁴¹

¹³⁸ Leyla Özyürek, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, s. 50; Kamuran Çilenti, **Eğitim Teknolojisi ve Öğretimi**, s. 66.

¹³⁹ Ahmet Saban, **Öğrenme Öğretme Süreci**, s. 262; Alev Önder **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 22; Tülay Üstündağ, a.g.m., s. 191.

¹⁴⁰ Ahmet Saban, **a.g.e.**, s. 262; H. İbrahim Yalın, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, s. 66.

¹⁴¹ Alev Önder, **a.g.e.**, s. 138.

Rol değiştirmenin, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde ahlâkî ikilemlerin karşılaştırılması açısından etkili bir etkinlik olduğu söylenebilir.¹⁴² Yine insan ilişkileriyle ilgili çatışmaların rol değiştirme tekniği ile işlenmesiyle öğrencilerin başka insanları anlama ve onların bakış açısı ile bakmalarına yardımcı olur. Denilebilir ki, bu Şekilde başkalarını anlama, din öğretiminin amaaları arasında bulunan hoş görülü olma, saygı duyma ve empati gibi becerilerin öğrencilere kazandırılmasında etkilidir.

Rol değiştirme etkinlikleri için sınıfta rol oynama tekniğindekine benzer rol kartları hazırlanabilir ve öğrenciler rollerini değiştirerek canlandırma yapabilirler. Örneğin 4. sınıf *Yaratana ve Yarattıklarını Sevelim* nitesi içinde yer alan *Sevelim, Sevillelim: Sevgi Karşılıklıdır* konusunda birbirini seven iki kişinin davranışları canlandırılır. Öğrenciler rol değiştirerek birinin sevdiği diğerinin sevmediği iki kişinin durumunu canlandırır. Canlandırmalar sonunda öğrenciler yaşadıkları duyguları bütün sınıfla paylaşırlar.

Yine *yalan, hırsızlık* gibi konularda aldatan ve aldatılan, yalan söyleyen ve söylenilen ve hırsızlık yapan ve malı alınan kişilerin durumu rol değiştirme tekniği ile canlandırılabilir. Böylece ğrenciler birbirinin tam tersi roller içinde istenen ve istenmeyen davranışları daha iyi karşılaştırma imkânı yakalarlar ve bu türden davranışların ne gibi sonuçlarının olduğunu görebildikleri bir ortamda bulunurlar.

10. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE ZİHİNDE CANLANDIRMA TEKNİĞİNİN KULLANIMI

Zihinde canlandırma etkinlikleri, dramada kullanılan tekniklerden biridir. Zihinde canlandırma iki Şekilde olur. Birincisi ğrencilerin geçmiş yaşantılarına ilişkin bir olayı veya konuyu zihinlerinde gözlerini kapatarak düşünmeleridir. İkinicisi ise öğretmenin vereceği talimatlar doğrultusunda öğrencilerin zihinlerinde canlandırma yapmasıdır.¹⁴³

Zihinde canlandırma Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde hem ısınma aşamasında hem de değerlendirme aşamasında kullanılabilir. Isınma aşamasında din

¹⁴² Halit Ev, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi ğretmenlerinin Yöntemler Konusundaki Yeterlilikleri ile İlgili ğretmen Adaylarının Görüşleri”, **Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi alışma Toplantısı I**, s. 116

¹⁴³ Alev nder, **Yaşayarak ğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 111.

dersi öğretmeni günlük yaşamla ilgili güncel olayları ya da öğrencilerin geçmiş yaşantılarıyla ilgili durumları dersin konusuna göre öğrencilerin zihinlerinde canlandırmasını isteyebilir. Örneğin 4.sınıftaki *Sevinç Ve Üzüntülerimizi Paylaşım* ünitesinden, *Sevinçlerimizi Paylaşım* konusunda öğretmen dersin başında öğrencilerden en sevinçli oldukları durumları arkadaşlarıyla ya da ailesiyle nasıl paylaştıklarını zihinlerinde canlandırmalarını isteyebilir. Bununla birlikte din dersi öğretmenleri öğrencilerin canlandırabilecekleri hayali durumlar da oluşturarak, kendi yönergeleri doğrultusunda öğrencilerin zihinlerinde canlandırma yapmasını isteyebilirler. Böylece öğrencilerin derse konsantre olmaları sağlanır.¹⁴⁴

Zihinde canlandırma drama etkinliklerinin sonunda da kullanılabilir. Etkinlik sonunda din dersi öğretmeni, öğrencilerin sıralarına yaslayarak, 3-4 dakika biraz önce ne yaptıklarını, ne yaşadıklarını, neler hissettiklerini zihinlerinde canlandırmalarını isteyebilir.¹⁴⁵

Zihinde canlandırma, din dersinde benzetmelerin kullanıldığı ayet ve hadislerin öğrenciler tarafından zihinde somutlaştırılarak anlaşılmasına katkı yapar, hatırlama miktarını ve öğrenme düzeyini artırır. Ayrıca zihinde oluşturulan görüntü konuların içselleştirilmesini sağlar.¹⁴⁶

11. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE KUKLANIN KULLANIMI

Kültürümüzde bir eğlenme aracı olarak kullanılan kuklalar, insanları eğlendirirken aynı zamanda eğitmişlerdir. Kuklalara karşı çocukların ilgisi oldukça fazladır ve kuklaların sınıf ortamında kullanılması çocukların derse olan dikkat ve ilgisini artırır; ders boyunca canlı kalmalarını sağlar. Dramatik etkinlikler içinde kukla kullanımı, öğrencilerin kavram gelişimine katkı sağlar,¹⁴⁷ dinî kavramları kullanarak pekiştirmelerine ve anlamlandırmalarına yarar.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde kuklalar yoluyla çocukların bildiği dersin konusuna uygun hikâyeler, öyküler, canlandırılabilir.¹⁴⁸ Buna ek olarak yine

¹⁴⁴ Alev Önder, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, s. 140.

¹⁴⁵ Alev Önder, *a.g.e.*, s. 111.

¹⁴⁶ Alev Önder, *a.g.e.*, s. 110.

¹⁴⁷ Asiye Karadağ, *Okul Öncesinde Dramatik Etkinlikler*, s. 4; Alev Önder, *a.g.e.*, s. 146; Mübeccel Gönen-N. Uyar Dalkılıç, *Çocuk Eğitiminde Drama*, s. 57

¹⁴⁸ Mübeccel Gönen-N. Uyar Dalkılıç, *a.g.e.*, s. 58

ders konusuyla ilgili Nasrettin Hoca fıkraları gibi çok bilinen fıkralar kuklalar yoluyla canlandırılabilir.

Bazı öğrenciler rol oynama ve doğaçlama tekniklerine katılmakta ve kendilerini ifade etmede çekingenlik gösterebilirler. Kuklalar yoluyla çekingen öğrencilerin güven kazanmaları ve kendilerini ifade ederek drama etkinliklerine katılmaları sağlanmış olur.¹⁴⁹

Pek çok kukla çeşidi olmakla birlikte sınıf içinde din derslerinde, yapımı ve kullanılması en kolay olan “çomak kukla” kullanılabilir. Çomak kuklanın yapılması oldukça kolaydır. Malzeme olarak kartondan yararlanılır. Karakterler karton üzerine çizilir, kesilir, boyanır ve arka yüzüne uzun bir çubuk dikey veya yatay olarak tutturulur. Ayrıca, oyuncak bir bebeğin başına bir ip bağlanarak kukla olarak kullanmak da mümkündür.¹⁵⁰ Sınıf içinde ön tarafa öğrencilerin kukla oynatabilecekleri bir sıra veya iki sandalye konularak, bir kukla sahnesi oluşturulabilir.¹⁵¹

12. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE ÖYKÜ / OLAY CANLANDIRMANIN KULLANIMI

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde dinî hikâyelerin drama yöntemiyle canlandırılması değerlerin edinilmesi bakımından en etkili yollardan biridir. Bu teknikle Kur'an ve hadislerde anlatılan kıssalar, İslam tarihinde yaşanan olaylar, dinî içerikli olan çeşitli hikâyeler canlandırılabilir. Özellikle Mevlana gibi mutasavvıflardan alınan dersin konusuna uygun hikâyeler bu teknikle canlandırılabilir, ayrıca Yunus Emre, Mehmet Akif ve diğer şairlerin şiirleri de bu teknikle ele alınarak işlenebilir. Böylece din öğretimi, öğrencilerin kültürel yönden zenginleşerek burada geçen değerleri anlamasını sağlamış ve kendisinden beklenen kültürleme görevini yerine getirmiş olacaktır. Din derslerinde dinî hikâyelerin bu teknikle işlenmesi, yapısı gereği soyut olan *adalet*, *sabır*, *vakar* gibi kavramları hikâye içinde somutlaştırarak öğrencilerin kavramasını kolaylaştıracaktır.¹⁵² Bunun yanında öğrenciler dinî hikâyelerdeki kahramanlarla özdeşleşerek dinî ve ahlâkî

¹⁴⁹ Alev Önder, **a.g.e.**, s. 146

¹⁵⁰ Asiye Karadağ, **Okul Öncesinde Dramatik Etkinlikler**, s. 26

¹⁵¹ Asiye Karadağ, **a.g.e.**, s. 26

¹⁵² Selahattin Parlador, **Din Eğitimi Bilimine Giriş**, s. 88

davranışları kazanabilirler.¹⁵³ Ayrıca öğrenciler dinî hikâyeleri dinlemek yerine canlandırdıkları zaman öğrenmeleri daha kalıcı olacaktır.¹⁵⁴

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde dinî hikâyeler bir ders saatinin tamamını alacak şekilde işlenebileceği gibi daha az bir süre ayrılarak da işlenebilir. Din derslerinde dinî hikâyeler canlandırılırken şunlara dikkat edilmelidir:

- Dinî hikâyeler canlandırılırken süreç ve roller çok karmaşık olmamalıdır.
- Rol sayısının olabildiğince az olmasına özen gösterilmelidir. Böylece öğrencilerin anlaması kolaylaşır.
- Roller oynanırken dinî hikâyelerdeki sözel ifadeler çok uzun olmamalı ve öğrencilerin ifade edebilecekleri sadelikte kelime ve kavramların seçilmesine dikkat edilmelidir. Bunu sağlamak için gerektiği takdirde dinî hikâyelerin ana fikirleri veya verdikleri mesajlar bozulmadan bir takım değişikliklere gidilebilir.¹⁵⁵

Bunlara ek olarak din dersi öğretmeni dinî hikâyelerle öğrencilere kazandırılacak hedef davranışları göz önüne alarak hikâyenin niçin anlatıldığını, ana fikrinin ne olduğunu söylemelidir.¹⁵⁶

Dinî hikâyelerin günümüze getirilerek öğrenciler açısından anlaşılır kılınması için değerlendirmede öğretmen şu soruları sorabilir: Hikâyenin geçtiği dönemde sosyal durum nasıldı? Bu hikâyede anlatılan ilişkiler günümüz toplumunda benzer ne tür ilişkilerle açıklanabilir? Bu hikâye ne gibi duyguları içine alır ya da bu hikâyede yaşanan dinî duygular nelerdir? Bu hikâye günümüz toplumunda nasıl okunabilir ya da tekrar oluşturulabilir?¹⁵⁷

Dinî hikâyeler, aynı zamanda inananların örnek alabilecekleri dinî davranış ve değerleri barındırmaktadır. Bu davranışların günümüz toplumunda nasıl tezahür edeceğini anlamak için dinî hikâye esas alınmak üzere öğrenciler tarafından farklı

---

¹⁵³ Mustafa Öcal, **Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar**, s. 87

¹⁵⁴ Cahit Kavcar, “Türkçe Öğretiminde Dramatizasyon”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995** s. 43

¹⁵⁵ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 144.

¹⁵⁶ Beyza Bilgin, “Ahlâk Terbiyesinde Dinî Hikâyeler”, **DEAD**, s. 1.

¹⁵⁷ Katri Vappula, Dorothy Heathcote’s “Living Through Drama” in *General and Religious Education*, s. 14

öyküler, hikâyeler oluşturularak dramatize edebilirler. Öykü oluşturma ya da öykü tamamlama olarak da adlandırılan bu etkinlerde ya öğrenciler ders konusuyla ilgili bir hikâye oluşturlar ya da yarım kalmış bir hikâyeyi tamamlayarak canlandırma yapabilirler.¹⁵⁸ Bu şekilde öğrenciler hikâyede geçen davranışların ve değerlerin günlük hayatlarında ne işe yaradığını görme ve bunları sınıfta canlandırarak yapma fırsatı yakalayacaklardır.

Dinî hikâyeler içinde geçen duygular öğrenciler tarafından pandomim yoluyla canlandırılabilir. Hikâyede geçen duyguların yaşadığımız duygularla birleştirilerek ele alınması mümkündür. Örneğin, Kur'an'da geçen Yusuf kıssasındaki Yakup Peygamberin oğlunun ayrılığında doğan hüznü, çocukların çok sevdiğiniz birisinin yanınızdan ayrılmasıyla hissettiğiniz duygu arasında benzerlik kurarak pandomim yoluyla canlandırması istenebilir..

13. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE PARMAK OYUNUNUN KULLANIMI

Parmak oyununda öğrenciler bir hikâyeyi, şiiri ve olayı parmakları ile canlandırırlar. Canlandırılacak hikâye ve şiirlerin kısa ve dilinin anlaşılır olmasına özen gösterilmelidir. Bunun için hikâyelerdeki dinî kavram ve kelimeler çocukların seviyesine uygun olmalıdır. Bu teknik daha çok 4. ve 5. sınıflarda değişik dinî hikâye ve şiirlerin canlandırılmasında kullanılabilir .

Öğretmen hikâyeleri öğrencilerin parmakla canlandırmasından önce hikâyeyi onların iyice anlamasını sağlamalıdır. Canlandırmada hikâyenin cümlelerinin hangi parmakla ifade edileceğini öğrencilerine söylemelidir. Örneğin, şu cümlede başparmak veya işaret parmağı ya da sırasıyla hangi parmaklarını kullanacaklarını öğrencilerine göstermelidir.¹⁵⁹

14. DRAMA LİDERİ OLARAK DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ ÖĞRETMENİ

Günümüzde öğretmenin rolü her bakımdan farklılaşmıştır. Öğretmenin, yeni görevi; öğrencinin öğrenmesini kolaylaştırmak, öğrenciye öğrenme sürecinde rehberlik etmek, öğrenme sürecine öğrencinin katılımını ve katkısını sağlamak ve

¹⁵⁸ Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 48

¹⁵⁹ Mübeccel Gönen-N. Uyar Dalkılıç, **Çocuk Eğitiminde Drama**, s. 52

öğrenciyi sürekli güdülemek olmuştur.¹⁶⁰ Öğretmenin tarif edilen bu rolü ile drama etkinliklerinde lider olarak sergileyeceği rol birbiriyle örtüşmektedir. Bu anlamda drama yönteminin, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeninin sınıfta çağdaş eğitim anlayışına göre rol almasına katkı sağlayacağı söylenilebilir.

Drama lideri olarak öğretmenin öğrencilerin drama etkinlerine katılmalarını teşvik etmede ve kendilerini güvende ve rahat hissettikleri olumlu bir öğrenme atmosferinin oluşmasında önemli görevlerinin olduğu şüphesizdir.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde, drama etkinliklerinde lider din dersi öğretmenidir ve amacı din dersinin özel hedeflerini gerçekleştirmektir. Bu nedenle dersin hedeflerine göre etkinlikleri planlamalı, araç-gereç ve materyal seçimi yapmalıdır.¹⁶¹

Drama etkinliklerin sınıfta uygulanmasında planlama önem arz eder. Din dersi öğretmeni drama etkinliklerinden hangisini uygulayacağını önceden belirlemeli ve oyun aşamasındaki etkinliklerinde kendi rolünün ne olacağına karar vermelidir. Diğer bir anlatımla drama etkinliklerinde katılımcı mı olacağına yoksa kenardan yönlendirme mi yapacağına dair kararını önceden vermelidir.¹⁶² İlk defa uygulayacağı sınıflarda öğrencilerle birlikte etkinliklere katılması, yavaş yavaş yönlendirici bir rol üstlenmesi uygun olur..¹⁶³

Din dersi öğretmeni dersin hedef davranışları doğrultusunda etkinliklere müdahale yapabilir. Özellikle dersin hedeflerinden uzaklaşıldığı ve öğrencilerin etkinliklerde tıklandıkları anlarda araya girmelidir. . Din dersi için düşünüldüğünde dramatik etkinliklerde önemli olan oyun ve rol yapmak değil hedef davranışların kazandırılmasıdır. Son olarak din dersi öğretmeni değerlendirme aşamasında öğrencileri eleştirel bir yaklaşım benimsemeleri konusunda özendirmelidir.¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ M. Zeki Aydın, **Din Öğretiminde Yöntemler**, s. 57

¹⁶¹ Aysun Gürol, **Okulöncesi Eğitim Öğretmenleri ile Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi**, s. 39; Tülay Üstündağ, **a.g.e.**, s. 26.

¹⁶² Mahiye Morgül, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, s. 19.

¹⁶³ Alev Önder, **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, s. 96.

¹⁶⁴ Aysun Gürol, **a.g.e.**, s. 38-39; Mahiye Morgül, **a.g.e.**, s. 18

15. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE DRAMA YÖNTEMİNDE KULLANILACAK ARAÇ-GEREÇ VE MATERYALLER

Araç-gereç ve materyaller, öğretim yöntemlerinin desteklenmesi ve çoklu bir öğrenme ortamının sağlanmasında, öğrencilerin derse karşı ilgilerinin ve heyecanlarının artırılmasında önemli etkindir.¹⁶⁵ Din derslerinde de hedef davranışların öğrencilere etkili şekilde kazandırılmasında bir takım yardımcı araç-gereç ve materyallerin kullanımı önem arz eder.¹⁶⁶ Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derlerinde araç-gerecin önemini Doğan ve Tosun şöyle belirtmektedir:

*“Din dersi daha soyut konuları içerdiği için, öğretimi diğer alanlara göre daha fazla görsellik isteyen bir alandır. Günümüzde zaten çocuk, artık çok fazla dinî obje ile karşılaşmamaktadır. Karşılaşsa bile çoğu zaman bunun farkına varamamaktadır.”*¹⁶⁷

Drama yöntemi yapısı gereği, nesnelere farklı amaçlarla kullanım imkânı sağladığı için din öğretiminde konuların görselleştirilerek somutlaştırılmasını sağlar ve sözü edilen güçlüğü aşılmasında yardımcı olur.

Diğer öğretmenler gibi, din dersi öğretmenlerinin de araç-gereç ve materyal kullanma oranları düşüktür.¹⁶⁸ Drama yöntemi her türlü araç gerecin sınıfta kullanılmasına müsaittir.¹⁶⁹ Böylece hem din dersi öğretmenlerinin yardımcı araç kullanım oranı artacak hem de çoklu bir öğrenme ortamı sağlanmış olacaktır.

Bu yöntemin uygulanmasında öğretmen kuklalar, fotoğraflar, resimler, günlük gazete ve dergilerden alınmış makale, yazı vb. araç-gerecin sınıfa getirilmesini, bunlar üzerinde öğrencilerin konuşmasını sağlayabilir. Din eğitimcilerine göre sınıfta bu tür araç-gereçlerin kullanılması konuyla gerçek hayat arasında daha iyi bağlantı kurulmasına fırsat verir.¹⁷⁰

Din dersi öğretmeni, ders öncesinde öğrencilerin konuyla ilgili çeşitli araç gereçleri evde hazırlamasını isteyebilir. Öğrencilerin kartonlardan hazırlayacağı

¹⁶⁵ Nurettin Fidan, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, s. 14; Cevat Aklan, **Eğitim Ortamları**, s. 4

¹⁶⁶ Mualla Sıçuk-Beyza Bilgin, **Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri**, s. 159.

¹⁶⁷ Recai Doğan- Cemal Tosun, **İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, Pegema Yay., Ankara 2003, s. 158.

¹⁶⁸ Şuayb Özdemir, “Ortaöğretimde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç ve Gereçleri Kullanma Durumu”, **Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri**, İbav, Kayseri 1998, s. 181.

¹⁶⁹ Tülay Üstündağ, **a.g.e.**, s. 26.

¹⁷⁰ Mualla Sıçuk-Beyza Bilgin, **Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri**, s. 160

farklı nesnelerin modelleri sınıf ortamına getirilir. Bu öğrencilerin derse karşı hazır bulunuşluluğunu ve motivasyonunu yükseltir ve yaratıcılıklarının gelişmesine yardım eder. Daha öncede belirtildiği üzere, tepegöz, slâytlar, videolar, ses kayıt cihazları drama yöntemiyle birlikte kullanılabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİNDE KULLANILABİLECEK DRAMA YÖNTEMİYLE DERS İŞLENİŞ ÖRNEKLERİ

1. DÖRDÜNCÜ SINIF DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ:

Ders Planı	
Ders	: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
Sınıf	: 4. sınıf
Ünite	: Din ve Ahlâk Hakkında Neler Biliyorum?
Konu	: Selamlaşıyoruz.
Süre	: 1 Ders saati
Yöntem ve Teknikler	: Drama Yöntemi: Rol Oynama, Doğaçlama, Zihinde Canlandırma, Pantomim.
Araç-Gereçler:	Yazı tahtası, tepegöz, çalışma yaprakları, Kuran-ı Kerim meali, dramada kullanılacak malzemeler
Amaç	: İnsanların birbirleri ile selamlaşmalarının dinimizin tavsiyelerinden biri olduğunu fark eder.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni öğrencilere bugün yeni bir yöntemle ders işleyeceğini belirterek drama yöntemi hakkında öğrencilere kısa bir bilgi verir. Öğrencilere bu yöntemle işleyecekleri Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin neşeli ve zevkli geçeceğini anlatarak öğrencileri motive eder.

Isınma Aşaması

Öğrencilerin etkinliklerde kolayca kullanabilmesi için tepegözle günlük dilde kullanılan “Günaydın, İyi günler, Merhaba, Selam, Selamün Aleyküm, Hayırlı işler, İyi Günler, İyi Akşamlar, Hoşça kal.” gibi selam ifadeleri yansıtılır. Öğretmen sınıftan iki öğrenciyi tahtaya çağırır ve onları sınıfın önünde birbirlerine yansıtılan selam ifadelerinden birini veya birkaçını kullanarak sanki bir caddede karşılaşmışlar gibi selamlaşmalarını ister. Bu iki öğrencilere daha sonra sınıftan bir öğrenci daha çağırılarak selamlaşması sağlanır. Öğrenci sayısı 10 oluncaya kadar bu şekilde etkinlik devam ettirilir. Isınma etkinliği olarak, bir başka sınıfta bunun aksine öğrencilerin birbirlerine selam vermeden yürümeleleri de istenebilir.

Oynama Aşaması

Öğrencilerden üç bir grup oluşturarak evde aile üyelerinin nasıl selamlaştıklarını gösteren bir doğaçlama yapmaları istenir. Sabah uyanınca, işlerine veya okullarına gitmek üzere evden ayrılırken ve akşam eve dönünce aile üyelerinin nasıl selamlaştıklarını canlandırırlar.

Değerlendirme Aşaması

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni doğaçlama sonunda öğrencilerin ne yaşadıklarını sınıfla paylaşmasını sağlar.

Bu kısa değerlendirmeden sonra, öğrencilere selamlaşmanın insanlar arasındaki ilişkileri nasıl etkilediğini göstermek üzere rol oynama etkinliği için aşağıdaki ön metin tepegözle yansıtılır.

“Dede ve Torunları:

Mustafa dedenin eşi kısa süre önce vefat etmiş ve oğlunun evinde yaşamaya başlamıştır. Mustafa dede daha önce küçük bir kasabada yaşamıştı. Şehirdeki bu hayatına alışmakta güçlük çekmekteydi. Sabahları yürüyüş yapmak için evden çıktığında apartmandaki hiç kimse birbiriyle selamlaşmıyordu ve Mustafa dede bu duruma çok üzülüyordu. Bir gün yürüyüş dönüşü apartmanda birkaç kişiyle karşılaştı ve onlara selam verdi. Ancak onun selamına kimse karşılık vermedi. Mustafa dede eve geldiğinde torunları henüz okuldan gelmişlerdi. Torunları

dedelerinin moralinin bozuk olduğunu anlayarak ne olduğunu sordular ve çevresine oturdular.

Mustafa dede apartmandaki bu durumdan duyduğu rahatsızlığı torunlarına anlattı. Dinimizin selamlaşmayı insanlara tavsiye ettiğini söyledi. Selamlaşmanın insanlar arasındaki ilişkiyi güçlendirdiğini ifade etti. Okulda ve apartmanları arkadaşlarıyla selamlaşmalarını onlara öğütledi.”

Ro oynamada yukarıdaki metnin ikinci paragrafı canlandırılacaktır. Rol oynama için öğrenciler arasından Mustafa dede, üç tane torun olacak öğrenci seçilir. Dede rolünü öğretmen kendisi de oynayabilir. Sınıfın ön tarafına öğrenciler sandalyelerini alarak halka oluştururlar. Öğretmen Mustafa dede rolündeki öğrenciye rol esnasından üzüntülü olacağını söyler.

Değerlendirme Aşaması

Rol oynamadan sonra, rol oynayan öğrencilerin duygu ve düşünceleri kısaca değerlendirilir ve sınıftaki diğer öğrencilerinde görüşleri alınarak tartışma yapılır. Bu aşamada öğrencilere dedenin selamlaşmayı dinimizin tavsiye ettiğini söylediği hatırlatarak bu tavsiyeleri içeren bildikleri dinî metinleri söylemeleri ve hangisinde olduğu; dedenin yaşadığı duyguların neler olduğu sorulabilir. Ayetler Kur'an meallerinden öğrencilere buldurularak tahtaya yazılabilir. Bunlara selamlaşmayla ilgili birkaç tane hadis de ilave edilebilir.

Değerlendirmenin hemen ardından öğrencilere, selamlaşmanın kötü sonuçlarını göstermek amacıyla selamlaşmayan ve yolda karşılaşan iki kişi veya bir apartmanda oturan iki küs ailenin yaşadıkları pantomim yoluyla canlandırılabilir. Burada öğrencilerin canlandırmasına, selamlaşmadan kaçmak için insanların neler yaptıklarını söylemek şeklinde yardım edilebilir.

Değerlendirme Aşaması

Ders sonunda bütün öğrencilerin katılımıyla öğretmenin sorularının yönlendirmesi doğrultusunda bir değerlendirme yapılır. Son olarak, ders içindeki etkinliklerde yaşananlar zihinde canlandırma yapılarak ders bitirilebilir.

2. BEŞİNCİ SINIF DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ:

Ders Planı

Ders : Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi

Sınıf : 5. sınıf

Ünite : Toplumsal Görevlerimiz ve Din.

Konu : Yoksulları ve Zayıfları Gözetir, Onlara Yardım Ederim.

Süre : 1 Ders saati

Yöntem ve Teknikler : Drama yöntemi: Pantomim, Rol Oynama, Zihinde Canlandırma.

Araç-Gereçler: Yazı tahtası, tepegöz, slaytlar, Kuran-ı Kerim meali, dramada kullanılacak malzemeler

Amaç : Yoksul insanlara yardım etmeye istekli hale gelir.

Isınma Aşaması

Öğrencilere, yansıtıcı aletlerle ile yoksul insanların durumlarını gösteren değişik fotoğraflar yansıtır. Bu fotoğraflar üzerinde öğrencilerin konuşmasını sağlayacak şu sorular sorulabilir.

Bu kişiler neden bu durumdadırlar?

Bu duruma gelmelerinin sebepleri neler olabilir?

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni “Dinimizin bu konuda bize tavsiyeleri neler olabilir?” şeklinde öğrencilere sorular yöneltir ve öğrencilerle birlikte cevaplamaya çalışırlar. Öğretmen daha sonra öğrencilerin arkalarına yaslanarak gözlerini kapatmalarını ve onlara “şimdi bu kişilerin yerine kendinizi koyun diyerek” söylediklerini zihinlerinde canlandırmalarını ister. “Yoksulsunuz giyecekleriniz eskidi ve yenisini alamıyorsunuz ve yırtık elbiselerle insanlar içinde dolaşmak zorundasınız. Neler hissettiklerinizi iki dakika düşününüz.”

Değerlendirme Aşaması

Zihinde canlandırmadan sonra öğrencilerden birkaçına hissettikleri duyguları sınıfla paylaşması sağlanır.

Oynama Aşaması

Öğretmen toplumda insanların aynı koşullara sahip olmadığını, kiminin zengin kiminin de ihtiyaç sahibi olduğunu söyleyerek, Kur'an'daki geçen yoksulları düşünmeyen zenginlerin hikâyesini canlandıracaklarını söyler. Aşağıdaki hikâyeyi yansıtarak öğrencilerle birlikte okur.

“Yoksulları Düşünmeyen Zengin Bahçe Sahipleri”²⁹⁰

Zamanın birinde verimli bir bahçeye ortak olan üç varlıklı kişi yaşıyordu. Artık bahçedeki ürünleri toplama zamanı gelmişti. Ancak bu kişiler bahçenin ürünlerini kimseyle özellikle de yoksul insanlarla paylaşmak istemiyorlardı. Ve bu düşüncelerini aralarında zengin oldukları için kibirlenerek konuşuyorlardı. Üç kişi akşamdan yarın sabah erkenden kalkıp meyveleri toplamak üzere anlaştılar. Allah bu kişilerin bu niyetlerini bildiği için gece onlar uyurken, bir fırtına ile bütün bahçenin meyvelerini yere döktü ve ağaçlarını yerinden söktü.

Sabahleyin kalkıp, ürünlerinizi devşirecekseniz erkenden yola çıkın diyerek birbirine seslendiler. Yolda yürürken aralarında yine; hiçbir yoksulun ürünlerimizi alması için aramıza girmesine izin vermeyin diye konuştular.

Heyecanla vardıkları bahçelerinin fırtınayla harap olmuş halini görünce birbirlerine bakakaldılar ve herhalde yolumuzu şaşırdık dediler. İçlerinden biri herhalde biz yoksul insanlarla paylaşmama konusunda yanlış yaptık ve bu başımıza geldi diye söyledi. Sonuçta hepsi bu yanlış düşüncelerini anladılar ve pişman oldular. Belki rabbimiz bundan daha iyisini verir diyerek tövbe ettiler.”

Büyük bir bahçe resmi duvara yapıştırılır ve öğrencilerin varış noktası olarak belirlenebilir. Öğretmen, etkinlikte rol alacak öğrencileri seçer ve canlandırmadan önce onlara birkaç dakika süre verir.

---

²⁹⁰ Kalem 68/ 17-32

Değerlendirme Aşaması

Öğrenciler bu hikâyeyi canlandırdıktan sonra, duygu ve düşüncelerinin neler olduğu konusunda bir değerlendirme yapılır. Öğrencilere bu hikâyede yaşanan dinî duyguların neler olduğu, benzer ilişkilerin günümüzde nasıl işlediği ve yoksullara günümüzde nasıl yardım edilebileceği sorulabilir.?

Bu sorular öğrenciler tarafından cevaplandıktan sonra Allah ve Peygamberimiz bizlere ihtiyaç sahiplerine karşı tutumuzun nasıl olmasını ister sorusuna cevap olmak üzere ilgili ayet ve hadisler öğrencilere Kur'an meallerinden buldurularak tahtaya yazılabilir. Bu ayet ve hadisler üzerinde değerlendirme yapılır.

3. ALTINCI SINIF DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ:

Ders Planı

Ders : Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi

Sınıf : 6. sınıf

Ünite : Kötü Davranışlardan Kaçınalım.

Konu : Başkalarına zarar vermek kul hakkı yemektir.

Süre : 1 Ders saati

Yöntem ve Teknikler : Drama yöntemi: Pantomim, Öykü/olay canlandırma, Zihinde Canlandırma.

Araç-Gereçler: Yazı tahtası, tepegöz, çalışma yaprakları, Kuran-ı Kerim meali, dramada kullanılacak malzemeler

Amaç : Başkalarına zarar verici davranışlarda bulunmanın aynı zamanda kul hakkı yemek olduğunu kavrar.

Isınma Aşaması

Öğretmen sınıfta öğrencilere kısa bir oyun oynayacaklarını söyleyerek derse başlar. Sınıftan birkaç öğrenci seçilerek kulaklarına öğretmen tarafından bir

haksızlığa uğradığınızda göstereceğiniz davranışları sözsüz olarak canlandırınız diye söylenir. Diğer öğrenciler de, bu öğrencilerin pandomimde hangi durumu canlandırıldığını bulmaya çalışırlar. Öğrencilerin haksızlık yapıldığını bulmaları konusunda öğretmen öğrencileri yönlendirir. Öğrencilere kendilerine yapılan haksızlıklardan unutmadıkları birini gözlerini kaparak düşünmeleri için bir iki dakika zaman verilir ve öğrencilerden bazılarının duyguları dinlenir.

Oynama Aşaması

Öğretmen öğrencileri sınıfın sayısına göre beşerli, altışarlı olarak gruplara ayırır. Her gruba hikâye oluşturacakları bir cümle verir.²⁹¹ Öğrenciler, verilen kısa cümlelerden mevcut konuya bağlı kalarak bir hikâye oluştururlar. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni gerektiğinde, konuyla ilgili ayet ve hadisleri, bu hikâyede kullanılmak üzere öğrencilere verebilir. Hikâye oluşturulması istenen cümlelerden bazıları şunlar olabilir:

“Haksızlık bu!”

“Hakkımı yedirtmem”.

“Hakkımı istiyorum”.

“Hakkımı almayı Allah’a havale ediyorum”.

“Hakkımı Âhirette alacağım”.

Öğrencilere bu cümlelerle kısa hikâyeler oluşturmakları için yaklaşık 10 dakika zaman verilir. Her grup hikâyesini tamamladıktan sonra hikâyeler grubun bir üyesi tarafından okunur. Bu hikâyelerden bir veya ikisi sınıf ortamında öğrenciler tarafından canlandırılır.

Değerlendirme Aşaması

Canlandırmadan sonra, canlandırmada rol alan öğrencilerin yaşadıkları duygu ve düşünceler de alınarak bütün sınıfın katılımıyla bir değerlendirme yapılır. Değerlendirmede hikâyelerde geçen ayet ve hadislerle ilişkili öğrencilere hatırlatılabilir.

---

²⁹¹ Hikâye oluşturma İlköğretimde Drama kitabından uyarlanmıştır.

Dersin sonuna doğru her gruptan bir öğrencinin katılımıyla oluşturulan bir grup tarafından konu ile ayet ve hadisler öğretmenin yardımıyla listelenerek sınıf panosuna asılır.

4. YEDİNCİ SINIF DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ:

Ders Planı

Ders : Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi

Sınıf : 7. sınıf

Ünite : Din Güzel Ahlâktır.

Konu : Kıskançlıktan, Yalan ve İftiradan Kaçınırım.

Süre : 1 Ders saati

Yöntem ve Teknikler : Drama yöntemi. Pantomim, Rol Oynama, Doğaçlama, Rol değiştirme, Zihinde Canlandırma.

Araç-Gereçler: Yazı tahtası, tepegöz, çalışma yaprakları, Kuran-ı Kerim meali, dramada kullanılacak malzemeler.

Amaç : Kıskançlık, yalan ve iftiranın dinimizce yasaklanan davranışlar arasında olduğunu başkalarına tavsiye eder.

Isınma Aşaması

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni öğrencilere bedenleri ile değişik kavramları bulmaya yönelik bir oyun oynanacağını sınıfta duyurur. Yalan, kıskançlık ve iftira kelimelerinin her bir harfi için bir öğrenciyi sınıfın önüne çıkarır. Her öğrencinin kulağına kendi harfini söyler. Sınıftaki diğer öğrenciler yalan kelimesi ile ilgili bir harfi söylediğinde, o harfi söylenen öğrenci bir adım öne çıkar ve bu şekilde öğrenciler kelimeyi tahmin etmeye çalışırlar. Kelimeler tamamlandıktan sonra öğrenciler yerlerine geçerler.

Oynama Aşaması

Öğretmen, öğrencilere kıskançlığın, yalanın ve iftiranın dinimizin kaçınmamız gereken davranışlar arasında saydığını ve bunların insanlar arasında düşmanlık ve kin gibi ahlâkî kötülöklere yol açtığını belirtir. Kıskanan, yalan söyleyen ve iftira atan insanların beden dilinin nasıl olabileceğini öğrencilerin düşünmesini ister. Daha sonra pantomim yoluyla bu davranışları canlandırmaları sağlanır.

Değerlendirme Aşaması

Bu etkinlikten sonra öğrencilerin duygu ve düşünceleri üzerinde kısa bir değerlendirme yapılır.

Öğrencilere yalan ve iftiranın insanlar için zararlarını görmelerini sağlayacak bir doğaçlama geliştirmeleri için zaman verilir.

Doğaçlama : Sınıfta Mehmet'in saati kaybolmuş ve arkadaşları çalmadığı halde Ali'yi suçlayarak ona iftira atmışlardır. Sınıftan bir öğrenci Ali rolünü, üç-dört öğrenci de iftiracı öğrenciler rolünü oynamak üzere seçilerek canlandırma yapılır. Doğaçlamadan sonra öğrencilerin neler hissettikleri ve düşündükleri sınıfla birlikte değerlendirilir.

Değerlendirme Aşaması

Değerlendirmede Ali'nin iftira yüzünden hissettiği duyguların üzerinde durulur.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni Ali'nin neler yaşadığını öğrencilerin daha iyi anlaması için rol değiştirme tekniğini uygular. İftira atan öğrencilerden biri Ali'nin rolünü oynayarak tekrar canlandırma yapılır. Canlandırmadan sonra iki rolde de oynayan öğrencilerin duygu ve düşünceleri sınıfla paylaşarak değerlendirme yapılır.

Son olarak öğretmen,konu ile ilgili ayet ve hadisleri öğrencilere verir. Sınıfta yapılan tüm etkinlikler zihinde canlandırılarak ders bitirilir.

5. SEKİZİNCİ SINIF DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ:

Ders Planı

Ders : Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi

Sınıf : 8. sınıf

Ünite : İnanç ve Davranış İlişkisi.

Konu : Dürüst olmak

Süre : 1 Ders saati

Yöntem ve Teknikler : Drama yöntemi. Pantomim, Rol Oynama, Doğaçlama, Zihinde canlandırma

Araç-Gereçler: Yazı tahtası, tepegöz, çalışma yaprakları, Kuran-ı Kerim meali, dramada kullanılacak malzemeler

Amaç : Dürüst olmanın gereğine inanır.

Isınma Aşaması

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni öğrencilere gözlerini kapatmalarını, arkalarına yaslanarak söylediklerini düşünmelerini ister. Ahmet arkadaşıyla kütüphaneye gitmek için anlaşmış ancak buluşma saatinde arkadaşı gelmemiştir. Ayşe çarşıdan aldığı elbisenin defolu olduğunu eve gelince anlamış ve elbiseyi aldığı mağazayı arayarak elbisenin defolu olduğunu söylese de mağaza sahibi kendisinin defolu mal satmadığını belirterek elbiseyi geri almayı reddetmiştir. Sonuçta her ikisi aldatıldıklarından derin üzüntü duymuşlardır.

Oynama Aşaması

Isınma aşamasından sonra Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni rol oynama etkinliğine katılacak iki öğrenci seçerek aşağıda hazırlamış olduğu rol kartını onlara okuyarak bu karakterlere göre onların rol yapmalarını sağlar.

Rol Kartı Örneği:

Mehmet yedi yaşında bir çocuktur. Annesinin mutfakta olmadığı zaman onun yaptığı kekleri izinsiz yemektir. Annesi kendisini defalarca uyarmıştır. Buna rağmen kekleri görünce annesine verdiği sözleri unutarak yemekte daha sonrada kendisinin yemediğine dair birçok yalan uydurmaktadır.

15 yaşında olan ağabeyi Ali ise kardeşinin neden böyle davrandığını anlayamaz ve onun için üzülür. Ali kardeşine Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeninden öğrendiği dürüstlüğü kardeşine anlatmaya çalışır.²⁹²

Rol oynama öğrenciler tarafından dramatize edilir.

Değerlendirme Aşaması

Değerlendirmede, öğrencilerin etkinliklerde neler yaşadıkları sınıfça paylaşılır. Mehmet'in bu şekilde davranmasının sonuçlarının neler olacağı öğrencilere sorularak cevap aranır.

Öğretmen öğrencilere, dürüstlüğü Peygamberimizin özellikleri arasında yer aldığını söyler. Peygamberimizin, pazarda dürüst davranmayan satıcıya “aldatan bizden değildir” diyerek onu dürüst olamayan bu davranışından dolayı azarladığı söylenir.

Bu olay günümüzde pazardan başka nerelerde olabilir diye öğrencilerle dürüst davranmayan bir kırtasiyeci ile ondan kitap alacak bir öğrencinin durumu doğaçlama yoluyla canlandırılabilir. Bu doğaçlamada kırtasiyeci eski bir kitabı yeni diye öğrenciye satmaya çalışacak, öğrenci ise Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenin canlandırmadan önce vereceği ayet ve hadislerle ona dürüst davranmasını söylemeyi hedefleyecektir.

Değerlendirme Aşaması

Ders sonunda bütün sınıfın katılımıyla bir değerlendirme yapılır. Dürüst davranmayan insanlara Hadislerde ve ayetlerde ne denilmektedir sorusuna cevap aranır.

---

²⁹² İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretim Kılavuzu 8, M. E. Basımevi, İstanbul 2002, s. 71

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, ilk önce bir eğitim ve öğretim yöntemi olarak drama ele alınmış, dramanın eğitim bilimlerindeki yeri üzerinde durulmuştur. İkinci olarak drama yönteminin Din Kültürü ve Ahlâk derslerinde kullanımının din öğretimine sağlayacağı yararlar konu edilmiş ve etkili şekilde nasıl kullanılabileceği araştırılmıştır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde dramanın kullanımının öğrencilere üst düzey bilişsel ve duyuşsal davranışların kazandırılmasında en iyi öğrenme yollarından biri olduğunun gerekçeleri ele alınmıştır. Sonuç olarak bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Drama, geleneksel din eğitiminde hakim olan ezber yerine anlamlı öğrenmenin oluşmasında etkili bir yöntemdir. Anlamlı öğrenme dinî bilgilerin kalıcı ve tam olmasında önemli rol oynar.

2. Din öğretiminde yöntem arayışları son yıllarda hız kazanmıştır. Çağımızda aranan insan özelliklerinin farklılaşması, klasik yöntemlerin istenilen nitelikleri öğrencilere kazandırmadaki yetersizliği ve eğitim bilimlerinde kullanılan yeni yöntem ve teknikler, yöntem arayışlarının hızlanmasının nedenleri arasında sayılabilir. Din öğretimindeki yöntem arayışlarında, öğrenci merkezli eğitime geçilmesinin gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Diğer bir anlatımla öğrenme-öğretme sürecinde, öğrencilerin aktif olduğu, öğretmenlerin rehberlik rolünü üstlendiği öğretim yöntemlerinin kullanılmasının önemi vurgulanmaktadır. Din öğretiminde öğrenci merkezli bir eğitimin sürdürülmesi öğrencilerin öğrenme sürecine doğrudan katılımıyla mümkündür. Drama yönteminin öğrencilerin yaşantısına dayanması, onların bütün duyu organlarını öğrenmede aktif kılması nedeniyle din öğretiminde öğrenci merkezli bir eğitimin uygulanmasını sağlayacak yöntemlerden biri olduğu söylenebilir.

3. Drama yönteminin, öğrencilerin ilk elden yaşantı edinmesine fırsat vermesi din öğretiminin, onların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal gelişimini bir bütün olarak ele alan bir sürece dönüşmesine yardımcı olur. Ayrıca, oyun temel alınarak

düzenlenen eğitim durumları ile din öğretiminde öğrencilerin eğlenme ihtiyacı karşılanmakta; yaşanan haz ile öğrenme zevkli ve çekici hale gelmekte ve öğrencilerin öğrenmeye, din dersine karşı olumlu tutum geliştirmesine dolayısıyla yaşam boyu öğrenme alışkanlığı kazanmaları hususunda katkı sağlanmış olmaktadır.

4. Din öğretiminde drama yönteminin kullanılması, öğrencilerin beyninin iki yarım küresini de etkin şekilde kullanmalarını sağlaması sebebiyle yaratıcılık yeteneklerinin ve duygularının gelişmesine imkân tanıyan bir öğretim sürecinin sürdürülmesini sağlar. Buna ilaveten drama öğrencilerin, beyin hücrelerinin arasındaki ilişkiyi ve bağları artırarak zengin yaşantılar geçirmesini de sağlaması bakımından zihin gelişimi için de etkili bir yöntemdir.

5. Dinin tarihsel boyutu drama yöntemiyle günümüze getirilir ve drama günümüz açısından öğrenciler tarafından dinî bilginin yorumlanmasına ve anlamlandırılmasına katkıda bulunur. Yine bu yöntem dinî bilgi ile hayat arasında bağlantı kurulmasını sağlayarak, öğrencilerin bilgilerini günlük hayatta kullanabilme becerisini geliştirir.

6. Drama yöntemi soyut ahlâkî ve dinî kavramların ve değerlerin somutlaştırılmasında, bunların öğrenciler açısından anlaşılır kılınmasında etkili bir yöntemdir. Bu sayede din öğretiminde öğrencilerde sağlıklı bir dinî kavram oluşumu ve gelişimini sağlayacak bir öğrenme öğretme süreci uygulanmasını sağlar.

7. Dinî ve ahlâkî değerlerin öğrencilere kazandırılması din eğitiminin genel amaçları arasında yer almaktadır. Drama yöntemiyle öğrenciler kendilerini başkalarının yerine koyarak öğrenirler. Onların, bir başkasının rolüne girmeleri değerlerin içselleştirilmesi, başkalarına karşı hoşgörülü olma ve empatik tutum kazanmada önemli rol oynar.

Sonuç olarak drama yönteminin din öğretiminde kullanılmasının en önemli gerekçesi, bilişsel üst düzey becerilerin gelişmesini sağlaması yanında, esas din ve değer gibi duyuşsal niteliklerin gelişmesi için çok uygun bir yöntem değeri taşıyor oluşudur.

Bu araştırmanın sonunda şu önerilerin dikkate alınmasını söylemek mümkündür.

1. Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin bilgi eksiklerinin giderilmesi için dramayla ilgili hizmet içi eğitim kursları düzenlenmelidir.

2. Din öğretimi özel öğretim yöntemleri derslerinde ve uygulama ile ilgili etkinliklerde ayrıca drama yöntemi üzerinde durulması veya programa ayrı bir drama deri konulmalıdır.

3. Öğretmenlerin faydalanacakları drama yöntemiyle ilgili örnek çalışma yaprakları, klavuz öğretmen kitapları hazırlanmalıdır.

4. Kur'an'da ve hadislerde geçen kıssalar drama yöntemiyle işlenişini gösteren uygulama örnekleri hazırlanmalıdır.

5. İlköğretim Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi programına göre öğretmenlerinin kullanabilecekleri drama örnekleri çoğaltılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Kamile Ün., **Aktif Öğrenme.**, Eğitim Dünyası Yay., İzmir 2002.
- Adıgüzel, H. Ömer., **Oyun ve Yaratıcı Drama İlişkisi**, A.Ü.E.B.E.(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara 1993.
- Akar, Ruken., **Temel Eğitimin İkinci Aşamasında Drama Yöntemi İle Türkçe Öğretimi: Dorothy Heathcote' un Uzman Rolü Yaklaşımı**, Ç.Ü.S.B.E. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Adana 2000.
- Alıcıgüzel, İzzettin., **Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim**, Sistem Yay., İstanbul 2003.
- Alkan, Cevat., **Eğitim Ortamları**, A.Ü.E.F. Yay., Ankara 1979.
- Altaş, Nurullah., **İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, Nobel Yay., Ankara 2001.
- Aral, Neriman ve diğerleri, **Drama**, Ya-pa Yay., İstanbul 2000.
- Ay, Sıla., **Yabancı Dil Öğretiminde Dramanın Kullanımı**, A. Ü, S. B. E. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1997.
- Aydın, M. Şevki., "Barış Kültürü ve Din Eğitimi", **Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de Din Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu**, Değişim Yayınları, Adapazarı 2002.
- Aydın, M. Zeki., **Ahlâk Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi**, Nobel Yay., Ankara 2003.
- _____, **Din Öğretiminde Yöntemler**, Nobel Yay., Ankara 2004.
- _____, **İlköğretimin İkinci Kademesi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Programındaki Ahlâkî Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi**, Sivas 1998.
- Ayhan, Halis ve diğerleri, **Din ve Ahlâk Eğitim Öğretimine Yeni Yaklaşımlar**, DEM Yay., İstanbul 2004

- Ayhan, Halis., **Eğitime Giriş ve İslâmiyetin Eğitime Getirdiği Değerler**, Damla Yay., İstanbul 1986.
- Bacanlı, Hasan., **Duyuşsal Davranışın Eğitimi**, Nobel Yay., Ankara 1999.
- _____, **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel Yay., Ankara 2004.
- Başaran, H. İbrahim., **Eğitime Giriş**, Kadioğlu Mat., Ankara 1994.
- Bilgin, Beyza. - Mualla Selçuk., **Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri**,Gün Yay., Ankara 2000.
- Bilgin, Beyza., “Ahlak Terbiyesinde Dinî Hikâyeler”, **DEAD**, S. 1, 1994
- _____, **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**, Gün Yay., Ankara 2001
- _____, **İslam ve Çocuk**, D.İ.B. Yay., Ankara 2000
- Binbaşioğlu, Cavit., **Ailede ve Okulda Eğitim Sorunları**, M.E. B. Yay. İstanbul 2004.
- Boydak, Alp.,**Lider Öğretmen**, Beyaz Yay., İstanbul 2004.
- Bozdoğan, Zülal, **Okulda Rehberlik Etkinlikleri ve Yaratıcı Drama**, Nobel Yay., Ankara 2003.
- Büyükkaraoğ. Savaş., - Cuma Çivi., **Genel Öğretim Metotları**, Atlas Kitapevi, Konya 1994.
- Cebeci, Suat., **Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde Dinî İletişim**, İz yay., İstanbul 2003
- Çilenti, Kamuran., **Eğitim Teknolojisi ve Öğretimi**, Gül Yayınevi, Ankara 1997.
- Demirel, Özcan., **Öğretme Sanatı**, Pegema Yay., Ankara 2004
- Dodurgalı, Abdurrahman., **Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler**, M.Ü.İ.F. Yayınları, No:165, İstanbul 1999.
- _____, “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde İletişim Problemleri ve Bazı Teklifler”, **Orta Dereceli Okullarda Yürütölen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri**, İbav, Kayseri 1998.
- Doğan, Recai. - Tosun Cemal, **İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, Pegema Yay., Ankara 2003,

- _____, **İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi**, Pegema Yay., Ankara 2003,
- Drege, Ann Siege., **Drama İn The High School English Classroom: Pedegogical Theory And Practical Application**, Dakota 2000, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Eggen, Paul. - Don Kauchak., **Educational Psychology**, New Jersey 2004
- Erden, Münire. - Yasemin Akman., **Eğitim Psşkolojisi**, Arkadaş Yay., Ankara 1998.
- Erden, Münire., **Sınıf Yönetimi**, Alkım Yay., İstanbul 2003.
- Ertürk, Selahattin., **Eğitimde Program Geliştirme**, Meteksan Matbaacılık, Ankara 1998.
- Eskicumalı, Ahmet., “Eğitim, Öğretim ve Öğretmenlik Mesleği”, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, (Ed. Yüksel Özden), Pegema Yay., Ankara 2002.
- Ev, Halit., “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Yöntemler Konusundaki Yeterlilikleri ile İlgili Öğretmen Adaylarının Görüşleri”, **Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalışma Toplantısı I**, (Yayına Hazırlayan, Z. Şeyma Arslan), Dem, İstanbul 2004.
- _____, “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Dramatizasyon I”, **D.E.Ü.İ.F. Dergisi**, S. 21, İzmir 2005
- Fidan, Nurettin.- Münire Erden, **Eğitime Giriş**, Alkım Yay., İstanbul 1998.
- Fidan, Nurettin., **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Alkım Yay., Ankara 1996.
- Fulford Jane ve diğerleri, **İlköğretimde Drama**, (Çev. Leyla Küçükahmet ve diğerleri.), Nobel Yay., Ankara 2001.
- Goleman, Daniel., **Duygusal Zeka**,(Çev. Banu Seçkin Yüksel), Varlık Yay., İstanbul 1998.
- Gönen, Mübeccel. – Nursel Uyar Dalkılıç., **Çocuk Eğitiminde Drama**, Epsilon Yay., İstanbul 2002.

- Gregory D. Freeman and others, "Effects of Creative Drama on Self-Concept, Social Skills and Problem Behavior", **Journal Of Educational Research**, 2003, S. 96.
- Güneysu, Sibel., "Eğitimde Drama", **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, (Ed. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., , Ankara 2002, s. 96.
- Gürol, Aysun., **Okulöncesi Eğitim Öğretmenleri ile Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi**, F. Ü. S. B. E. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Elazığ 2002.
- İbrişoğlu, Nazan., "Çağdaş Eğitimden Ne Anlıyoruz", **Çağdaş Eğitim**, Cem Yay., İstanbul 1990.
- Johnson, Andrew P., "How To Use Creative Dramatics in The Classroom", **Childhood Education**, Vol: 75, No:1.
- Kandır, Adalet., "Pantomim", **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, Kök Yay., 2003 Ankara.
- Karasar, Niyazi., **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Nobel Yay., Ankara 2002.
- Katri Vappula, Dorothy Heathcote's "Living Through Drama" in General and Religious Education, [www. leaparts. info/ver2/platform/secid2.htm](http://www.leaparts.info/ver2/platform/secid2.htm). (Erişim tarihi: 08.12. 2005).
- Kavcar, Cahit., "Örgün Eğitimde Dramatizasyon", **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, (Ed. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 2002.
- _____, "Türkçe Öğretiminde Dramatizasyon", **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, (Ed. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 2002.
- Kızıltepe, Zeynep., **Öğretişim**, Merteks, İstanbul 2004.
- Kocayörük, Ayşe., **Duygusal Zeka Eğitiminde Drama Etkinlikleri**, Nobel Yay., Ankara 2004.
- Koç, Filiz., **Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bir Yöntem Olarak**, A.Ü.S.B.E. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ankara 1999.
- Küçükahmet, Leyla., **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, Nobel yayındağitim, Ankara 2003.

- McCaslin, Nellie., **Creative Drama İn The Classroom And Beyond**, Longman, New York 2000.
- Morgül, Mahiye., **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, Kök Yay., Ankara 2003.
- Mustafa Öcal, **Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar**, T.D.V. Yay., Ankara 1990.
- Nutku, Özdemir., **Oyun, Çocuk, Tiyatro**, Özgür Yay., İstanbul 1998.
- Okutan, Mehmet., **Genel Öğretim Metodları**, Trabzon 1997.
- Okvuran, Ayşe., **Yaratıcı Drama Eğitiminin Empatik Beceri ve Empatik Eğilim Düzeylerine Etkisi**, A. Ü, S. B. E. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1993.
- Ömeroğlu, Esra., “Yaratıcı Drama Eğitiminin İngiltere’de Okul Öncesi Eğitimde Kullanılmasıyla İlgili Bir İnceleme”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, (Ed. H. Ömer Adıgüzel).
- Öncül, Remzi., **Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü**, M.E.B. Yay., İstanbul 2000.
- Önder, Alev., **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama**, Epsilon Yay., İstanbul 2003.
- Özçelik, D. Ali., **Eğitim Programları ve Öğretim**, ÖYSM Eğitim Yay., Ankara 1987
- Özdemir, Şuayib., “Ortaöğretimde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç ve Gereçleri Kullanma Durumu”, **Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri**, İbav, Kayseri 1998.
- Özden, Yüksel., **Öğrenme ve Öğretme**, Pegema Yayıncılık, Ankara 2005.
- Özil, Şeyda., “Eğitimde Öğrenci Boyutu”, **Çağdaş Eğitim**, Cem Yay., İstanbul 1990.
- Özyürek, Leyla., **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Yayınları, No: 124, Ankara 1983.
- Parladır, Selahattin., “Aktif Eğitimde Bilişsel ve Duyuşsal Ürünler”, **II. Aktif Eğitim Kurultay Kitabı**, (Ed. Emin Alıcı), Dokuz Eylül Yay., İzmir 2005.

_____, “Genel Öğretim-Din Öğretimi İlişkisi”, **Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi İlimi Toplantısı Tebliğler**, (Yayına Hazırlayanlar: Fahri Unan, Yücel Hacaloğlu) Türk Yurdu Yay., Ankara 1999.

_____, **Din Eğitimi Bilimine Giriş**, İzmir 1996.

Razon, Norma., “Yaratıcılığı Geliştirici Oyunla Eğitim”, **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**, Cem Yayınevi, İstanbul 1990

Saban, Ahmet., **Öğrenme Öğretme Süreci**, Pegema Yay., Ankara 2004.

Sağlam, Tülin., **Eğitimde Drama ve Türk Çocuklarının Ritüel Nitelikli Oyunlarının Eğitimde Dramda Kullanımı**, A. Ü. S. B. E. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1997.

San, İnci., “Eğitim-Öğretimde Yaşayarak Öğrenme Yöntemi ve Estetik Süreç Olarak Yaratıcı Drama”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995** (Ed. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 2002.

_____, “Sanat ve Yaratıcılık Eğitimi Olarak Tiyatro”, **Yaratıcı Drama Yazılar (1985- 1995)**, (Ed. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 2002.

_____, “Sanatta Yaratıcılık, Oyun ve Drama”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, (Ed. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 2002.

_____, “Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama”, **Yeni Türkiye Dergisi**, 1996, S. 7.

_____, “Yaratıcılık Eğitimi İçin Gerekli Yenilikler Bir Sanat Eğitilimci Gözüyle”, **Eğitimimize Bakışlar** (Ed. İlhami Fındıkçı), Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları I, İstanbul 1996.

Selçuk, Mualla., “Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri”, **Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar**, M.E.B. Yay., İstanbul 2000.

_____, “Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme”, **A.Ü.İ.F.Dergisi**, Özel Sayı, 1999.

_____, **Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler**, T.D.V. Yay., Ankara 1991.

Senemoğlu, Nuray., **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**, Gazi Kitapevi, Ankara 2003.

- Shearer, Ruth.- Davidhizar, Ruth., “Using Role Play to Develop Cultural Competence”, **Journal of Nursing Education**, 2003, S. 42.
- Sönmez, Veysel., **Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**, M.E.B., İstanbul 1999.
- Şahin, F. Tezel., “Oyun ve Drama”, **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, Kök Yay., Ankara 2003.
- _____, “Doğaçlama ve Rol Oynama”, **Okul Öncesi Eğitimde Drama**, Kök Yay., Ankara 2003.
- Tan, Hasan., **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, M.E.B. Yay., İstanbul 2000.
- Tavukçuoğlu, Mustafa., - Hüsamettin Erdem., **Din kültürü ve Ahlâk Bilgisi (Eğitim Fakülteleri İçin)**, Ankara 2002.
- Taylor, Plilip, **Drama Classroom: Action, Reflection, Transformation**, Falmer Pres, London 2000.
- Tekeli, İlhan., **Eğitim Üzerine Düşünmek**, Türkiye Bilimler Akademisi Yay., Ankara 2004.
- Tosun, Cemal., “Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimine Genel Bir Bakış”, **Tartışılan Değerler Açısından Türkiye**, TDV Yay., Ankara 1996.
- _____, **Din Eğitimi Bilimine Giriş**, Pegema Yay., Ankara 2001.
- Üstündağ, Tülay., “Bir Yöntem Olarak Yaratıcı Drama”, **Plandan Uygulamaya Öğretim**, Mürüvet Bilen, Anı yay., Ankara 2002.
- _____, “Günümüz Eğitiminde Dramanın Yeri”, **Yaratıcı Drama Yazılar 1985-1995**, (Edt. H. Ömer Adıgüzel), Naturel Yay., Ankara 2002.
- _____, **Yaratıcı Drama Öğretmeninin Günlüğü**, Pegema Yay., Ankara 2003.
- Yalın, H. İbrahim., **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Nobel Yay., Ankara 2002.
- Yıldırım, Ramazan., **Yaratıcılık ve Yenilik**, Sistem Yay., İstanbul 2002.